

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

1994

ANY CXVIII, VOL. 98, NÚMS. 791-796

YWA

Confecció dels índexs: Joaquim Bordons i Serra

ÍNDIXS

ANY CXVIII, VOL. 98, NÚMS. 791-796

ÍNDIX GENERAL
D'AUTORS I D'ARTICLES

Referències d'il·lustracions:

(F) fotografia, (M) mapa, (D) dibuix,
(C) croquis, (G) gràfic.**Aguadé, Jaume:** *Esquiar al Wildstrubel* (F, M), 242.**Aguilar i Gimeno, Julià:** *Popocatepetl, la muntanya que fumeja* (F, D), 12.**Aloy, David:** *Estany de Rabassoles, Negre i Blau* (F, M), 20.**Andreu, Joan-Bernat:** *De la baga a la solana. Fi de curs botànic a la Molina* (F, D), 53.**Arrizabalaga i Blanch, Antoni:** *Com conservar la fauna del Montseny* (F), 113.**Batlloori i Lacueva, Àlex:** *Els barrencs de l'Aigüeta de la Vall i el torrent de l'Escaell* (C), 75.**Battestini, Rafael:** *Recordant els fets de Prats de Molló*, 47.**Beato, Francesc:** *XVII Aplec Excursionista dels Països Catalans, a la vila d'Agramunt* (D), 79.**Beato i Vicens, Francesc:** *De la ribera de la Madrona a la del Llobregós* (F, M), 95.**Bernat i Constantí, August:** *Les barraques de pedra seca del Gaià* (F), 223.**Blanch i Fors, Conrad:** *Parlament de la diada de Sant Jordi* (D), 135.**Bolós, Oriol de:** *La conservació de la vegetació i els sòls del Montseny* (F), 111.**Bonet i Armengol, Jordi:** *Instal·lació del primer termòmetre al cim de Montserrat* (F), 166.**Borbonet i Macià, Anna:** *Una visió i una experiència* (F), 123.**Bordons i Serra, Joaquim:** *El Montseny de Viladrau i del poeta* (F), 26.**Carreté i Bisbal, Kildo:** *Camins dels ports de Beseit, 5. El tossal d'Enca-**nader i entorn* (F, M), 189.**Carreté i Bisbal, Kildo:** *Camins dels ports de Beseit, 6. La serra de l'Espina i entorn* (F, M), 230.**Català i Viladevall, Lluís:** *Els camins dels quatre mil, 10. Matterhorn/ Cervino* (F, C), 15.**Codina, Josep M.:** *Expedició Yukon '92 (Canadà)* (F, C), 226.**Cortès i Ribelles, Manuel:** *Arbres excepcionals del Montsec i la seva rodalia* (II) (F), 199.**Costa i Costa, Joan:** *XXV Renovació de la Flama de la Llengua Catalana* (F), 91.**DEPANA:** *Cal modificar el pla especial del parc natural del Montseny?* (F, M), 116.**Editorial:** *El Montseny, un espai a debat*, 90.**Editorial:** *El patrimoni intangible*, 222.**Editorial:** *La gestió del patrimoni*, 178.**Editorial:** *Les competicions a la muntanya*, 2.**Editorial:** *Un pas decidit en la millora del nostre patrimoni*, 134.**Editorial:** *Una commemoració? Una fita d'un llarg camí*, 46.**Faura, Enric:** *De l'Abeille al Bachimala* (F), 23.**Francesca, Teresa:** *Baja California: el desert dels gegants i les flors* (F), 71.**Giribet i Amat, Salvador:** *Popocatepetl, la muntanya que fumeja* (F, D), 12.**Gregori, Francesc Xavier:** *En esquís per les valls del Siscar i d'Arcas* (F, M), 119.**Gregori, Francesc Xavier:** *Més aixoplucs per a excursionistes* (F), 196.**Gregori, Francesc Xavier:** *Travessia en esquís per la serra de Mogrony i la muntanya de Rus* (F, M), 237.**Gregori i Pons, F. Xavier:** *Nous aixoplucs per a excursionistes* (F), 8.**Grossmann i Camps, Mark:** *Els camins dels quatre mil, 10. Matter-**horn/ Cervino* (F, C), 15.**Gurri, Francesc:** *Cronologia de la protecció del Montseny*, 106.**Híjar, Robert:** *De la baga a la solana. Fi de curs botànic a la Molina* (F, D), 53.**Jolis, Agustí:** *50 volums de la col·lecció «Llibre de motxilla»* (F), 208.**Kirchner, Francesc:** *Participació del Centre en la campanya «Pirineus nets»* (F), 33.**Latorre, Ferran:** *La cinta del silenci* (F), 56.**Martín Guillén, Sandra:** *L'Amazònia: una complexitat difícil de comunicar* (F), 163.**Martín Guillén, Sandra:** *La Cursa del Tuc de Molières* (F), 127.**Mengual i Padrós, David:** *Els camins dels quatre mil, 10. Matterhorn/ Cervino* (F, C), 15.**Montlleó i Espasa, Modest:** *La vall del sílex* (M, D), 50.**Nuet i Badia, Josep:** *De la baga a la solana. Fi de curs botànic a la Molina* (F, D), 53.**Nuet i Badia, Josep:** *El futur del Montseny*, 104.**Nuet i Badia, Josep:** *Els incendis forestals de l'estiu de 1994. Reflexions i propostes* (F), 201.**Nuet i Badia, Josep:** *Homenatge a Francesc Masclans* (F), 77.**Oliva, Joan:** *Vacances Equador 1993* (F), 257.**Paluzié i Mir, Lluís:** *Presentació del llibre El medi natural a les comarques gironines*, 81.**Panareda i Clopés, Josep M.:** *Canvis en l'ocupació i l'ús en el Montseny els darrers anys* (F), 108.**Panareda i Clopés, Josep M.:** *Els incendis forestals de l'estiu de 1994. Reflexions i propostes* (F), 201.**Pladevall i Font, Antoni:** *El patrimoni arquitectònic i cultural del Montseny* (F), 115.**Ponce, Josep V.:** *Reequipament a Garraf* (D), 35.**Prats i Canals, Llorenç:** *Folkloristes*

catalans del segle XIX (F), 138.
Rafa, Miquel: *Les reserves de la biosfera*, 105.
Reyner, Josep: *Un tresc pel Ruwenzori* (F), 182.
Roca i Valls, Jordi: *Els camins dels quatre mil, 10. Matterhorn/Cervino* (F, C), 15.
Romaguera i Ramió, Joaquim: *Bona collita al 57 Selectiu UNICA de Cinema i Vídeo No Professional 1994* (F), 185.
Rucabado i Franquesa, Narcís: *Commemoració de l'Excursió de la SIGMA a Catalunya, el 1934* (F), 179.
Rucabado i Franquesa, Narcís: *Excursió al turó de Sant Antoni o Montpedrós* (F, M), 255.
Rucabado i Franquesa, Narcís: *La serra Llarga (la Noguera)* (F, M), 59.
Sanz i Gonet, Hilari: *Les nostres orquídies: les Platanthera* (F, D), 101.
Tera, Josep de: *Els pics del Bosc i de Cierco* (F, M), 246.
Tera, Josep de: *Pic del Portilló d'Oó* (F, M), 148.
Vergés, Elisabeth: *El Mustang: el regne prohibit obre les portes* (F), 156.
Vidal Ponce, Josep: *Tres escalades a la Serranía de Conca* (F, C), 160.
Vives i Teixidó, Joan M.: *Travessa per Collserola en BTT* (C), 3.
Vives i Teixidó, Joan M.: *Voltant la serra de Prades* (F, C), 145.
Willært, Lluís: *Santuari de Rocacorba (Gironès)* (F, M), 66.

ÍNDEX D'AUTORS I DE NOTES DE CRÒNICA I DEFENSA DE LA NATURA

Arderiu, Ramon: *Recordant l'amic Ramon Tarragó*, 171.
Beato, Francesc: *Ha mort Emili Beüt*, 39.
Blanch i Fors, Conrad: *Intervenció del president del Centre en l'acte d'adhesió de l'esport català a la proclamació de l'Any Internacional de l'Esport i de l'Ideal Olímpic*, 86.
Castellet, Albert: *Alps i Pirineus*, 43.
Castellet, Albert: *L'activitat a l'Himàlaia*, 42.
Gregori, Francesc X.: *El Servei General d'Informació de Muntanya a Sant Vicenç de Jonquers*, 130.
Herrera, F.: *KEEP «Kathmandu Environmental Educational Project»*, 216.
Herrera, F.: *Notícies de Mountain*

Wilderness de Catalunya, 216.
Jolis, Agustí: *40è aniversari de l'ENAM*, 40.
Kirchner, Francesc: *Plantació d'arbres a càrrec de Mountain Wilderness de Catalunya*, 41.
Kirchner, Francesc: *VII Reunió del Patronat del Parc Nacional d'Aigüestortes i estany de Sant Maurici*, 42.
Latorre, Ferran: *Campionat d'Espanya d'escalada esportiva*, 217.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Alps*, 172 i 218.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Amèrica del Nord*, 218.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Dolomites*, 219.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Himàlaia*, 173 i 217.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Montserrat*, 172 i 219.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Picos de Europa*, 172.
Latorre, Ferran: *Crònica alpinística: Pirineu*, 172.
Latorre, Ferran: *Escalada en roca*, 43.
Martín, Sandra: *IV Cursa i Caminada Popular a Collserola*, 261.
Martín, Sandra: *LV Saló Internacional de Fotografia de Muntanya*, 214.
Martín, Sandra: *Un ral·li a l'altura de l'Aneto*, 214.
Nuet, Josep: *Aclariment sobre el nom autèntic de Cels Gomis i Mestre*, 213.
Nuet, Josep: *Imposició de la Creu de l'Ordre de Sant Raimon de Penyafort al Dr. Zayas*, 170.
Nuet, Josep: *La Festa de Sant Jordi de 1994*, 169.
Nuet, Josep: *Noces d'or sacerdotals de Mn. Zayas a la pica d'Estats*, 215.
Nuet, Josep: *Presentació d'un nou mapa del Montseny*, 213.
Peix, Artur: *I Antologia de Cinema Amateur a la Filmoteca de Catalunya*, 171.
Rucabado, Narcís: *Estada botànica a la Molina*, 214.
Sala, Josep M.: *In memoriam Dr. Eduard Padrós de Palacios*, 40.
Sala, Josep M.: *Visita al Comitè Olímpic Internacional a Lausana*, 213.
Sanz, Hilari: *Homenatge a Lluís Solé i Sabarís*, 40.
Sanz, Hilari: *VII Diada dels Països de Parla Catalana*, 215.
Simó, M. Antònia: *40è aniversari de*

l'ENAM, 40.
Simó, Maria Antònia: *Mossèn Caietà Pedrals*, 39.
X.X.: *XI Festival Internacional de Cinema de Muntanya Vila de Torelló*, 41.
X.X.: *50è aniversari d'activitats per a joves*, 39.
X.X.: *Assemblea constituent de la fundació Antoni Sors per a l'estudi de l'Himàlaia*, 86.
X.X.: *El Centre Excursionista forma part de les entitats promotores de la Iniciativa Liceu '97*, 130.
X.X.: *Expedicions i trescs: Com evitar i eliminar les deixalles?*, 216.
X.X.: *Exposició fotogràfica «Visions dels Ports»*, 39.
X.X.: *Turisme, medi ambient i economia*, 170.
X.X.: *VII Concurs de fotografia de temes obligats*, 261.
X.X.: *VII Concurs de fotografia*, 86.
X.X.: *Volar amb esquís*, 130.
X.X.: *XII Concurs de fotografia de temes obligats*, 130.
X.X.: *XIII cursa del Tuc de Molières*, 130.
X.X.: *XVII premi «Pau Vila» per a excursionistes*, 39.
Zapater, Valentí: *Expoaventura '94*, 215.

ÍNDEX DE TOPÒNIMS

Abeille, pic de l', 23.
 Adri, pla d', 66.
 Adri, puig d', 66.
 Aeri, paret de l', 219.
 Agramunt, 79.
 Agudes, les, 111.
 Agüero, massís d', 211.
 Aigua, punta de l', 232.
 Aigüestortes, refugis d', 178.
 Aigüeta de la Vall, barranc de l', 75.
 Aigüeta de la Vall, vall de l', 246.
 Aiguille Verte, 172.
 Aitana, serra d', 168.
 Alba, pic d', 120.
 Albarda Castellana, roca de l', 203.
 Alfara de Carles, 230.
 Algars, riu, 232.
 Algerri, 59.
 Almenara, pilar d', 80.
 Alps, els, 15 i 56.
 Alt Camp, l', 223.
 Altels, cim de l', 245.
 Amazònia, l', 163.
 Amecameca, 12.
 Aneto, l', 127 i 214.
 Arcas, vall d', 119.

- Aremany, l', 26.
 Arieja, l', 20 i 119.
 Artouant, torrent d', 21.
 Asgard, torre, 218.
 Ayous, refugi d', 197.
 Bacherets, pic de, 24.
 Bachimala, el, 23.
 Bagà, 39.
 Baget, pla, 240.
 Bagüenya, tuca de, 247.
 Bahía de los Ángeles, 74.
 Baix Camp, 147.
 Baix de Cierco, pic, 250.
 Baix Llobregat, 255.
 Baix Maestrat, 190.
 Baix Penedès, el, 224.
 Baja California, 71.
 Ballesteria, la, 194.
 Balmhorn, cim del, 245.
 Baltassana, tossal de la, 145 i 180.
 Barbarissa, cabana de, 248.
 Barbarissa, estany de, 248.
 Bassiol, punta del, 232.
 Benasc, 40.
 Benasc, vall de, 75 i 246.
 Benet, roques de, 192 i 235.
 Berguedà, el, 201.
 Beseit, ports de, 189, 212 i 230.
 Bésine, refugi de la, 11.
 Blanes, 180.
 Blau, estany, 20.
 Boixar, el, 193.
 Borrell, can, 7.
 Bosc, can, 31.
 Bosc, pic del, 246.
 Bragues, roc de, 20.
 Breda, 115 i 201.
 Bronhic, refugi, 119.
 Brull, el, 115.
 Bruyante, vall de la, 20.
 Cadí, serra de, 260.
 Cairat, pic de, 154.
 Cal Climent, collet de, 237.
 Cala Fi, 199.
 Caldereta, coll de la, 146.
 Calma, la, 107.
 Campelles, 237.
 Canadà, el, 226.
 Canaleta, congost del, 195.
 Canaleta, riu, 230.
 Canet d'Adri, 66.
 Capellades, 40.
 Carajás, Sierra de, 165.
 Cardós, vall de, 41.
 Caro, mont, 236.
 Carrer Ample, barranc del, 232.
 Castellfollit, 147.
 Castellnou de Cervelló, 255.
 Castelló de Farfanya, 59.
 Castilló de Sos, 252.
 Cataviña, 73.
 Cathedral Smith, pic, 229.
 Cervera, tossal d'en, 191.
 Cerví, el, 173.
 Cervino, el, 15.
 Chimborazo, muntanya del, 257.
 Cho Oyu, el, 42.
 Cierco, pic de, 246.
 Cima Piccola di Lavaredo, 218 i 219.
 Cirerets, бага dels, 53.
 Clarabide, gorges de, 23.
 Collegats, 37, 212 i 259.
 Collserola, serra de, 3 i 261.
 Colobó, santuari de, 199.
 Comelles, les, 64.
 Comiols, 259.
 Conca, Serranía de, 160.
 Conca de Barberà, 147.
 Corones, pic de, 214.
 Costabona, el (portada), 1.
 Costes de l'Hugueta, cap de les, 240.
 Cotopaxi, pic de, 257.
 Creueta, la, 239.
 Cruïlles, castell de, 115.
 Cuchillares de Contreras, 160.
 Da Silva, refugi, 11.
 Dards, coll dels, 124.
 Das, refugi de, 196.
 Daubenhorn, cim de, 243.
 Droites, les, 172 i 218.
 Ebre, delta de l', 179.
 Elbrus, mont, 173.
 Encanader, tossal d', 189.
 Equador, 257.
 Eres, coll de les, 234.
 Erist, 75.
 Erola, coll de l', 237.
 Erola, Mare de Déu de l', 32.
 Erola, riera de l', 31.
 Escalell, torrent de l', 75.
 Espades, pic d', 248.
 Espina, cim de l', 232.
 Espina, serra de l', 230.
 Espinzella, l', 31 i 115.
 Estans de la Pera, refugi dels, 171.
 Estansys Forcats, refugi dels, 197.
 Estats, pica d', 215.
 Estós, vall d', 148.
 Everest, l', 173.
 Farfanya, riu, 60.
 Fatarella, la, 201.
 Ferrera, vall, 41.
 Font de Ribera, puig de la, 64.
 Font Ferrera, refugi de la, 191.
 Fontalba, 51.
 Forcanada, la, 172.
 Formiguera, masia de, 98.
 Franqueta, mas de la, 234.
 Fredes, 190 i 192.
 Gaià, el, 223 i 224.
 Ganxos, punta dels, 195.
 Garraf, el, 35.
 Gat, can, 31.
 Gavarria, circ de, 172.
 Gemmipass, 242.
 Gessa, plans de la, 62.
 Ginebrar, plans del, 238.
 Ginebro, tuca del, 252.
 Gironès, 66.
 Gitana, torre de la, 160.
 Grans Jorasses (portada), 45, 57, 173 i 218.
 Gravat, turó, 62.
 Grilló, tossal d'en, 233.
 Grist, pics de, 246.
 Gualba, sot de, 107.
 Gualba, vall de, 206.
 Guara, serra de, 211.
 Herbolari, ca l', 27.
 Heura, cova de l', 52.
 Himàlaia, l', 216.
 Hörnli, cabana de, 17.
 Hörnli, via, 16.
 Hospitalet d'Arieja, l', 119.
 Illinizas, pic de, 257.
 Inescalables, circ de les, 227.
 Ivars de Noguera, 63.
 Ixa, tuca d', 252.
 Izta-Popo, parc natural, 12.
 K 2, 217.
 Kali Gandaki, vall de, 157.
 Kalonge, refugi, 182.
 Kàtmandu, 216.
 Kyandolire, 182.
 Kyondo, refugi, 183.
 Lämmererboden, planura de, 242.
 Lämmerenhütte, refugi, 243.
 Lausana, 213.
 Leukerbad (portada), 221.
 Leukerbad, 242.
 Lezat, pic de, 154.
 Lladres, creu dels, 97.
 Llarga, serra, 59.
 Lleres de Cècilia, pic de les, 252.
 Llop, barranc del, 233.
 Lo, país de, 156.
 Lo-Mantang, 157.
 Loron, vall de, 23.
 Madrona, puig, 5.
 Madrona, ribera de, 95.
 Mahangu, refugi, 182.
 Maiol, can, 256.
 Mala Dona, pas de la, 35.
 Maladeta, 260.
 Maladeta, massís de la, 254.
 Malpartit, 181.
 Maraco, rases del, 232 i 236.
 Margarida, punta, 183.
 Marmolada, la, 219.
 Martí, can, 67.
 Mas Blanc, el, 189.
 Mas Blanc, font del, 189.
 Masmut, roques del, 189.
 Matagalls, el, 26 i 112.
 Matarranya, el, 189.
 Matterhorn, el, 15.

- Membrado, coll de, 234.
 Meriales, refugi de, 10.
 Mèxic, 12.
 Migdia d'Aussau, pic del, 172 i 197.
 Miranda, cim de la, 232.
 Mittlerer, cim del, 244.
 Mogrony, serra de, 237.
 Mola d'Estat, 145.
 Molières, coll de, 125.
 Molières, tuc de, 127.
 Molina, la, 53, 214 i 237.
 Molseret, cascada de, 150.
 Molseret, vall de, 150.
 Mont Blanc, el, 42 i 218.
 Mont Proboscis, 228.
 Mont Rosa, el, 173.
 Mont, tuca del, 254.
 Monte Leone, massís del, 245.
 Montferri, 225.
 Montpedrós, turó de, 255.
 Mont-rebei, congost de (portada), 133.
 Mont-roig, el, 38.
 Montsant, riu, 50.
 Montsec d'Ares, el, 38 i 199.
 Montsec de Rubies, 79.
 Montsec, el, 199 i 260.
 Montseny, el, 26, 81, 90, 103 i 213.
 Montserrat, 43, 166, 168, 172 i 201.
 Montserrat, monestir de, 92.
 Montsoriu, castell de, 115.
 Morou, turó de, 206.
 Moraine, refugi, 183.
 Mount Hunter, el, 218.
 Muela, pico de la, 162.
 Muntanyoles, serrat de les, 234.
 Mustang, regne del, 156.
 Nahani, riu, 226.
 Nanda Devi, cim de, 218.
 Nanga Parbat, 218.
 Negre, estany, 20.
 Negrell, el, 191.
 Nepal, el, 156 i 216.
 Nerassòl, pic de, 121.
 Noguer, el, 30.
 Noguera, la, 59 i 95.
 Obagues, les, 51.
 Oberland de Berna, 242.
 Odèn, serrat d', 84, 167 i 259.
 Ordal, l', 255.
 Osona, 26.
 Paitides, les, 32.
 Pardines, cabana de, 246, 247 i 253.
 Pas Gran, bretxa del, 200.
 Passavets, 106.
 Pauils, 232.
 Pedra Picada, cim de, 238.
 Pedraforca, 85.
 Pedrenyeres, les, 51.
 Peña Ruaba, massís de, 211.
 Peña Rubia, 161.
 Pena-roja, 189.
 Peniejo, turó, 62.
 Penyalgalera, 194.
 Penyal d'Ifac, 37.
 Perdigüero, pic de, 150.
 Perotis, cova del, 180.
 Petit Dru, 218.
 Petites Jorasses, 173.
 Pinell de Solsonès, 97.
 Pinet, refugi del, 8.
 Pirineu, el, 23.
 Pirineus, els, 33 i 43.
 Pla de Pujalts, cim del, 238.
 Pla de Santa Maria, el, 224.
 Pla de Satlla, refugi del, 196.
 Planès, 239.
 Planoles, 239.
 Pleta Roja, plans de, 239.
 Pobla de Segur, la, 37.
 Poblet, bosc de, 145.
 Pont d'Armentera, el, 225.
 Popocatepetl, cim del, 12.
 Portella de Rojà, bivac de la, 11.
 Portilló d'Oó, pic del, 148.
 Ports, els, 39.
 Posets, massís de, 155 i 246.
 Posets, pic de, 248.
 Posòla, pont de, 120.
 Prada de Conflent, 46 i 91.
 Prades, 145.
 Prades, serra de, 145.
 Prat d'Aguiló, refugi de, 172.
 Prat de Jou, coll de, 237.
 Prats, comellar dels, 64.
 Prats de Molló, 47.
 Pregon, coll, 107.
 Priorat, el, 50.
 Puigllançada, el, 237 i 239.
 Puigmal, el, 239.
 Puigsou, cim de, 70.
 Pujol de Muntanya, el, 26.
 Pujolar, el, 29.
 Queretano, refugi, 14.
 Quioulès, refugi de, 196.
 Quito, 257.
 Rabassoles, estany de, 20.
 Raïmat, plans de, 180.
 Rasa, tossa, 232.
 Rave, can, 181.
 Remoló, coll del, 238.
 Replans, mas de, 69.
 Respumoso, refugi, 9.
 Restanca, planell de la, 20.
 Retaule, el, 191.
 Ribereta, coll de la, 250.
 Ridaura (portada), 177.
 Rierada, la, 5.
 Rinderhorn, cim del, 245.
 Ripollès, el, 237.
 Roca Regina, paret de, 172.
 Rocabertí, veïnat de, 80.
 Rocacorba, riera de, 68.
 Rocacorba, santuari de, 66.
 Rocacorba, serra de, 67.
 Rosario, El, 72.
 Rosquelles, mas, 27.
 Roters, vall dels, 114 i 181.
 Rull, refugi de, 11.
 Rus, muntanya de, 237.
 Ruwenzori, el, 182.
 Sabre, punta del, 23.
 Sacarbassa, puig, 117.
 Sala, la, 31 i 115.
 Saldes, 39.
 Saltèguet, 214.
 Salut, ermita de la, 5.
 Sant Antoni, ermita de, 256.
 Sant Antoni, turó de, 255.
 Sant Bartomeu de la Quadra, 5.
 Sant Cebrià de la Móra, 115.
 Sant Corneli, pitó de, 181.
 Sant Gervàs, 84.
 Sant Guillem, refugi de, 198.
 Sant Honorat, massís de, 79.
 Sant Jeroni, cim de, 166.
 Sant Jordi, plana de, 179.
 Sant Marçal, 115.
 Sant Martí del Brull, 115.
 Sant Miquel de Montserrat, 202.
 Sant Miquel de Valldàries, 99.
 Sant Miquel del Fai, 201.
 Sant Pere de Madrona, 95.
 Sant Pere Desplà, 115.
 Sant Pere Màrtir, cim de, 3.
 Sant Roc, ermita de, 236.
 Sant Segimon, 32 i 115.
 Sant Vicenç de Canet d'Adri, 66.
 Sant Vicenç de Jonquers, 130.
 Sant Vicenç de Montalt, 86.
 Santa Coloma de Cervelló, 255.
 Santa Creu d'Olorda, ermita, 5.
 Santa Fe de Montseny, 108.
 Santa Magdalena de Mosqueroles, 115.
 Santa Maria, vall de, 203.
 Santa Perpètua, ermita de, 97.
 Santa Susanna, 115.
 Santes Creus, 224.
 Santes Creus de Madrona, 97.
 Santes Creus, monestir de, 215.
 Saünc, coll de, 246.
 Schwarzhorn, carena del, 245.
 Schwarzhorn, pic de, 243.
 Schwarzsee, 16.
 Segremorta, 214.
 Shisha Pangma, el, 42.
 Sillerets, tucó de, 252.
 Sió, riu, 79.
 Siscar, bosc del, 79.
 Siscar, estany del, 122.
 Siscar, refugi de, 11.
 Siscar, vall del, 119.
 Solsonès, el, 95.
 Solvay, refugi, 17.
 Sotorras, molí, 195.
 Soula, refugi de la, 23.
 Stanley, cim, 183.

Tagamanent, el, 108 i 224.
 Taula dels Quatre Termes, 147.
 Teopixcalco, refugi, 14.
 Terol, 37.
 Terradets, 84.
 Terradets, congost de, 172.
 Terranyes, refugi de, 232.
 Tibet, el, 156.
 Tinença de Benifassà, la, 189.
 Tordera, vall de la, 107.
 Torelló, 41.
 Toscar, el, 233.
 Tosa d'Alp, la, 239.
 Tosa de Pè d'Orrers, 121.
 Tossa, obaga de la, 236.
 Trencadres, mas de, 194.
 Tres Reis, tossal dels, 190.
 Turmo, pla de, 148.
 Uganda, 182.
 Uldecona, pantà d', 190.
 Ulldemolins, 50.
 Urriello, pic d', 172.
 Vacarisses, 201.
 Valais, muntanyes del (portada), 221.
 Valais suís, el, 15.
 Valeta, jaça de la, 122.
 Valldaura, portell, 7.
 Vallforners, 115.
 Vallhiverna, pic de, 214.
 Venezia, torre, 219.
 Ventorrillo, el, 13.
 Verd, llac, 184.
 Verd, mas, 67.
 Vila, la, 27.
 Vilada, 76.
 Viladrau, 26.
 Vilafranca del Penedès, 140.
 Vilanova de l'Aguda, 96.
 Vilanova de Meià, 38, 43 i 128.
 Vilanoveta, plans de, 179.
 Vilarmau, 29.
 Vinhamala, 172.
 Virginia Falls, 229.
 Walker, esperó, 218.
 Wildhorn, massís del, 242 i 244.
 Wildstrubel, cim de, 243.
 Wildstrubel, massís del, 242.
 Yukon, el, 226.
 Zaire, el, 182.
 Zermatt, 16.
 Zmutt, gelera de, 18.

ÍNDEx ONOMÀSTIC

Aguiló, Marià, 138
 Beüt i Belenguer, Emili, 39
 Bofill i Mates, Jaume, 27
 Braun-Blanquet, Josias, 179
 Fabra, Pompeu, 91
 Gomis i Mestre, Cels, 141
 José, Camil, 123

Macià, Francesc, 47
 Masclans, Francesc, 77
 Maspons i Lladrós, Francesc de S., 142
 Milà i Fontanals, Manuel, 138
 Padrós de Palacios, Eduard, 40
 Pedrals, mossèn Caietà, 39
 Pelai i Briz, Francesc, 139
 Ribó, Xavier, 135
 Solé i Sabarís, Lluís, 40
 Tarragó, Ramon, 171
 Zayas, Dr. Malaquies, 170

ÍNDEx DE LLIBRES

25 indrets turístics i monumentals de les valls d'Àneu, F. Xavier Sudrià i Andreu, 87.
Andar por el valle de Tena, Agustí Faus, 173.
Chamonix-Zermatt, Peter Cliff, 262.
Ciclismo de montaña, Alejandro Ortega i J. L. Borland, 131.
Els masos d'Ogassa i la seva gent, M. Dolors Santanach i Perfecte Costa, 263.
Escalando por Zaragoza, Felipe Guinda Polo, 88.
Excursions pel Priorat, Jesús Ávila Granados, 219.
Francesc Pujol i Algueró, Francesc Roma i Casanovas, 262.
Guía de excursiones y ascensiones. Pirineo Aragonés, Ed. Prames, S.A., 175.
Homenatge a Josep M. Batista i Roca, Víctor Castells, 131.
Itinerarios para bicicletas de montaña por Catalunya, Josep Permañé, 219.
Itinerarios para bicicletas de montaña por Catalunya, Josep Permañé, 219.
Jacetània, Blanca Loscertales Palomar, 43.
Lacs des Pyrénées, 2, Louis Audobert i Hubert Odier, 263.
Les plus belles randonnées des Pyrénées, J. A. Pujante, 262.
Lluís Marià Vidal (1842-1922), Julio Gómez-Alba, 87.
Marruecos, Roger Mimó, 131.
Montañas del mundo, National Geographic Society, 174.
Monuments del Baix Llobregat, Montserrat Pagès i Paretas, 262.
No vi dioses en la cima del Everest, Jean François Devaud, 263.
Notes històriques dels antics llocs de Terrassola, Lavit, el Pla i Sant Martí Sadevesa, Pere Camps i Pere Rovira, 174.
Odisea y victoria, J. A. Pujante, 262.
Olor de carbur, la passió per l'espe-

leologia, Jordi G. Quera, 174.
Parque Nacional Aiguastortes i Sant Maurici, Francesc Gurri i Serra, 263.
Patagonia, Clem Lindenmayer, 219.
Penyagolosa. Excursions a peu, Centre Excursionista de Castelló, 263.
Per la Catalunya Nord amb esquís, Oriol Guasch i Terré, 174.
Pirineos. 1000 ascensiones, Miguel Angulo, 173.
Refugis pirenaics, Ed. Prames, S.A., 175.
Rutas y paseos por la serranía de Cuenca, Alfonso Monge i M. Victoria Bocos, 219.
Rutas y paseos por la serranía de Cuenca, Alfonso Monge i M. Victoria Bocos, 219.
Rutas y paseos por los castillos de Burgos, Enrique de Rivero, 80.
Rutas y paseos por parajes naturales de Euskal Herria, Mikiel Tellagorri i Enea Itxina, 87.
Salut i alta muntanya, autors diversos, 87.
Senderos de pequeño recorrido. Valle de Benasque, Federación Aragonesa de Montaña, 43.
Senderos del Sobrarbe. GR-19, Comité Aragonés de Senderos, 131.
Vers les lacs des Pyrénées, Louis Audobert i Hubert Odier, 263.
Visions geogràfiques del Penedès, Joan Virella i Bloda, 175.

ÍNDEx DE VIES D'ESCALADA

() any d'obertura de la via

Collegats

Paret de la Figuereta
 El despertar de la Primavera (94), 259.
 Roca del Diable
 Abracadabra (93), 37.

Comiols

Paret de Benavent
 Meteora (94), 259.

La Pobla de Segur

La Pessonada
 Va de Mecum (93), 37.

Maladeta

Contrafort SE
 Eterna Juventud (94), 260.

Mont-roig

Paret de Camarasa

Jour de Colère (93), 38.

Montsec

Paret del Peladet

Blade Runner, (94), 260.

Roca Regina

Tudiguembu (94), 260.

Montsec d'Ares

Sector Colobó

Esperó de les Colobres (93), 38.

Cerverins (78), 38.

Puntals d'Ager

Cabernet Sauvignon (93), 38.

Montserrat

Paret de l'Aeri

Vudú (94), 168.

Paret de Santa Cecília

Ferran Blanco (94), 168.

Paret nord dels Ecos

Despertares (94), 168.

Osca

Massís d'Agüero

Tramber chope les boules (94),

211.

Massís de Peña Ruaba

Parcerisas-Picazo-Fredi (94), 211.

Pedraforca

Cara sud

Somni de pedra (92), 85.

Via del David (93), 85.

Camí del tro (93), 85.

Cabirols Inferior

Canas y spits (93), 85.

Penyal d'Ifac

Paret Sud-est

Costa Blanca (93), 37.

Ports de Beseit

Roca Grossa

Cuirassat Potemkin (94), 212.

La croada dels nens (94), 212.

Moles del Don

Perill d'extinció (94), 212.

Moles del Pessó

Esperó Ràdio Club (94), 212.

Sant Gervàs

L'Escut Vermell

Picazo-Fredi (93), 84.

Serra d'Aitana

Penyal Diví

Milongas sangrantes (93), 168.

Serrat d'Odèn

Paret de Canalda

1879 (94), 84.

After Sun (94), 167.

Dinastia (94), 84.

Diòptria (94), 167.

Nenuco (94), 167.

Nivea (94), 167.

Propolis (94), 259.

Via de Pasqua (94), 167.

Virguerria (94), 259.

Serra de Cadí

Roca de l'Ordiguer

J. M. Montfort (94), 260.

Serra de Guara

Paret de Cinfuens

La Bas si j'y suis (94), 211.

Rien à Cíer (94), 211.

Peña de Aman

Imperio Salvaje (93), 211.

Terol

Roques del Masmut

Esperó d'hivern (93), 37.

Terradets

Paret del Peladet

Necròpoli (93), 84.

Vilanova de Meià

Paret Zarathustra

Kaverníkola (93), 38.

Masters Crackers (93), 38.

Roca dels Arcs

Chispa (93), 128.

Makoki (93), 128.

Le bal des punaises (93), 128.

De l'eau dans le gazz (93), 128.

Bailando con plomos (93), 128.

Temple dels monos (93), 129.

Postre de sostre (94), 129.

Pas Nou

Lotus blau (94), 129.

Pilar del Segre

An-Cullell (92), 129.

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

Num. 795

Octubre 1994

per a aquest hivern, entre altres coses, us preparem:

ROBA D'ESQUÍ, GRANS OFERTES

per 25.900 ptes.

Esquís Rossignol Comp. S. + fix. SALOMON

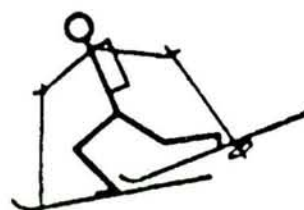
per 35.995 ptes.

Esquís + fix. de MUNTANYA (màx. seguretat)

per 37.950 ptes.

Esquís monocasc + fix. SALOMON multicontrol

LLOGUEM: ESQUÍS PISTA / MUNTANYA / FONS I ARVA
TENIM CURA DEL MANTENIMENT D'ESQUÍS I FIXACIONS

Urgell, 95, bis - 08011 Barcelona - Tel. 453 50 01

PEDRA-NEU

COMUNICACIONS

METRO

LÍNIA-V-BADAL

LÍNIA-III-PL. CENTRE

BUS

15-54-70-72-43-56-57

OFERTA

D'ESQUÍ 94-95

**CINTURÓ DE RONDA
AVDA. DE MADRID**

PEDRA-NEU

PEDRA-NEU

CONJUNT D'ESQUÍ BÀSIC	CONJUNT D'ESQUÍ COMPLET
ESQUÍS FIXACIÓ I MUNTATGE 16.995,-	ESQUÍS FIXACIÓ BOTES BASTONS I MUNTATGE 26.995,-
CONJUNT D'ESQUÍ PER A INFANTS	
ESQUÍS FIXACIÓ I MUNTATGE 16.600,-	
CONJUNT D'ESQUÍ DE FONS	CONJUNT D'ESQUÍ DE MUNTANYA
ESQUÍS DE FONS FIXACIÓ SABATILLES BASTONS DE FONS I MUNTATGE 19.995,-	ESQUÍS FIXACIÓ DE SEGURETAT I MUNTATGE 35.995,-

EXTRAORDINÀRIES OFERTES d'esquí de muntanya en conjunts de:

FIXACIÓ DE SEGURETAT + PELLIS + ESQUÍS: YETI – HAGAN – PALE, etc.
REPARACIÓ, PREPARACIÓ I MANTENIMENT D'ESQUÍS I FIXACIONS

LLOGUER DE:

BOTES I ESQUÍS – ESQUÍS DE MUNTANYA I PELLIS DE FOCA – ESQUÍS DE FONS
PIOLETS I GRAMPONS – **ARVA (detectors electrònics per a allaus)**

C/ BRASIL, 48 (CINTURÓ DE RONDA / AVDA. DE MADRID). 08028-BARCELONA

TEL. (93) 330 27 74

HORARI: 11 a 14 h i 17 a 20.30 h. (DILLUNS MATÍ TANCAT)

PEDRA-NEU

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

ANY CXVIII, VOL. 98, NÚM. 794, OCTUBRE 1994

SUMARI

Redacció, administració i publicitat:

Paradís, 10. 08002 Barcelona

Tel. (93) 315 23 11

Director:

Josep Nuet i Badia

Secretari:

Joaquim Bordons i Serra

Consell de redacció:

Francesc Beato, Joaquim Bordons

Francesc X. Gregori, Ferran Latorre,

Josep M. Panareda, Miquel Rafa

Corrector lingüístic:

Eulàlia Nuet i Badia

Cartògraf i dibuixant:

Armand Ballart

Maquetador:

Josep Nuet i Badia

Publicitat:

Adolf Garcia, Exclusives Publicitàries

Tel. i Fax: 237 95 01

Fotocomposició:

PC Gràfic

Fotomecànica:

T4 Sorrosal, S.A.

Pujades, 68-72, 3r 3^a

08005-Barcelona

Impressió:

IMGESA

Alarcón, 138 - 08930

Sant Adrià de Besòs

Preu d'aquest exemplar:

600 ptes. (IVA inclòs)

Preu de subscripció anual:

3.100 ptes. + IVA (sis exemplars)

A l'estranger: 4.400 ptes.

Comanda de números endarrerits

a la redacció de la revista

Dipòsit legal: B. 545-1958

ISSN: 0212-2111

Portada: Una imatge massa repetida aquest estiu. Un alzinar cremat a prop de Ridaura, al parc natural del Montseny. *Foto: J. Nuet i Badia*

Editorial: La gestió del patrimoni **178**

Commemoració de l'Excursió de la SIGMA a Catalunya, el 1934, *Narcís Rucabado i Franquesa* **179**

Un tresc pel Ruwenzori, *Josep Reyner* **182**

Bona collita al 57 Selectiu UNICA de Cinema i Vídeo No Professional, *Joaquim Romaguera i Ramió* **185**

Camins dels Ports de Beseit, 5: El tossal d'Encanader i el seu entorn, *Kildo Carreté i Bisbal* **189**

Més aixoplucs per a excursionistes, *Francesc Xavier Gregori* **196**

Arbres monumentals del Montsec, 2, *Manuel Cortès* **199**

Els incendis forestals de 1994. Reflexions i propostes, *Josep Nuet i Badia i Josep M. Panareda i Clopés* **201**

Cinquanta volums de la col·lecció «Llibre de Motxilla», *Agustí Jolis* **208**

Vies d'escalada, *a cura d'Armand Ballart* **211**

Crònica del Centre **213**

Crònica del món excursionista **215**

Crònica alpinística, *a cura de Ferran Latorre* **217**

Llibres i mapes **219**

• Els articles publicats a MUNTANYA expressen l'opinió dels seus autors.

• La revista MUNTANYA, editada pel Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català, es publica sense cap finalitat lucrativa.

© El copyright dels articles, tant de la part literària com de les il·lustracions, és dels autors respectius. Per tant, és absolutament prohibida la reproducció total o parcial, per qualsevol sistema, dels articles de la revista MUNTANYA sense permís escrit dels propietaris del copyright.

NORMES DE PUBLICACIÓ DE MUNTANYA

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a la revista MUNTANYA han de tenir present el següent:

Els articles cal que siguin escrits correctament en català i mecanografiats a doble o triple espai en fulls de mida DIN A-4, deixant uns marges laterals d'un parell de centímetres.

Els articles aniran encapçalats pel títol i portaran a continuació el nom dels autors.

Els peus de les il·lustracions i el nom de l'autor aniran escrits en un full a part, precedits per un número

que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent. Per a facilitar la correcció dels originals, no utilitzeu els subratllats en els textos que vulgueu publicar.

Els mapes, dibuixos i gràfics haurien de ser dibuixats correctament amb tinta xinesa sobre paper blanc o vegetal. Les fotografies, en còpies de paper brillant blanc i negre o en diapositives, cal que siguin ben exposades i amb bona definició, que tinguin contrast, però que no siguin excessivament fosques.

La gestió del patrimoni

En l'anterior editorial exposàvem el projecte que hem endegat referent a la conservació i millora del nostre patrimoni que podríem anomenar urbà: el local social. Afirmàvem també que aquest patrimoni és un bé del qual es beneficien prioritàriament els socis, però que està al servei del país, especialment pel que fa referència a arxius i biblioteca.

Aquesta dedicació a la preservació del que és més pròxim, no ens hauria de fer perdre el plantejament d'objectius en la conservació i millora del patrimoni situat on es produeix la nostra activitat excursionista. Ens referim als equipaments de muntanya i, per extensió i compromís envers el país, també al patrimoni natural.

El Centre Excursionista de Catalunya en els darrers anys ha desenvolupat una política de reinvertir els recursos generats pels equipaments de muntanya en la seva conservació. Però aquests recursos, si atenem les necessitats que avui es plantegen, tals com sanejament, tractament d'aigües residuals, seguretat i condicions de servei, en general, són insuficients. Per esmentar un exemple,

el projecte de remodelació de la Renclusa, ja enllestit des de fa dos anys, reposa a l'espera de poder obtenir els recursos que el facin viable. Podríem també parlar dels refugis situats en el parc nacional d'Aigüestortes, que, per la seva ubicació privilegiada, haurien d'ésser un exemple d'equipament d'alta muntanya. Aquesta situació a curt termini demana una actuació immediata per a subsanar alguns dels problemes més urgents. I en aquest sentit s'està ja treballant. A un termini mitjà i llarg exigeix un debat profund sobre quina és la nostra capacitat d'afrontar aquesta problemàtica i la recerca de solucions imaginatives que facin possible conservar i millorar aquesta part tan emblemàtica del nostre patrimoni, que més encara que el patrimoni urbà està el servei de tot el món excursionista.

Però no seríem fidels a la nostra missió si no aixequéssim una mica més el punt de mira i ens quedéssim aturats davant el desastre que han comportat l'estiu passat els incendis forestals. En aquest cas, la funció del Centre ha d'ésser impulsar la creació d'opinió amb l'objectiu que a Ca-

talunya s'endegui una veritable política de prevenció i gestió d'aquest valuós patrimoni, terreny de joc dels excursionistes, difícilment recuperable en cas de dany. I ho hauríem de fer sense crispació, sense precipitació, però sense pausa. El Centre Excursionista de Catalunya, juntament amb altres entitats excursionistes que ja han manifestat la seva predisposició, està disposat a col·laborar en accions encaminades a la prevenció i també a la recuperació de l'espai forestal, tasca aquesta última que ha d'ésser conduïda d'una manera selectiva amb un bon coneixement del medi natural. Catalunya és un país forestal i, com a tal, és ineludible que es destinin anualment recursos necessaris per al bon manteniment dels boscos, i més avui, en què patim un procés de despoblament i desaparició del món rural i agrari.

En conclusió, la nostra entitat té uns estímuls prou importants per a treballar en la conservació i millora d'un patrimoni, com dèiem en començar, no tan proper com el nostre estatge social, però clau per a la pràctica de l'excursionisme.

Commemoració de l'Excursió de la SIGMA a Catalunya, el 1934

Narcís Rucabado i Franquesa

Enguany fa seixanta anys que es començà l'estudi de la vegetació de Catalunya, una efemèride científica de primera magnitud. En aquella ocasió, per la Pasqua de l'any 1934, un equip dels més prestigiosos botànics europeus, dirigits per Josias Braun-Blanquet, creador del mètode fitosociològic sigmatista, portaren a terme una excursió a diversos indrets del nostre país.

Fruit d'aquell viatge és el treball «L'Excursion de la SIGMA en Catalogne (Pâques 1934)» que ha estat el document científic bàsic per a l'estudi de la vegetació a Catalunya i de la Península Ibèrica, segons uns criteris i mètodes que actualment s'han implantat també a gairebé tot el món.

La SIGMA és la sigla de la Station Internationale de Geobotanique Méditerranéenne et Alpine, radicada a Montpeller (Occitània), fundada l'any 1930 per Josias Braun-Blanquet, la qual ha estat el nucli de la principal escola europea de la geobotànica.

Aquesta institució fou encoratjada per Karl Faust, que fou soci del nostre Centre i creador del jardí botànic Mar i Murtra a Blanes, i amb l'ajut eficaç del Dr. Pius Font i Quer, de la Universitat de Barcelona, també de la nostra entitat, i portà a terme l'organització d'aquest viatge de l'any 1934, que, gràcies a la valuosa col·laboració dels dos científics, fou un èxit rellevant.

Als diversos participants francesos, holandesos, suïssos, alemanys, polonesos, txecoslovacs i italians, s'uniren

Karl Faust, Josep Cuatrecasas, Pius Font i Quer i dos altres botànics barcelonins. Tots plegats feren un recorregut principal del 31 de març al 5 d'abril de 1934 i un itinerari complementari del 6 al 10 d'abril del mateix any, per prendre contacte sobre el terreny amb la vegetació de diverses comarques de Catalunya.

El Centre Excursionista de Catalunya, a través del Grup d'Estudis Botànics Ramon Pujol i Alsina, de la Secció de Geografia i Ciències Naturals, i la Comissió de Defensa de la Natura, es proposà celebrar aquesta efemèride per mitjà d'una sèrie d'actes acadèmics, un cicle d'excursions botàniques als mateixos llocs que visitaren els excursionistes l'any 1934 i la publicació d'un llibre.

Conseqüència d'aquesta voluntat de donar categoria merescuda a l'aniversari fou la conferència que el Dr. Oriol de Bolòs i Capdevila, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona i deixeble directe de J. Braun-Blanquet, donà el dia 24 de febrer de 1994 a la sala d'actes del nostre estatge social, sobre el tema «Josias Braun-Blanquet i la seva obra». En el decurs d'aquest acte, que fou molt concorregut, es féu la presentació del llibre *L'estudi de la vegetació de Catalunya, passat, present i futur*, d'Oriol de Bolòs, Josep Nuet i Josep M. Panareda, tots consocis nostres. El llibre inclou els treballs següents: «Josias Braun-Blanquet i la seva obra», pel Dr. Oriol de Bolòs;

«Breu síntesi de la història de l'estudi de la vegetació de Catalunya», pel Dr. Josep M. Panareda i Josep Nuet; «L'excursió de la SIGMA a Catalunya – Pasqua 1934», per J. Braun-Blanquet i col·laboradors, traducció al català per Josep Nuet; «Com fer un estudi de vegetació, avui», pel Dr. Josep M. Panareda, i «Bibliografia sobre la vegetació de Catalunya i el seu entorn», per Josep Nuet.

Durant el mes de març tingué lloc un seminari a càrrec de Josep M. Panareda i Josep Nuet sobre el tema general «El mètode de Braun-Blanquet, una eina d'observació i de comprensió», que fou dividit en quatre sessions: Concepte de vegetació; El mètode fitosociològic de Braun-Blanquet; Altres mètodes d'estudi de vegetació i L'estudi d'un cas: la vegetació de Santa Fe del Montseny. La participació fou considerable.

Pel que fa al cicle d'excursions, s'han fet una sèrie de sortides, guiades pels professors Panareda i Nuet, amb el lema «Seguint els passos de J. Braun-Blanquet», que, com ja el nom indica, ens han portat aproximadament als mateixos llocs on anaren els excursionistes de l'any 1934.

El dia 27 de febrer encetàrem el cicle amb la sortida al delta de l'Ebre (el Garxal) per a l'estudi de les comunitats vegetals que necessiten per a viure unes condicions edàfiques especials, en aquest cas concret els sorrals i sòls salats. A la tarda, a la plana de Sant Jordi, prop de l'Ametlla de Mar, visitàrem un turó i vam fer un inventari de la garriga i així vam comparar la vegetació que ara trobem i la que varen veure els visitants ara fa seixanta anys.

En l'excursió del 20 de març als plans de Lleida, tinguérem la gran sort que ens acompanyés el Dr. O. de Bolòs per seguir els passos dels científics que ens precediren per aquests verals. Després d'agafar forces a l'esmorzar, al costat del mateix lloc on els excursionistes de la SIGMA varen ser tractats com uns reis, tal com diu el treball publicat l'any 1934, a l'Hostal de la Bassa, a les Borges Blanques, fèrem cap als plans de Vilanova, prop de la Bordeta, a les rodalies de Lleida, per prendre contacte amb l'associació d'albardí, els pradells de llistó i les brolles calcícoles de romaní, i fer inventari de

Els excursionistes de la SIGMA que acompanyaven J. Braun-Blanquet, en els carrascars de Raïmat, prop de Lleida, el 4 d'abril de 1934.
Foto: J. Cuatrecasas.

les comunitats. Els afeccionats a la fotografia pogueren gaudir captant amb les seves càmeres els narcisos i les orquídies, que donaren un toc de bellesa a l'entorn tan exarxèit. El Dr. Bolòs, durant tot el viatge amb l'autocar, ens anava alligant sobre l'entorn de l'itinerari, però aquí, als plans de Lleida, ens donà una lliçó magistral sobre la «homogeneïtat», que s'ha de tenir present en el moment de delimitar una parcel·la per a fer un inventari florístic que sigui ben representatiu. El programa de l'excursió va continuar cap als plans de Raïmat, concretament prop de Malpartit, per a veure els carrascars i l'impacte de la diferència del canvi del paisatge en el temps.

Seguint el calendari de les excursions del cicle, el dia 24 d'abril fèrem cap a les muntanyes de Prades i con-

cretament als boscos del tossal de la Baltasana. Gaudírem de la bellesa del bosc de roure reboll (*Quercus pyrenai-ca*), que el Dr. P. Font i Quer va descriure per primera vegada i que junt amb el pi roig (*Pinus sylvestris*), que és el que l'acompanya, dona a l'entorn aquesta varietat cromàtica de verds a la primavera i a l'estiu, i verds i torrats a la tardor que fa el paisatge d'una gran bellesa.

Sort de l'oportú coval del Perotis, aprofitat per a adossar-hi la casa, avui enderrocada, situada a llevant del tossal, que ens donà aixopluc durant el dinar i ens protegí de les inclemències del temps. Restaurades les forces, baixàrem a bon pas cap a Prades, sota la pluja, la pedregada i els trons, que no ens deixaren aprofitar la tarda. Amb tot, fem un cant a la natura, que sempre serà meravellosa, encara que hàgim d'aguantar la mullena.

Continuant fidels als nostres predecessors, el diumenge 29 de maig ens dirigírem als jardins Mar i Murtra –Estació Internacional de Biologia Mediterrània– de Blanes, que foren fundats l'any 1921 per Karl Faust Schmidt

(Frankfurt am Main, 1874 – Blanes 1952), que, com ja hem indicat, junt amb P. Font i Quer i J. Cuatrecasas, foren els organitzadors del viatge dels científics europeus.

El jardí, que va ser enriquit els anys 1930/33 pel jardiner suís Xenon Schreiber, conté més de tres mil cinc-centes plantes de tot el món i una important biblioteca botànica. El jardí, actualment depèn d'una fundació privada, constituïda el 1951, i és regit per un patronat internacional.

De la mà de Jordi Fàbregas, col·laborador d'aquest jardí, que ens féu de magnífica guia, seguirem els diferents sectors de les 16,5 ha. de què consta: jardí tropical, temperat i mediterrani, fent incidència al turó anomenat Colina de Braun Blanquet, on s'experimenten les aclimatacions de diferents plantes mediterrànies de la comarca, per tal de veure l'evolució cap a una jardineria autòctona que no comportés una dedicació i un dispendi tan importants com les plantes que s'han d'acclimatar d'altres indrets.

El dia ens acompanyà en aquest magnífic mirador sobre el cel i la mar

Mediterrània, del qual sortírem, amb els seus blaus lluminosos, amb l'esclat cromàtic de les flors i amb els excel·lents comentaris del nostre guia, joiosos i satisfets.

Tot seguit ens dirigírem a la zona de Can Rave, prop de la vila de Tordera, per veure aquest paratge protegit d'aiguamoll, molt característic per l'existència d'una petita però valuosíssima roureda, amb roure pèrol, martinenc i africà (*Quercus robur*, *humilis* i *canariensis*). Els afeccionats a la fotografia i al vídeo pogueren captar imatges de l'orquídia *Platanthera chloranta* i els amants de les orquídiades situar aquest punt de localització en el seu inventari.

Per a arrodonir la jornada, cap al tard, visitàrem el que queda del pitó volcànic de Sant Corneli, en el terme de Tordera, i vam poder acomiadar-nos del que fou l'únic testimoni volcànic del Maresme, avui destruït per l'aprofitament del basalt per a fer-ne àrids per a la construcció i també per a utilitzar les columnates per a decoració de jardins, etc. El nostre consoci Joaquim Gràcia i Lores ens donà una lliçó *in situ* de geologia sobre els volcans, la fa-

lla de la Tordera i les roques basàltiques, materials que en aquells moments trepitjàvem.

L'última excursió d'aquest cicle ens portà el dia 19 de juny al Montseny, amb un itinerari des del pla de l'Espinal a Arbúcies per la vall dels Roters, per tal de seguir de prop els llocs visitats l'any 1934. Durant la pujada a Santa Fe amb l'autocar, Josep Nuet ens donà una sèrie d'interessants explicacions sobre els estatges de vegetació que s'anaven identificant a mesura que pujàvem: alzinars típics, alzinar muntanyenc i castanyers, estatge de les rouredes i fagedes. Durant l'itinerari des del pla de l'Espinal, coll de Te, la Feixa Llarga, vall dels Roters i Arbúcies, poguérem copsar en plenitud tots aquests estatges amb observacions oportunes sobre les plantes colonitzadores del sòl a les clarianes dels diferents tipus de vegetació.

El temps calorós ens acompanyà, però l'ombra agraïda dels faigs, roures i castanyers feren que, d'aquesta diada de cloenda, ens en quedés també un bon record. Des d'aquestes ratlles donem les gràcies a tots els amics que ens

Els excursionistes del Centre amb el Dr. Oriol de Bolòs, en els carrascars de Malpartit prop de Lleida, març de 1994. Foto: J. Ferrándiz.

han acompanyat durant totes aquestes sortides i que han fet possible que aquestes jornades de goig del present ens projectin cap al futur per a l'aprofundiment de la botànica del nostre país.

Un tresc pel Ruwenzori

Josep Reyner

Corria el segle II d.C. quan Ptolemeu parlà en la seva *Geografia* de «les Muntanyes de la Lluna» per referir-se al Ruwenzori. També fou el geògraf alexandrí qui va creure que en aquest indret naixia el Nil, encara que avui s'atribueix l'origen de les seves aigües a un riu que neix a Burundi, més al sud del llac Victòria.

La primera referència europea, la féu Sir Henry Stanley el 1876 i, des d'aleshores, l'atenció dels naturalistes i geògrafs ha estat constant. L'encant i el misteri d'aquelles muntanyes permanentment cobertes per boires i núvols baixos no ha deixat d'encisar la sensibilitat dels amants de la natura.

L'expedició més important fou organitzada l'any 1904 pel príncep Luigi Amadeo di Savoia (duc dels Abruzzos) i es compongué de biòlegs, geòlegs i agrimensors acompanyats de guies llogats a Courmayeur. La base es muntà a Bujongolo (costat ugandès) i fou aleshores quan es pujaren per primer cop els cims més importants del grup Stanley i es varen fer els primers mapes veritablement significatius. Posteriorment, el 1932, una gran expedició belga explorà el costat zairès.

El Ruwenzori és una cadena formada per diferents grups de muntanyes: Ewin, Gessi, Speke, Stanley, Baker i Luigi de Savoia. El centre d'atenció preferent de muntanyencs i alpinistes és, sense cap dubte, el grup Stanley, ja que s'hi agrupen els cims més alts de la serralada: punta Margarida (5.109

metres), punta Alexandra (5.091 m), punta Albert (5.087 m) i d'altres entre 4.900 i 5.000 metres. Ara bé, el seu atractiu no resideix exclusivament a assolir els punts culminants, sinó també a deixar-se encisar tant pels impressionants paisatges com per la variadíssima flora que es pot veure al llarg de tot el recorregut. Aquest és un tresc per a qualsevol amic de la natura i no tan sols per a muntanyencs. De tota manera, si es vol arribar a qualsevol dels pics esmentats convé una mínima experiència.

L'accés es pot fer tant per la banda d'Uganda com pel Zaire. La més vistosa, segons la majoria d'opinions, és la del Zaire, que ha preservat millor els regals que la natura hi ha dispensat. Tanmateix, durant un temps, els problemes polítics aconsellaven de fer l'ascensió pel costat ugandès.

El nostre tresc, que transcorregeu pel Zaire, es pot dividir en set etapes: quatre de pujada, una per a fer cim i dues de baixada, coincidint amb la cadena de refugis construïts.¹ No farem referència a les dues de baixada per haver-les fet seguint la mateixa ruta de la pujada.

I etapa: final de la pista (1.300 m) - refugi Kalonge (2.140 m)

S'arriba en vehicle tot terreny fins al final de la pista de Mtwanga, prop de la ciutat de Beni, des d'on es co-

mença a caminar. S'avança per un camí vorejat de camps plantats de mandioca, bananes i d'altres cultius autòctons, fins a arribar a l'estació de guies de Kyandolire (1.700 m). A partir d'aleshores, hom s'endinsa en un espessíssim i impressionant bosc de falgueres gegants, plàtans salvatges i bambú. L'exuberància de la vegetació dona peu a paisatges inoblidables. La humitat és constant i la possibilitat de pluges és particularment més freqüent que a la resta de la serralada. En conseqüència, el camí serà sovint relliscós i pot estar enfangat o obstaculitzat pels arbres caiguts per l'efecte dels llamps. Es travessen deu rierols que nodreixen el Butawu,² dels quals el penúltim serà especialment apte per a agafar aigua i fer la darrera remullada fins al final del tresc. El trajecte total, sense descansos, es pot fer en tres hores i mitja.

II etapa: refugi Kalonge (2.140 m) - refugi Mahangu (3.333 m)

Es comença baixant fins al riu Kanyamwamba i, des d'allí, la pujada és contínua. En una primera part avancem per l'espès bosc fins abans d'un petit pla anomenat l'Altar dels Atresse, on és costum dels portadors recollir les ofrenes fetes als déus per a gaudir d'una bona ascensió. A partir d'aquí l'abundor de líquens i el sotabosc de molsa formen un entorn intens i misteriós. Probablement, és l'etapa més dura del tresc, no solament pel desnivell sinó pels entrebancs del camí enfangat, ple d'arrels entrecruades i humides. La durada de l'etapa es pot calcular en unes quatre hores. Des de Mahangu, en direcció est, es poden veure els grups Baker i Luigi di Savoia.

1. La logística del tresc es pot preparar a Beni o Mtwanga. Els permisos d'entrada al parc nacional Virunga s'han d'adquirir a l'estació de Mutsora. Els refugis estan en bon estat, la capacitat és de dotze lliteres (més el que doni la cabuda de terra), excepte, com es dirà, al refugi de Moraine.

2. El Butawu és un tributari del Semuliki, riu principal de la banda zaires del Ruwenzori.

*Vista del grup Stanley. El cim més alt és la punta Alexandra. La punta Margarida resta tapada, al darrere (IV etapa).
Foto: J. Reyner.*

III etapa: refugi Mahangu (3.333 m) - refugi Kyondo (4.033 m)

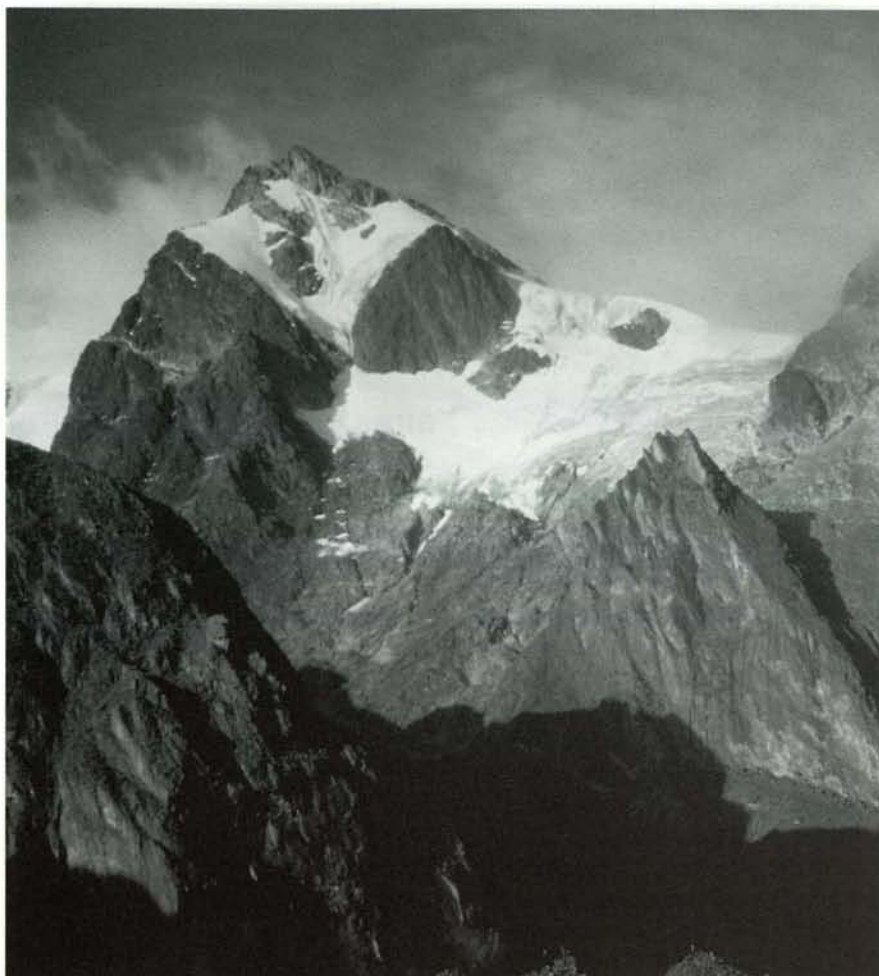
Es continua per l'humit bosc de molsa i líquens fins als 3.800-3.900 metres, on, passada una clariana, apareixen gairebé de sobte els senecis i les lobèlies mítics, en arribar al turó conegut per Kampi ya Chupa.³ A mesura que anem pujant, l'espessor dels senecis i les lobèlies esdevé important. A la darrera pujada, abans del refugi de Kyondo, hi ha una vista panoràmica del llac Negre. Convé no confondre el refugi de Kyondo –situat dalt d'un pujol– amb un altre de més petit que queda més avall, a l'esquerra del camí.

Si el temps ho permet –ja que normalment el cel està tapat–, des del refugi es veu el llac Verd. També des de Kyondo, a tres quarts d'hora de camí, s'arriba a la punta de Wasuwameso (4.462 m), on, si el dia és clar, es domina per primera vegada l'espectacular vista de tot el grup Stanley i el seu altiplà (*plateau*). La vista dels cims i de les glaceres Stanley i Moebius és realment impactant. Convé portar uns prismàtics.

Una altra excursió possible des de Kyondo, a tres o quatre hores de camí, és la del Mont Mugule (4.400 m), des d'on també es pot contemplar el grup Stanley.

IV etapa: refugi Kyondo (4.303 m) - refugi Morraine (4.495 m)

Inicialment es baixa un desnivell de 150 metres fins al llac Verd. Durant aquesta davallada es troben quatre passos amb cordes fixes, el primer dels quals resulta molt espectacular i aeri. Al llac Verd els boscos de senecis arriben a una alçària incomparable (és normal que superin els tres metres), la seva vista, amb el llac al fons i els cims damunt nostre, fa que aquest sigui un dels moments més gratificants del tresc. La pujada continua en direcció al

refugi, passant pels llacs Gris i Blanc. A mesura que es guanya altura, els senecis i les lobèlies es van espaiant. S'arriba al refugi després de tres hores i tres quarts de camí (amb aturades curtes als llacs).

El refugi de Morraine no té lliteres i la cabuda màxima és de quatre o cinc persones, dormint a terra, per tant, aquells qui no tinguin previst fer cap cim hauran de tornar a Kyondo el mateix dia. Els qui vulguin intentar fer algun cim convé que el dia d'arribada al refugi facin un reconeixement del millor accés a la glacera Stanley, aprofitant les vistes preses durant l'etapa (si l'ascensió es fa amb guia, aquest ja coneix la situació).

V etapa: ascensió a la punta Margarida (5.109 m)

La punta Margarida és el tercer pic més alt d'Àfrica, després del Kilimanjaro i de les puntes Nelon i Batian, al Mont Kenya. L'ascensió per la glacera

Stanley no és difícil (II/III), però requereix un mínim d'experiència en l'ús de grampons i piolet, ja que habitualment es troba glaç o neu damunt del glaç. La presència contínua d'escletxes, tant a la glacera Stanley com, i especialment, a la glacera Margarida, fa necessari anar encordats durant tot el camí a partir de l'entrada a la glacera. D'altra banda, convé fer-se acompanyar per un guia oficial de l'IZCN que conegui el lloc i tingui experiència.

Dels onze membres del grup, tan sols dos, més els guies espanyol i zairès intentarem el cim.

Vàrem sortir del refugi a trenc d'alba (5 h 55'). La pujada per la morrena fins al lloc d'accés a la glacera va du-

3. Kampi ya Chupa, «camp de l'Ampolla», és el lloc on el Dr. Franz Stuhlmann, el 1891, deixà unes ampolles amb les seves targetes de visita per assenyalar el lloc on havia arribat.

*La punta Margarida (5.109 m)
des de la glacera del mateix nom.
Foto: J. Reyner.*

rar una hora i quart, amb algun pas de grimpada. A les set i deu arribàrem a la llengua d'accés, a uns 4.600 m. A dos quarts de vuit vam entrar a la glacera, després de posar-nos els grampons i encordar-nos. Arribàrem a l'altiplà (collada ampla, a 4.850-4.900 m, que separa la punta Alexandra de la punta Moebius) a les deu, sense gaires dificultats, però a un ritme lent degut a la meticulositat del guia per a detectar i evitar les esclotxes. Fèrem una aturada de vint minuts per esmorzar. Baixàrem fins a 4.780 m, decantant-nos cap al nord per tal d'agafar una pala que ens portaria fins a la glacera Margarida, des d'on s'arriba al peu del pic. Cal anar amb compte amb els ponts de neu i les rimaies. Els bancs de boira espessa cobreixen la major part del recorregut, per la qual cosa és necessari portar banderoles per a assenyalar els passos de les esquedes.

La glacera Margarida és la part més perillosa del trajecte, ja que la trobàrem força desfeta i amb neu vella i en mal estat. L'excés de confiança en un pont de neu féu que un component de la cordada estigués a punt de caure en una esclotxa. Per sort, anàvem encordats i la cosa no passà d'un ensurt. Convé, per tant, extreure les precaucions. Això, afegit als efectes de l'altitud i el cansament acumulat dels quatre dies anteriors, alientia encara més la marxa. Finalment, a la una i vint arribàrem al collet que separa la punta Margarida de la punta Alexandra (més o menys a la cota 5.050 m). Per començar la grimpada sobre pedra que ens portaria al cim vàrem deixar els grampons, ja que la pedra no semblava gelada. La grimpada, amb algun pas complicat, durà vint-i-cinc minuts. Finalment, vam fer el cim a tres quarts de dues.

No poguérem romandre gaire temps a dalt, ja que ens hi havien cantat les puputs (teníem previst fer l'ascensió en cinc hores, des de l'entrada a la glacera, i es convertiren finalment en quasi set hores). Tinguérem la immensa sort que per uns quants minuts la boira s'aclarí i poguérem fer algunes fotos de les vistes principals de tota la serralada (punta Albert, punta Alexandra, punta Moebius, punta Elena i glaceres Margarida i Stanley). La visibilitat va

durar poc, però la satisfacció fou immensa.

Vam fer la baixada per la mateixa via. El cansament i l'altitud són definitius en el ritme de davallada. Un dels components començà a sagnar pel nas; sort que l'hemorràgia s'aturà sense complicacions. Abans de les cinc deixàrem la glacera, però el descens per la morrena era perillós per l'esgotament i la manca de reflexos a les cames. A un quart de set arribàrem, totalment exhausts, ja que no havíem menjat res des de l'esmorzar, al refugi Moraine, quan gairebé s'havia fet de nit. Allà tinguérem l'única decepció del dia: no ens podíem quedar al refugi perquè estava ple i no hi havia lloc. Un bivac a 4.500 metres i sense sac adequat no és el més recomanable en aquells moments. En plena i totalment fosca nit haguérem de baixar fins a Kyondo. A les set poguérem comprovar com són, de relatiu, els límits del cos humà.

La baixada fins a Kyondo amb l'únic suport del frontal i sense aigua resultà el major turment psíquic i físic que mai he hagut de suportar. El pas per les cordes fixes sense cap visibilitat fora del pam que em permetia la lleugera llum del frontal és l'últim que voldria tornar a experimentar. Després de dues hores i escaig, amb contínues ensopegades i relliscades, veiérem a baix, al llac Verd, les llums que els nostres companys que romanien a Kyondo, avisats de la nostra arribada, ens fan perquè ens situem. Ens sortiren a rebre. Mai no oblidaré les cares dels amics que ens varen ajudar en aquells darrers metres. Els demanàrem aigua. En pocs minuts ens la portaren i ens tragueren les motxilles del damunt. La rebuda dispensada serà potser el millor record del tresc; més, si cal, que el cim. El caliu humà resultà el millor reconstituent de la feblesa que aleshores experimentàvem. Havíem passat més de setze hores caminant, sense gairebé aturar-nos, en altituds compreses entre els 4.500 m i els 5.100 m i amb quatre dies que ja portàvem de marxa al darrere.

*El llac Verd (IV etapa).
Foto: J. Reyner.*

Bona collita al 57 Selectiu UNICA de Cinema i Vídeo No Professional 1994

Joaquim Romaguera i Ramió

Comencem per les dades en forma de resum: Catalunya, 15 títols; Biscaia, 3; Canàries, 3; Andalusia, 3; Castella-Manxa, 1; Galícia, 1; Madrid, 1; Navarra, 1; País Valencià, 1; Quebec, 1. En total: 28 títols.

Vídeo: UNICA-Joventut, 3 títols; Selectiu UNICA, 13.

S-8 mm: Copa del Film Minut, 3 títols; Selectiu UNICA, 8.

16 mm: Selectiu UNICA, 1 títol.

JURAT

Joan-Francesc Ainaud i Escudero, historiador de l'art i realitzador de videogrames. Alfons Hereu i Ruax, cineasta i ex-president del Festival de Cinema Amateur de la Costa Brava. Joaquim Romaguera i Ramió, investigador i historiador del cinema. Maria Encarnació Soler i Alomà, premi de Cinematografia i Vídeo de la Generalitat de Catalunya 1994 a la millor contribució cultural (recuperació de patrimoni fílmic català amateur). Jordi Tomàs i Freixa, cineasta, medalla d'argent de la UNICA a Bakú 1978. Lluís Valentí i Bohigas, llicenciat en història de l'art i del cinema. Maria Teresa Vilà i Gabarró, cineasta. Josep-Jordi Queraltó i Torner, delegat de l'Estat espanyol a la UNICA (amb veu). Pere Parera i Rodríguez, de la Secció de Cinema amateur i Vídeo del Centre Excursionista de Catalunya (secretari).

VEREDICTE

UNICA-Joventut: desert.

Copa del Film Minut: *Fes l'amor...*, de Joan Casamada i Biosca (Terrassa) S-8 mm, 1 minut.

Selectiu UNICA: *El columbarium*, de Juan José Díaz Cantero (Caudete [Albacete]) vídeo, 18 minuts. *Time Out*, de Josep Maria Joaquín i Ventura (Sant Joan Despí) vídeo, 6 minuts. *Dies de guerra*, de «Cavall de Troia» (Terrassa) vídeo, 30 minuts.

Enguany ens satisfà poder dir que aquests 55 minuts ens poden fer quedar bé i –per què no?– endur-nos algun guardó. Són obres sòlides, de gent que n'ha après o que ja ha madurat, que ha sabut trobar el pols adequat a unes històries a voltes difícils de cenyir o de fer entenedores fil per randa, perquè per si mateixes van més enllà del que suggereixen, del que mostren. Però han superat els reptes i situen el llistó de qualitat força alt.

Així, doncs, no caldrà confiar només en la sort, sinó en llurs valors, que estem segurs que seran ben apreciats per tota mena de públic. I si en sortim recompensats, això anirà rebé al sector i animarà futurs cineastes amb vista a pròximes convocatòries.

I ARA, PARLEM-NE

Mentre aquest jurat estava reunit i dirimia, per un televisor emetien *Rebel*

sense causa, de Nick Ray (1955), amb James Dean, mític rebel entronitzat llavors i encara més amb el pas dels anys, per a qui llur joventut i contextos eren motiu vital de rebel·lió. Ara i adés, hom cerca la rebel·lió *positiva* del jovent a través dels films que lliurement ells mateixos fan. I a fe de Déu que resulta preocupant, un any més, constatar l'absència d'aqueixa rebel·lió en les trames que ens proposen. Perquè de rebel·lió *gratuïta*, ço és, la que es congracia amb ella mateixa, com si fos el principi i l'objecte final de la història, d'aqueixa, n'hem presenciat massa i amb escreix.

Aital preocupació va ser manifestada pel jurat abans de l'inici de la deliberació pública al Centre Excursionista de Catalunya, tot remarcant que la majoria de les cintes violentes eren alhora tècnicament i resolutivament força imperfectes, no mereixedores de ser presentades en un Certamen d'àmbit estatal amb transcendència internacional. I la preocupació s'accentua quan comprovem l'edat dels cineastes/videoastes: entorn dels vint anys. No ha d'estranyar ningú, doncs, que es declarés desert l'apartat UNICA-Joventut: per mal cinema i per la violència gratuïta exhibida.

Comptat i debatut, 8 títols sobre 28 donen un poquet menys d'1/3 de cintes violentes al servei del quasi res: divertiments mimètics, alienants, estúpids, deshumanitzats, com ho deu ser l'últim videojoc ianqui a punt d'aterrar a casa nostra, intitulat *Judici final*, que sembla que supera amb escreix tot el perpetrat / inventat / imaginat per l'ésser humà fins ahir mateix. Que bé, oi?

ELS DE VIOLÈNCIA DESCORDADA I/O MÉS O MANCO INDUÏDA

Sick of You (Fins als ous!) i *Photomaton* són dos vídeos de Koldo Serra de la Torre, de dinou anys (Algorta-Getxo [Biscaia]). En el primer hi ha morts a dojo, fins que l'assassí se suïcida; sort que només dura deu minuts. En el segon, fent honor al nom del videoasta, el boig de torn agafa una serra i ens rememora *Matança de Texas*, que, pel que sembla, ha creat addicció.

tat, d'anar-hi o de trobar-s'hi en el moment de la catàstrofe, ja és meritori, però aquí també, com en la *Trobada de Gegants a Matadepera*, els cineastes no han tret prou partit de la cosa, ço és, transcendir el reportatge televisiu cap al documental més elaborat, acurat en la banda de so i més ben contextualitzat. No n'hi ha pas prou amb ensenyar el que tenim davant els ulls o que ens arriba a les orelles: cal també saber mirar, saber escoltar i, si és possible, amb ull crític o més analític, separant el gra i cremant la palla amb el transformador.

La blanca e històrica Andalusia és un film (16 mm, l'únic del Certamen!) de Jaume Campabadal i Fonoll (Saint Lambert [Quebec]). Aquest producte ens va irritar, per tòpic i típic, perquè ens recorda, pel to i els textos del comentari en *off* que il·lustra allò que ja veiem, els documentals turístics del franquisme: epidèmics, corrua de posetaletes ensucrades i llepades, tot tan descremat com ben fetet, silenciament el que no és exportable, films d'encàrrec destinats a un públic que es vol aculturar a posta. Per tant: mai no ha d'anar en concursos ni certàmens d'avui, però tampoc en pantalles comercials que respectin el personal.

I ARA... ELS MÉS BEN AFAIÇONATS

El columbarium és un vídeo de Juan José Díaz Cantero (Caudete [Albacete]). Aquest cineasta ja ens va sorprendre gratament en un certamen anterior i ara el salt endavant és ferm i segur, tant en l'ús de la gramàtica com a l'hora de narrar una trama que t'atrapa de bon principi i ja no et deixa fins al punt final, tot i el risc que corre de fer-ne un gra massa. I és que enterrar com Déu mana i amb totes les de la llei un home que, ai, resulta que és viu, esdevé tan inhabitual (que sapiguem fins ahir) com terrorífic. El cineasta sap vorejar tostemps la franja prima que separa l'esperpent de l'angoixa, la brometa gruixuda de la sensació de claustrofòbia asfixiant. El treball de so aquí és fonamental, com la interpretació, i Díaz Cantero no sembla tenir problemes: tira pel dret, mou la càmera com un professional, l'emplaça amb atreviment, i tot llisca tan bé com el taüt cap

al cau definitiu, del qual mai no sortiràs per molt que cridis. Rebé, noi!

Time Out és un vídeo de Josep Maria Joaquín i Ventura (Sant Joan Despí). Abans l'hem esmentat en parlar de *Visión*, per allò del joc que s'estableix entre un filmador i la pantalla, doncs, entre el real i l'imaginari, aquí guanyant la partida la televisió en lloc del referent o el seu intermediari, potser per allò de l'omnipresència d'un mitjà que s'ha acabat imposant (sense resistència majoritària!), atrapant, engolint, fent-se seu, quasi anorreant tot el que se li posa davant. És, així, una obra de lectura; agafa-la com vulguis o per on puguis, que fins i tot ens pot portar a reconsiderar la funció del *zàpping*, en el sentit de: qui zappineja a qui? Fotogràficament i auditivament, *Time Out* és acurat, i valenta la planificació. És una obra *in* que ens parla d'un temps *out*.

Dies de guerra és un vídeo en blanc i negre de metratge mitjà de «Cavall de Troia» (Terrassa), dedicat a Tomàs Mallol. Diguem d'entrada que al cap de pocs minuts de mirar, veure, sentir i escoltar, ja sabem qui s'hi amaga darrera: Jan Baca i Toni Garriga, trapejistes que ja en un certamen anterior es disfressaren de Huston, Sirk & Co en fer el videograma *Accident*. Aquí es tracta d'explicar una història que s'asenta fortament en el temps, en el seu esmunyir-se en un context opressiu portes endins, repressiu portes enfora. Mentre a l'interior d'una llar conviuen mare i tieta, passant les estones entretenint-se correntment, amb detalls de por o prevenció, a l'exterior hi ha la filla, més desimbolta, lliure, banyant-se o passejant, com despreocupada de la situació regnant. Ens trobem a les envistes del final de la Guerra Civil espanyola, escoltem la veueta del general Franco per ràdio, veiem una trepa que executa un escorcoll en una casa mentre brama en castellà, els avions passen ben a prop, ressona de no gaire lluny *la cançó dels esternuts* i... «Això ja està!». S'obren les portes, la gent ix als carrers, s'engalanen els balcons, n'hi ha que han guanyat, la vida continua. Ai las!

De metratge mitjà, anotàvem al principi, perquè en veritat la història i el ritme que se li confegeix durant una bona estona és clarament d'un llargmetratge o, si més no, dona per a un llarg

de quasi una hora. Així, les relacions entre les tres dones i els pocs homes que sustenten la trama queden massa esquemàtiques, com només apuntades, quan hauríem agraït, perquè veus que hi ha substància, que fossin més pregoneres, matisades, riques, travades. Hi ha una ambigüitat en la part final o preocupació que ens assalta en acabar-se, potser a causa de la compressió, de no acabar de saber què en pensen o què senten les protagonistes de la situació d'ocupació bèl·lica, de guerra fratricida que pateixen. Els gestos sovint amaguen o disfressen capteniments que les paraules no diuen... Amb tot, ens trobem davant d'una obra ben bé de plenitud, amb una interpretació continguda, però alhora d'alta expressivitat; fotografia en grisos, blancs i negres que aconsegueixen comunicar intimitat, solitud, tristesa, jovialitat; plans de detall acurats que enllacen amb moviments de càmera quasi imperceptibles, descriptius; muntatge cadenciós o ràpid quan convé, és a dir, temps diferents per a diferents situacions, i una música original d'Òscar Roig que és tota una banda de so pensada expressament i que embolica molt bé les escenes.

I acabem ara nosaltres amb una reflexió que no per coneguda i repetida enguany és ben pertinent de recordar. L'abisme que hi ha entre els cineastes d'experiència, amb anys de rodatges a l'esquena i més d'una ensopegada, i els novells o de carrera encara fent-se és considerable. Aital constatació posa sempre el jurat en una situació delicada, com —per exemple— quan es troba dins el mateix sac films en S-8 mm i films en 16 mm. Creiem que cada cosa hauria de tenir el seu marc i el seu encaix. És per això que seria aconsellable que les bases dels concursos marquesin d'alguna manera els nivells mínimament exigibles de bell antuvi a tota obra i a cada grup que les empaqueta, perquè així, als cineastes, els costaria menys saber els certàmens que s'adiuen més als productes aconseguits. Com hi ha món, també hi ha sortosament calaixos per a tots i per a tot. Pensem-hi. L'any vinent, any del Centenari del Cinema, hi tornarem. Que feu un bon cinema, amigues i amics. Nosaltres hem procurat fer un bon i just veredict.

Camins dels ports de Beseit, 5

El tossal d'Encanader i el seu entorn

Kildo Carreté i Bisbal

Aquesta muntanya de 1.393 m d'altitud es troba a l'extrem SW del massís del Port, dins el terme de Pena-roja, comarca del Matarranya, al límit entre aquesta comarca i la Tinença de Benifassà. Els municipis més pròxims són el Boixar, Fredes i Pena-roja.

Aquesta muntanya arrodonida és la segona en altitud de tot el massís del Port i està gairebé a l'extrem sud-oest de la complicada xarxa de cims i barrancs que s'estén des del riu Ebre fins a Morella. El tossal d'Encanader i els pobles de l'entorn estan allunyats de tota mena de comunicacions fàcils, circumstància ben negativa per als excursionistes que vulguin recórrer aquest sector del Port. Per a anar al tossal d'Encanader, el lloc més pròxim amb carretera és Fredes, i l'itinerari més interessant, bé que molt més llarg, s'inicia a Pena-roja, passant per les roques del Masmut, els cingles de Pena-roja i el tossal de l'Hereu. Una pista molt dolenta comunica el poble de Pena-roja amb la pista principal del Port, al coll de Tombadors, a prop de Fredes, passant abans pel mas de Forts, cingles de Pena-roja, mas de Mata-raboses, tossal de l'Hereu, coll de la Barraca, obaga del tossal d'Encanader i, sense visitar

el Mas Blanc, que es deixa uns cent metres a la dreta, es fa cap al coll de Tombadors, tenint enfront el cim i la carena de Cantaperdius. Al coll de Tombadors surten pistes forestals al tossal dels Tres Reis i a Sant Miquel d'Espinalbar. A grans trets, aquestes són les vies d'apropament a les muntanyes que envolten el tossal d'Encanader.

El cim d'Encanader presenta una imatge del tot inesperada i inversemblant en comparació amb les del Port d'Arnes i de Beseit. Ací no hi ha boscos ni espadats que defensin l'accés al cim d'aquesta muntanya ramadera i acollidora per a tothom. Ací dalt sols s'hi respira calma i solitud, petja fàcil i

dilatats panorames i, des del cim, tot esdevé llunyà: Caro, Penyalgosa, roques de Benet i l'Hereu són els pocs cims coneguts d'entre aquesta munió de pics i crestes encara ignorades per la majoria d'excursionistes.

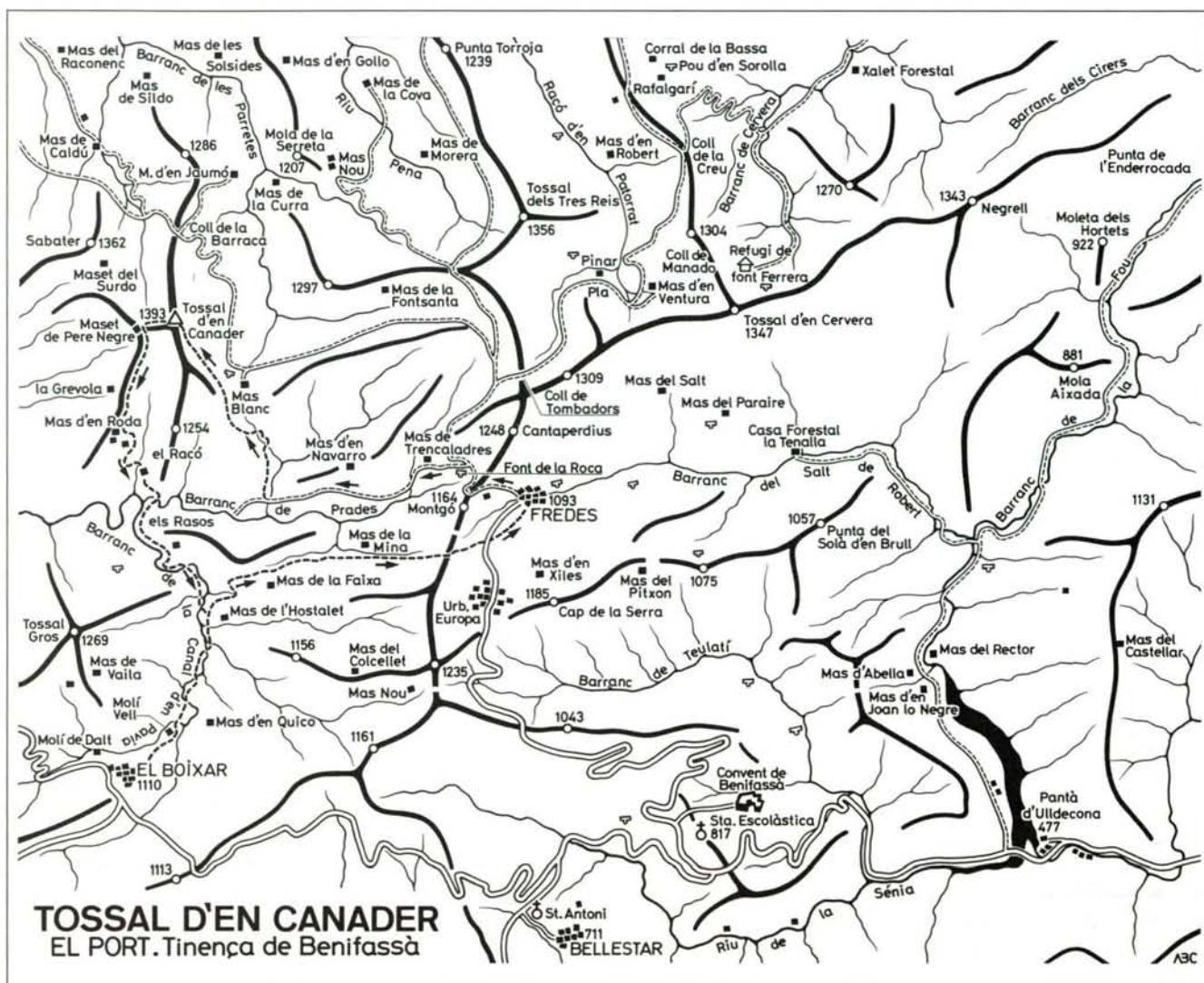
EL MAS BLANC

A sota el tossal d'Encanader i a la cara del sol hi ha el solitari caseriu del Mas Blanc, un seguit de cases arrencades de cara a migdia, donant l'esquena al fred cerç que davalla del tossal. El Mas Blanc és més que un allunyat raval del poble del Boixar; és un conjunt ben característic d'arquitectura rural a la muntanya mediterrània, ben equilibrat, on sembla no mancar cap detall elemental: un carrer únic amb les cinc cases encarades al sud i les corralisses al davant, a quatre passes, i cobertes, comunicant-se amb grans pallisses on l'entresòl dona a una grandiosa era oberta a tots els vents i amb vistes al veí tossal d'Encanader.

Al Mas Blanc s'intueix un passat gens llunyà amb dedicació preferent a l'exploració de la ramaderia ovina. Encara ho testimonia la presència als vessants del tossal d'una extensa xarxa d'assegadors o carrerades i parets fetes de pedra seca que s'enfilen muntanya amunt separant límits de propietat o bé per a conduir-hi els ramats. Aquests assegadors antigament formaven xarxes jerarquitzades, ja que, a les muntanyes properes al Port de Morella i

La font del Mas Blanc, a frec de l'assegador o carrerada que ve del pla de Tombadors. Foto: Kildo Carreté i Bisbal.

Benifassà, la ramaderia gaudia d'una forta prepotència damunt l'agricultura, per les característiques del sòl i també, possiblement, per l'existència, en temps llunyans, d'organismes protectors (monestirs, comunitats rurals, etc.).

Ara, quan s'arriba al Mas Blanc, de sobte ens trobem al cap de l'únic carrer, amb les cases arreglades tancades amb pany i forrellat, el pedrís cobert de borró en lloc del pallús d'abans i, als balcons, testos i gerres sense cap planta. No volem admetre que estem voltats de solitud. Sembla que era ahir quan pastors i camperols deixaven per sempre més aquest bell recer assolat per a anar a cercar l'aventura a les ciutats de la plana.

EXCURSIONS DES DE FREDES

La situació orogràfica del poble, a 1.093 metres d'altitud, és idònia com a

centre d'excursions i travessies. Si doneu una ullada al mapa excursionista, hi descobrireu molts itineraris interessants.

Si posem imaginàriament el rellotge damunt Fredes i anem seguint l'avenç de la minutera, aquesta ens assenyalarà, al nord, el Boixet i, en anar girant l'agulla, passarem pel tossal dels Tres Reis, tossal d'en Cervera, el Negrell, punta del Solà d'en Brull, barranc de la Tenalla i el portell de l'Infern. Si voleu fer turisme, baixant el grau de Fredes es fa cap a la Plana, on es troben bonics pobles de secà: Bellestar, la Pobla de Benifassà, el Boixar, etc., fins a arribar a la magnífica vila de Morella.

SALT D'EN ROBERT I PORTELL DE L'INFERN, PEL BARRANC DE LA TENALLA

No es pot parlar de les muntanyes de l'entorn de Fredes sense esmentar

una bonica excursió que hi fa cap des del pantà d'Uldecona. Recomano iniciar la caminada a la cua de l'embassament, al lloc de Magraners, a uns tres quilòmetres de la presa.

El camí puja sempre sense parar, perquè caldrà guanyar un desnivell de cinc-cents metres. Es passa a frec del mas Joan, després l'estret de la Mola, Solà d'en Brull, portell de l'Infern, amb nombroses balnes utilitzades com a corralisses, després es troba el mas del Pixon i el coll del cap de la Serra, ja a les envistes de Fredes. El retorn es farà pel barranc del Salt de Robert o de la Tenalla, tall de cinc-cents metres que separa el Solà d'en Brull del Morral Desplegat. Al fons del barranc, s'hi troba el petit refugi forestal de la Tenalla, amb picnic a l'entorn. Ací arriba la pista forestal que, més avall, connecta amb la pista principal del barranc de la Fou, on s'ha iniciat l'excursió. Vull ad-

vertir que aquests itineraris segueixen camins antics, actualment gairebé perduts per l'abandonament del camp. Aneu atents amb el mapa i fareu cap a Fredes. No desaprofiteu seguir aquesta excursió circular!

TOSSAL D'EN CERVERA I EL NEGRELL

Pujar al cim del Negrell i, de pas, anar al tossal d'en Cervera és una agradable passejada que no presenta cap dificultat d'orientació, ja que el camí, el GR-7, està ben senyalitzat a gairebé tot el recorregut d'anada, des de Fredes. També es pot fer l'itinerari anant de Fredes al mas del Paraire i, amb quatre-cents metres de desnivell, pujar al tossal d'en Cervera i seguint la carena rumb al nord-est, entre matolls i bosc, fer cap al cim del Negrell, muntanya magnífica voltada de grans pinedes.

Recomano passar de llarg el cim del Negrell i arribar-se fins a l'extrem est de la carena. Som al Turmell, talaia rocallosa que s'alça damunt el barranc de la Fou, i tenim al davant nostre les magnífiques parets del Retaule, on en-

cara resta el pi monumental anomenat Pi Gros de la Vallcanera, acompanyat de la fageda més meridional d'Europa. Per a tornar a Fredes es pot escollir l'itinerari que passa pel refugi de la Font Ferrera, coll de Manado i el Pinar Pla, tot seguint els senyals del GR-7, que us deixarà a Fredes. És una excursió de cinc hores de camí, ben aprofitades.

El refugi de la Font Ferrera es propietat de la FEEC, és guardat i té llitres i servei de cuina. S'hi pot arribar per una mala pista forestal.

LES PISTES FORESTALS AL PORT

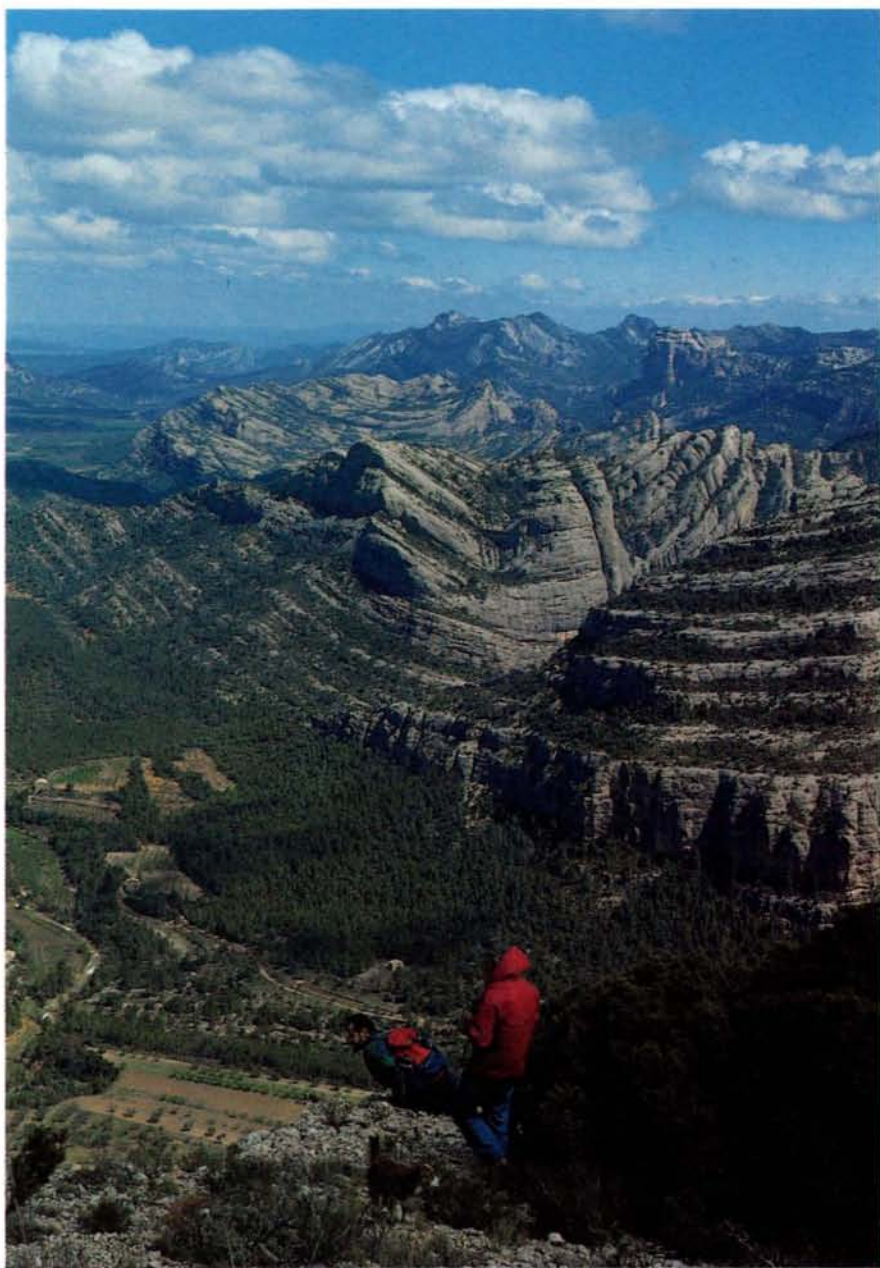
A Fredes s'inicia la pista principal del Port, que travessa aquest massís de muntanyes de sud a nord-est, amb una cruïlla que mena a Beseit. La pista va gairebé sempre entre una espessa boscúria, amb ramals d'aproximació als principals cims del Port, fins i tot al Caro, on una estreta pista asfaltada mena fins al mateix cim, atapeït d'antenes, edificis i monuments.

Se surt de Fredes rumb al nord, pas-

El Negrell i el Retaule, al vessant meridional del Port, vist des del portell de l'Infern. Foto: Kildo Carreté i Bisbal.

sant el coll de Tombadors i, més enllà, el Pinar Pla, fent cap a la cruïlla del coll de la Creu: a l'esquerra anirem a Beseit, passant per l'obaga del Boixet i Rafalgarí, estrets de Marraixa, barranc del riu Formenta i mas del Ganxo, i travessant finalment el riu Matarranya a gual, poc abans d'arribar a Beseit.

Tornant al coll de la Creu, seguint la pista de la dreta faríem cap a Tortosa, passant per font de Teix i grau de Carlares, el sector més problemàtic de tot el recorregut. Més enllà de Carlares es passa per l'Esquirol, nucli mig urbanitzat on les casetes han crescut com els bolets, sense ordre de cap mena. Passat el Portell, la carretera, ara asfaltada, inicia la forta davallada a Roquetes i Tortosa. Seguint la pista, es troben desviacions a dreta i esquerra que no menen enlloc. Solen ser accessos per a treure troncs i no estan senyalitzades.

La Ballestera desde Penyalgalera.

Foto: Kildo Carreté i Bisbal.

pobles del Port, plantat dalt la Tinença de Benifassà i coronat pels tossals més alts de la serra de San Cristòfol.

EXCURSIÓ AL TOSSAL D'ENCANADER, DES DE FREDES

Aquest itinerari circular permet pujar al tossal gairebé sempre per senders fàcils i de bona petja, seguint, el terç final, un bon tros del GR-7 fins a arribar a Fredes.

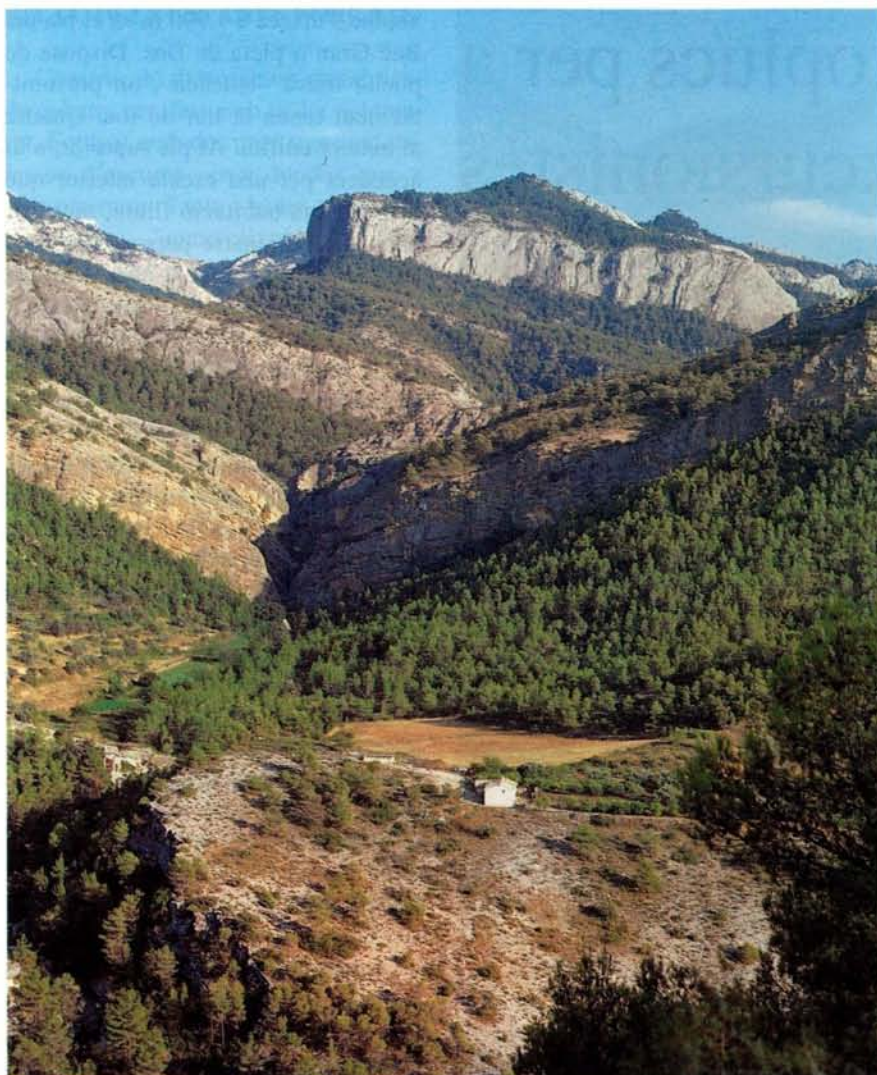
Se surt del poble carretera amunt, ara sense asfaltar, i al cap de pocs minuts, després de passar el coll del Montgó, es troba una pista ben dolenta

a l'esquerra, tocant a un basal permanent. Aquesta pista inicia la davallada per la vora dreta del barranc de Trençaladres fent contínues marrades per a vèncer el fort desnivell a què obliga el pendent del barranc, conegut més aviat per barranc de Prades. L'inici de la pista passa entre marges i ermots, i ben aviat som al mas de Trençaladres, extensa propietat voltada de terrenys de pasturatge, amb el mas i les corralisses que evidencien un passat gens llunyà dedicat a la ramaderia. Aquest conjunt rural és un mut testimoni de la importància que tingueren els masos ramaders a la Tinença de Benifassà, fins al Port de Morella. Ací, les foies i els pe-

tits prats dedicats a la pastura apareixen de sobte entre aquesta orografia turmentada pels crestalls i fondals voltats de cingles. Amb recança; abandonem el mas de Trençaladres i les seves dependències, encara amb teulades, acomiadant-nos del pou, la noguera i les dues eres. La pista ara davalla entre alzines i pineda esclarissada, i, passat un fort revolt, descobrim damunt nostre les teulades del mas de Navarro, separat del camí per un seguit de marges esglaonats amb els bancals ocupats per carrasques i pimpollada. És gratificant enfilar-se pel mig de la bosquina i el roquissar per a arribar al mas de Navarro, també abandonat, amb les corralisses esbotzades i l'edifici principal del mas, fet amb pedra escairada i alt de dos pisos, semblant a una fortalesa abandonada on totes les portes resten esbaldrades i les corralisses veïnes, plenes d'esbaldrecs. L'entorn és semblant al dels altres masos de la Tinença: extensos prats al voltant i guanyats al bosc que tot ho envolta, cobrint tota la superfície de les muntanyes que ens rodegen, separades entre elles per pregonas barrancades, sovint ben laberíntiques. Des del mas de Navarro veiem els masos de la Mina i de la Faixa, a l'alt vessant de barranc, per on passarem més tard, tot seguint el GR-7, camí de Fredes.

Abandonem el mas per retornar a la pista, que ens ha de conduir a l'aiguabarreig del barranc de Prades amb el que baixa del Mas Blanc. Ací a prop es troba l'antic camí de bast que comunicava el Boixar amb el Mas Blanc, pujant-hi per la cara solellada del Racó. La forta pujada es perllongarà fins al mateix tossal d'Encanader; són quatre-cents metres de desnivell que caldrà guanyar tot seguint el camí de bast que mena al Mas Blanc, actualment mig perdut.

S'arriba al caseriu abandonat des de fa uns vint anys i, donant un tomb per l'ample sender, es fa cap a la font del Mas, sota uns marges molt alts, entre bancals. El mateix sender ens condueix

*La punta dels Ganxos o la Forca amb el molí Sotorras i el congost del Canaleta.
Foto: Kildo Carreté i Bisbal.*

a l'ampla collada que forma el vessant est del tossal d'Encanader. Ací baix, hi conflueixen parets de pedra seca que delimiten els terrenys de pastura, tallats per assegadors o carrerades i aquestes faraòniques parets seques que s'enfilen fins al mateix cim del tossal d'Encanader. Ara cal enfilarse per un corriol rumb al nord-oest que marxa paral·lel a la paret seca i, més amunt, el bosc esclarissat ens acompanyarà fins al cim d'Encanader, on hi ha un piló de l'IGC. La visió panoràmica que ofereix aquest cim arrodonit és ben original; estem al segon cim més alt de tot el Port, voltats de muntanyes gairebé desconegudes per a la majoria dels excursionistes, fet que ens fa sentir forasters en terra pròpia. Lluny, es veuen les antenes del Caro, la Penyalgalera, els boscos del Negrell i, molt lluny, la magnífica Punta de l'Aigua i la veïna mola d'Atans. En canvi, qui coneix els

cims més propers? Per exemple: el Tossal Gros, l'Hereu, Bonfill, Pena-roja, Boixet, tossal d'en Cervera... Aquest desconeixement és justificat per la distància que separa el tossal d'Encanader dels nuclis habitats, agreujat per unes comunicacions molt precàries.

S'emprèn el retorn a Fredes per un camí ben diferent del d'anada, i més a l'oest d'on s'ha pujat. Primer es troba

el maset de Pere Negre en un collet, sota el tossal; més enllà passem pel mas de la Grèvola i el mas d'en Roda, dos masos estesos ací i allà, a mig camí del cim al barranc de Prades, al qual s'arriba aigües avall d'on s'ha iniciat la pujada al Mas Blanc i molt a prop de l'aiguabarreig d'aquest barranc amb el de la canal d'en Pavia.

Ara cal continuar per un sender que puja paral·lel al barranc de la Canal, que davalla del Boixar, fins que trobem el senyal del GR-7 procedent d'aquest darrer poble i que anirà a Fredes, el Caro, Paüls i Andorra. Al mas de l'Hostalet ja trepitgem el GR-7 i passem després pels masos de la Faixa i la Mina, al mig d'amples foies aprofitades per a conreu de secà. El sender, planer, fa cap a la carretera de Fredes, on s'arriba ben aviat. A ponent del poble ens saluda el turó de Montgó.

Aquesta excursió fou duta a terme amb 155 excursionistes vinguts des de València, Castelló, Xerta, Roquetes, Torelló i del Centre Excursionista de Catalunya, de Barcelona, amb motiu de la commemoració del segon Centenari del Mesurament del Meridià Dunkerque-Barcelona. Celebrem aquesta efemèride pujant als cims més característics escollits per a aquest transcendental mesurament, ara fa dos-cents anys.

Els companys del Centre Excursionista de Castelló han estat els guies d'aquesta excursió al tossal d'Encanader, efectuada el 13 de febrer de 1994 amb mig pam de neu i un dia esplèndid.

Horaris

	Parcial	Acumulat
Fredes - mas de Trencaladres	0 h 15'	0 h 15'
Mas de Trencaladres - pla amb confluència de barrancs	45'	1 h
Confluència barrancs - Mas Blanc	35'	1 h 35'
Mas Blanc - cim del tossal d'Encanader	30'	2 h 05'
Tossal d'Encanader - mas d'en Roda	35'	2 h 40'
Mas d'en Roda - mas de l'Hostalet (GR-7)	60'	3 h 40'
Mas de l'Hostalet - mas de la Mina (GR-7)	40'	4 h 20'
Mas de la Mina - Fredes	40'	5 h
Total		5 hores

Aquest horari no inclou el temps emprat a visitar el mas de Navarro.

Més aixoplucs per a excursionistes

Francesc Xavier Gregori

Per començar diré que aquest altre recull d'instal·lacions a muntanya —que no vol dir que tots siguin per a ús exclusiu dels excursionistes— arriba quasi per encàrrec, ja que el primer (vegeu MUNTANYA, núm. 791), ha estat força ben rebut per tots.

Aquest cop, però, he tret allò que *nous* perquè, honradament, el més nou és el refugi d'Ayous i ja porta un grat d'anys funcionant.

Ben pocs dels aixoplucs ressenyats resulten imprescindibles a l'estiu, si tenim en compte que molts d'ells són fàcilment accessibles amb vehicle. A l'hivern, però, quan les hores de llum són més escasses, i les marxades d'aproximació esdevenen més feixugues amb la neu i les baixes temperatures, és aleshores quan la localització i utilització d'un refugi o d'una senzilla cabana pot resultar d'allò més fonamental.

La denominació *refugi* o *cabana* no té caràcter qualificatiu ni diferenciador, ja que tant us podeu trobar amb cabanes de molt sòlida construcció ben arranjades, com amb refugis en estat precari o insuficientment equipats.

En tot cas, aquestes denominacions, així com l'estat de conservació, només poden ser orientatius, ateses les possibles variacions posteriors a l'elaboració d'aquest treball, tant pel que fa a millores i rehabilitacions, com a la progressiva degradació a què es veuen sotmeses, pel mal ús que actualment es fa d'aquestes instal·lacions, agreujat tot pel poc o nul control que en alguns ca-

sos concrets hi apliquen els mateixos organismes o propietaris responsables.

REFUGI DEL PLA DE SATLLA

Construït l'any 1966. Es tracta d'una sòlida edificació d'ús eminentment ramader que es compon de dues dependències, una d'elles la quadra; l'altra està equipada amb una llarga tarima de fusta on caben unes vuit persones.

A més, té una llar de foc amb un banc de pedra adossat. Aigua i llenya a l'abast.

Aquesta edificació es troba a una altitud de 1.554 metres, en el pla del mateix nom, a poca distància —cantó est— de la collada Verda, per sota de la pista forestal de Camprodon a Pardines, al costat dret del rec dels Forquets. Bona base per a fer excursions hivernals al Puigsestela i Taga.

Cartografia: *Ribes de Freser* (IGN), escala 1:25.000, núm. 256/1.

REFUGI DE DAS

Airosa edificació de nova planta situada en un indret força bonic dins dels terrenys del parc natural del Cadí-Moixeró, molt a prop dels seus límits, quasi tocant a la carretera que duu a l'aparcament de Coma Oriola de l'estació d'esquí de la Masella. Aquest ai-

xopluc s'aixeca a 1.790 m en el pla del Bac Gran o pleta de Das. Disposa de planta baixa —tancada—, on presumiblement tenen la llar de foc. Quadra al mateix edifici. Al pis superior, s'hi accedeix per una escala interior que mena a una habitació lliure, amb capacitat per a quatre persones capiculades en un prestatge d'obra. L'aigua en un abeurador proper que no rajava.

La proximitat d'aquest refugi a la carretera —sempre transitable— que duu a les instal·lacions d'esquí, li treu una mica d'interès logístic, fins i tot en època hivernal, encara que si hi accedim a peu o en esquís des de Das amb la intenció de pernoctar-hi i continuar en travessia cap al refugi forestal del Cortal d'en Vidal pel clot de Fontllebrera, pot resultar força més que interessant.

Cartografia: *Moixeró* (ed. Alpina) núm. 219. Encara que el refugi no està representat en el mapa, l'antiga cabana sí que ho està.

REFUGI DE QUIOULÈS

Acollidorament bastit al gran replà situat al capdamunt de l'estreta vall del Quioulès, comuna d'Aston (Arieja), a una altitud de 1.611 m. A unes cinc hores de marxa en travessia des de la borda de Sorteny (Andorra), pel portell de la Sebollera.

Sòlida edificació de nova planta bastida l'any 1982 en el mateix lloc que ocupava la primitiva cabana.

Es compon d'una part tancada per a usos ramaders. L'altra dependència resta sempre oberta i proporciona un confortable aixopluc —sobretot a l'hivern— per a deu persones en l'aprofitat espai que proporcionen les golfes. Equipat amb matalassos d'escuma sense fundes. Taula, bancs, llar de foc i estris diversos. L'aigua als voltants.

No hi ha llenya a prop, llevat d'algunes mates de boix i ginebró. Corral i quadra annexos.

Malgrat l'estratègica situació d'aquest aixopluc, les muntanyes que domina són poc freqüentades en època hivernal.

Cartografia: Sèrie TOP 25 Vicdessos 2148 OT (IGN francès).

BIVAC DELS ESTANYS FORCATS

Construcció d'estructura prefabricada coberta per dins amb tauler aglomerat. Equipat amb dos prestatges i matalassos d'escuma sense fundes, per a vuit persones. Taula i bancs tot fixat a l'estructura. Aquest aixopluc no està bastit per la Conselleria d'Agricultura d'Andorra com la resta de construccions escampades per les valls, i, per tant, no surt referit en cap llista de refugis i cabanes; això fa pensar que s'ha instal·lat per compte d'algun col·lectiu, sigui el dels pescadors o dels caçadors, o fins i tot amb la connivència d'ambdós.

Situat uns quants metres per sota de l'extrem sud-est de l'estany Forcat Gran o de Baix, a una altitud de 2.625 metres.

Accessible des d'Arinsal pel pla de l'Estany, on localitzareu un altre refugi, aquest construït pel Govern Andorrà i fet tot d'obra. Cartografia: Mapes del Govern Andorrà. Recomano el núm. 5 a escala 1:10.000, on es pot ubicar el refugi al sud de la cota 2641,7.

REFUGI D'AYOUS, gestionat pel Parc Nacional dels Pirineus

Privilegiadament situat i afavorit per unes perspectives del proper Migdia d'Aussau força captivadores.

Enlairat per damunt de la vorera esquerra de l'estany Gentau, a una altitud de 1.960 m, a l'imposant circ lacustre d'Ayous. Construcció d'estructura moderna que ofereix sojorn a trenta persones en règim guardat i a quinze més en l'annex hivernal equipat amb matalassos i flassades. A l'exterior, hi trobareu una canalització d'aigua que fins i tot raja abundosa en ple hivern.

Guardat de mig juny a mig setembre. Per a obtenir confirmació de les dates truqueu al tel. 07 33 59 053700.

El refugi del Pla de Satlla el febrer d'enguany (a dalt). El pla de Quioulès amb el refugi a 1.611 m (al mig).

Fotos: Francesc Xavier Gregori.

Per darrere del refugi d'Ayous, el pic del Migdia d'Aussau (a baix).

Foto: Alexandre Alom.

Cartografia: Sèrie TOP 25 Ossau-Vallée d'Aspe 1547 OT (IGN francès).

Aquest refugi és molt accessible –per bona visibilitat– en travessia des de l'estació d'esquí d'Astun, pel port de Jaca –coll des Moines al mapa francès– en unes tres hores i mitja, i permet fer-hi atractives excursions en esquís per un terreny molt apte.

REFUGI DE SANT GUILLEM

Construït aprofitant una antiga borda que encara conserva una espaiosa quadra als baixos. Aquest aixopluc està situat estratègicament en un indret on les pistes i els bons camins són força concorreguts, darrerament, pels cada vegada més abundosos practicants de les marxes a cavall.

S'hi pot accedir amb vehicle fins a la porta, encara que haig d'advertir-vos que, sovint, a l'inici de l'hivern la neu hi dificulta l'accés per l'estreta carretera –la D 74– que s'inicia al poble de la Tet, tocant al riu del mateix nom.

Cal situar-lo a 1.290 m d'altitud, un cop passat el mas Ventós, una mica en sota i arran d'un sobtat giravolt que fa la carretera que arriba fins a l'ermita de Sant Guillem de Combret, senzill ermitatge en un dilatat terraplè emmatollat de bàlec.

Es compon d'una sola estança amb una tarima de fusta correguda per a unes deu persones. Gran taula i bancs de fusta incorporats. Llar de foc enlaidada. Llenya a l'entorn; l'aigua, cal cercar-la baixant per darrere del refugi al proper torrent de Comalada.

Interessant base d'ascensions sobretot a l'hivern i en esquís, als cims de la capçalera de la pregonia vall de la Comalada.

Cartografia: Sèrie TOP 25 Canigou 2349 ET (IGN francès).

Bibliografia: *Pirineu Oriental*, 2 volums, CEC (Ed. Montblanc-Martín).

L'enlaidrat bivac dels estanys Forcats en terres d'Andorra (a dalt). Auster per fora, acollidor per dins. Refugi de Sant Guillem (al mig). La primitiva cabana del pla de Das. Darrere, el refugi nou (a baix).

Fotos: Francesc Xavier Gregori.

Arbres excepcionals del Montsec i la seva rodalia (II)

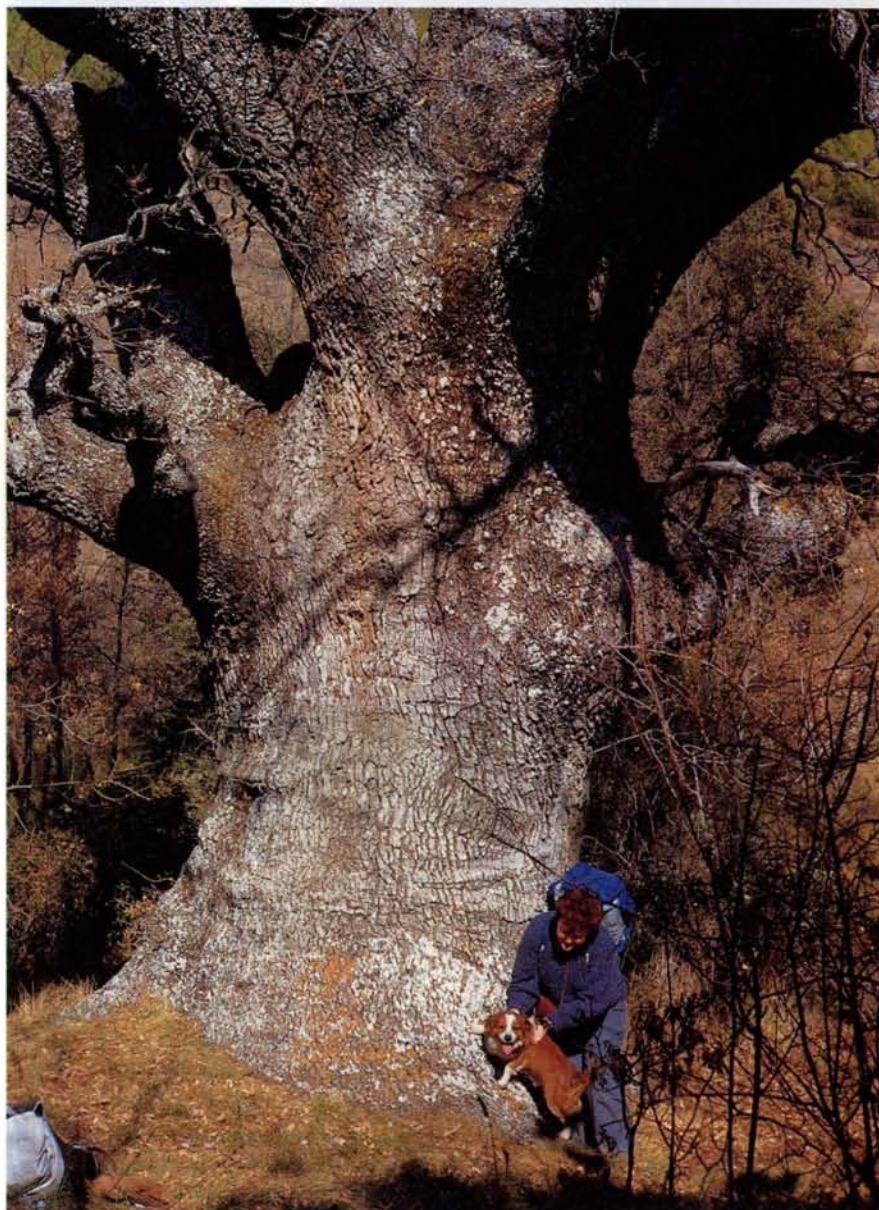
Manuel Cortès i Ribelles

Colobó, els enderrocs de la qual han colgat el vell camí de bast que hi pujava des de Massenyer).

Víctima d'aquesta progressiva degradació ha estat l'anomenada alzina del Cabaler, situada al pla d'Escumó, a mig camí entre l'enrunada torre d'Escumó i la font del mateix nom. Aquesta alzina, el tronc de la qual tenia un perímetre de 332 cm (és a dir, més d'un metre de diàmetre), va ser tallada, no sabem si per a aprofitar-ne la fusta, o bé per a treure'n carbó. Sigui com sigui, ara no en queda més que el calcinall, arran de terra, enmig d'un entorn vegetal destrossat. Un arbre amb cinc o sis segles d'existència ha desaparegut, potser convertit en carbó. I, fet esment del que calia suprimir, d'aquell treball

En el número 765 de MUNTANYA, corresponent al mes d'octubre de 1989, aparegué un petit treball meu amb el mateix títol que encapçala el present, en el qual es parlava, breument, d'alguns arbres existents en aquesta zona, notables per la seva grandària. En els tres anys transcorreguts, m'he adonat que cal actualitzar aquell treball, per dues raons: la primera, que hi vaig ometre imperdonablement algun exemplar realment excepcional; la segona, dissortadament més important, és que un dels arbres notables de què es parlava ja no existeix per haver estat tallat.

Fa uns quants anys, teníem encara l'esperança que era immediata la declaració del Montsec com a parc natural i que aquesta declaració arribaria a temps de salvar la vida salvatge, vegetal i animal, que encara s'hi amaga. No ha estat així, i la degradació continua. Qui ho vulgui comprovar només cal que es passegi per la carena del Montsec d'Ares i vegi el creixent bosc d'antenes que s'hi van plantant, o les noves pistes que es van obrint (a tall d'exemple, la darrera, que porta al santuari de

La monumental soca del roure de Cala Fi. Foto: Manuel Cortès.

Un dels vells teixos, en la penombra del dens boscatge. Foto: Manuel Cortès.

diàmetre), dimensions que fan d'aquest un dels roures més corpulents de tot el nostre país. Tant de bo que la seva sort sigui millor que la de l'alzina del pla d'Escumó.

Els teixos del pas Gran

Si des del pas d'Osca seguim, en direcció a llevant, la carena del serrat de Fontfreda, un cop haurem passat del punt més alt d'aquest serrat (1.418 m), baixarem lleugerament cap al Pradet, que és un lloc on la carena s'eixampla, planera i herbosa. Aquest pla summital és interromput per una ben marcada bretxa, el pas Gran. L'obaga del pas Gran és un indret notable: a desgrat del fort pendent del vessant nord de la muntanya, en aquest indret hi ha, almenys a la part superior, un pendent suau, que fa agradós de passejar-hi i admirar l'ombrívola i magnífica fageda, amb arbres corpulents que tenen, molts d'ells, tronc de prop d'un metre de diàmetre. A més dels faigs, hi trobem també grans roures, tells i aurons.

El que més cridarà la nostra atenció, però, serà la presència de prop d'una dotzena de vells teixos, escampats en un espai de no gaire més de cent passes, de tronc realment descomunals. N'hem mesurat un de 352 cm de perímetre, dos o tres més per damunt dels tres-cents centímetres, i la resta, fins a vuit o deu sobrepassen els dos-cents centímetres, mides que, tractant-se de teixos, són extraordinàries. En general, són arbres sobradament mil·lenaris, ja malmesos per la seva vellúria.

L'escassetat d'exemplars joves prova que aquesta teixeda és una relíquia d'altres temps i altres climes, condemnada a desaparèixer a mesura que vagin morint els vells arbres que la formen. Això és el que m'ha impulsat a escriure aquestes ratlles, a fi que els estudiosos i els amants de la natura puguin conèixer a temps aquest interessant racó del nostre amenaçat Montsec.

meu, anem a parlar d'allò que cal afegir-hi.

El roure de Cala Fi

Aquest notabilíssim exemplar de roure es troba al replà intermedi del Montsec d'Ares, a uns 1.300 m d'altitud, al tàlveg de la torrentera, i molt proper a les ruïnes del corral de Cala

Fi, o sigui, al sud i enfront dels grans cingles del serrat Alt. S'hi arriba per la pista del pla d'Escumó, de la qual dista uns cent metres.

Tot i la seva corpulència, és encara un arbre d'aspecte jove i vigorós. La seva capçada és comparable a la del roure de Fontanelles, a Vilanova de la Sal, però el tronc, impressionant, és realment excepcional: té 530 cm de perímetre (uns cent setanta centímetres de

Els incendis forestals de l'estiu de 1994

Reflexions i propostes

Josep Nuet i Badia
Josep M. Panareda i Clopès

Aquest estiu que acabem de patir ens ha deixat un rastre de cendra que s'ha escampat per tot el país. De fet, la magnitud d'aquests incendis, que és comparable a la dels de 1986, ha sacsejat una vegada més la consciència de les persones sensibles a la natura i al país. Des de la nostra revista volem aportar una reflexió—no pas exhaustiva ni tampoc definitiva—sobre aquest flagell modern, que ens colpeix, amb més o menys intensitat, any rere any.

Els nostres lectors hauran llegit a la premsa múltiples declaracions, entrevistes i articles en els quals cadascú diu una mica la seva. Davant de tot aquest cúmul d'informacions i d'opinions, hem pensat donar unes pautes per a poder formar-se una opinió sòlida i ben orientada sobre els incendis forestals que hem tingut aquest estiu.

ELS INCENDIS FORESTALS DE L'ESTIU DE 1994

L'estiu d'enguany hem patit un nombre molt elevat d'incendis que han cremat un total d'unes seixanta-cinc mil hectàrees. Només cal recordar els del Berguedà, amb unes vint-i-cinc mil hectàrees cremades, el de Sant Miquel del Fai, el de Breda, el de Montserrat i Vacarisses, i el de la Fatarella. Però, a més, i això és més greu, hi ha hagut 11 morts pel foc i una infinitat de cases, granges i altres instal·lacions destruïdes.

Si comparem aquestes dades amb les dades dels incendis que han cremat

al llarg dels anys entre 1986—un any en què hi van haver molts incendis—i 1994, crida l'atenció la gran diferència que hi ha en el nombre d'incendis i en el total de superfície cremada (vegeu *Mapa d'incendis forestals de Catalunya (1986-1990)*, 1:500 000, Generalitat de Catalunya, 1992).

Aquesta diferència tan notable ha estat facilitada en gran part, per un fenomen perfectament explicable: l'extrema sequera que ha patit el país des de principis d'any.

La sequera no encén els boscos, encara que de vegades alguns titulars dels diaris ho afirmessin així, però deixa tota la vegetació en un estat en el qual la més mínima guspira pren amb una sorprenent facilitat. En poques paraules, la sequera no encén, però deixa el combustible (la biomassa) en molt bones condicions perquè es cremi.

A més, cal afegir a la sequera un altre factor associat: a l'estiu ha bufat amb intensitat i continuïtat el vent de ponent, molt sec, que ha fet baixar els higròmetres a valors inferiors al 30% d'humitat de l'aire.

Un exemple d'aquesta sequera extrema, el tenim a la muntanya de Montserrat. Les alzines, i en general tota la resta de la vegetació d'una bona part de la zona alta i del vessant de migjorn, estan completament marcides i, en conjunt, la muntanya presenta una tonalitat marronosa, que no s'havia vist mai, que recorda més aviat una muntanya coberta d'arbres caducifolis a la

tardor, més que no pas una muntanya mediterrània en la qual els arbres mantenen el color verd immutable al llarg de tot l'any.

Aquesta sequera extrema, encara que no provoqui cap incendi, fa que qualsevol guspira prengui fàcilment i facilita que un cop encès l'incendi avanci a una velocitat sorprenent. Això obliga a una vigilància atentíssima i a una acció ràpida i contundent dels equips d'extinció si no es vol que els incendis prenguin unes proporcions colossals, com va passar en el gran incendi del Berguedà.

Arribats aquí, voldríem insistir en uns quants conceptes, sobre els incendis forestals, que moltes vegades creiem que no són prou clars.

L'INCENDI FORESTAL

L'incendi és la combustió violenta, no controlada i d'efectes destructius que es propaga pel bosc, etc.

Perquè es pugui produir un incendi calen uns elements imprescindibles.

Els elements dels incendis

Per a produir-se un incendi cal que hi hagi tres elements: combustible, oxigen i foc.

De combustible, n'hi ha pertot arreu i en quantitat; és la biomassa que formen els boscos, els matollars i les brolles de les nostres muntanyes i de les nostres valls.

D'oxigen també n'hi ha en gran quantitat; forma part de l'aire que respirem. Tanmateix, hi ha espais en els quals la renovació de l'aire és més limitada que en altres. Això té una influència importantíssima en els incendis. Una pineda esclarissada té una bona renovació de l'aire i, en cas d'incendi, el foc crema amb força perquè té oxigen abundant. Si aquesta mateixa pineda es talla i els arbres queden a terra tombats, tot i haver-hi la mateixa quantitat i qualitat de combustible (biomassa), no cremaran tan bé perquè les capçades amuntgades no permeten una bona renovació de l'aire. El mateix passa en un bosc esclarissat o en un bosc molt dens, si fa vent o és un dia encalmat i boirós.

De foc, és a dir, la primera espurna que encén el foc, n'hi ha d'origen natu-

L'ermita de Sant Miquel de Montserrat vista des de la creu de Sant Miquel. L'alzinar que hi havia ha quedat reduït a cendres. Foto: J. Nuet.

ral —és el cas del llamp— i d'origen humà —que són els que provoca l'home i les seves activitats.

L'origen del foc

Ja hem apuntat l'origen del foc dels incendis. En una proporció molt alta, prové de l'home. Podríem dividir els focs d'origen humà en intencionats i no intencionats.

Els incendis intencionats solen ser produïts per individus malalts (persones desequilibrades o psicòpates), per individus amb intenció criminal (venjança, afany de destrucció), i per individus marginals, per a veure què passa o per a experimentar sensacions inèdites.

Els incendis no intencionats són produïts d'una manera fortuïta o per negligències, en les activitats industrials (transport d'energia elèctrica, combustió de diversos orígens), activitats agrícoles (crema de rostolls i de

marges), activitats de lleure o de festa (arrossades, castells de focs artificials, aixecament de globus), en els abocadors d'escombraries i en accidents diversos (especialment de circulació).

EL FOC EN EL TERRITORI

El foc és produeix en un punt concret del territori. Aquest punt té una morfologia, un sòl, una vegetació, una circulació de l'aire, etc., concretes. La combinació d'aquests elements del paisatge farà que el tipus de foc sigui diferent del d'un altre lloc i diferent cada estiu. Repassem, doncs, encara que sigui una mica per sobre, les característiques que hi entren en joc.

Característiques del combustible (la biomassa)

El nostre país es caracteritza per una diversitat del paisatge vegetal. Des de les màquies eixarreïdes del litoral fins a les fagedes humides o les avetoses ombrívols dels Pirineus, hi ha un extens ventall de vegetació.

Cada tipus de vegetació cremarà d'una manera diferent. Però aquestes

característiques generals també seran modificades pels factors ambientals del moment. Un alzinar pot tenir, en condicions d'humitat normals, una combustió més aviat lenta. En canvi, en un any de molta sequera, amb vent i en un vessant molt dret, la propagació de l'incendi pot ser molt més ràpida.

Factors ambientals

Factors de l'espai

Els factors de l'espai o factors podríem dir-ne geomorfològics són els que configuren l'indret concret on es produeix l'incendi. El pendent, l'orientació dels vessants, l'obertura de les valls, etc., tenen una importància capital en el desenvolupament del foc forestal. També en té el tipus, la profunditat i la textura del sòl. Segons sigui el terreny, la propagació del foc tindrà un comportament o un altre.

En aquest aspecte té una importància capital la inclinació dels vessants. En una muntanya amb uns vessants molt inclinats, un foc provoca el fenomen anomenat convecció, és a dir, el moviment ascensional de l'aire a causa del sobreescalfament d'una part de

l'aire en relació amb la de l'entorn. Aquest fenomen, que pot ser molt potent, fa avançar l'incendi d'una manera molt ràpida, alhora que aquest avenç realimenta i dona més força al corrent convectiu. Per això és tan difícil el control d'un incendi en una muntanya de vessants molt pendents, com és ara Montserrat.

Factors del clima i de la meteorologia estacional

També tenen una importància capital els factors del clima general (precipitacions, temperatures) i de la meteorologia estacional (període de sequera, vents, humitat de l'aire), en el desenvolupament i en la propagació dels incendis. L'inici i la propagació d'un incendi seran ben diferents en temps humit o de sequera, en un dia amb vent o sense, en una direcció o en una altra, etc.

Tots aquests factors ambientals i les característiques del combustible (biomassa) poden combinar-se de moltes maneres, segons la conjunció del lloc, el temps, i la meteorologia del present i del passat immediat. Segons sigui la combinació, els factors poden neutra-

litzar-se entre ells o, a la inversa, potenciar-se. Depèn de les variables que hi juguin, el foc es comportarà de maneres ben diferents.

El risc d'incendi

Risc vol dir la contingència desfavorable a la qual està exposat algú o alguna cosa. El risc d'incendi vindria donat principalment per la circulació de persones irresponsables, despistades o ximples pel bosc o pel camp a l'estiu. A aquest risc de circulació dels causants del principal nombre de focs, caldria afegir-hi un grau de risc afegit dels elements naturals: la vegetació, el clima i la meteorologia, etc.

Una part del risc d'incendi ve donat pels elements ambientals o per la mena i l'estat del combustible (biomassa), que augmenten les possibilitats que una espurna prengui. Són elements que augmenten el risc: el vent que desseca, la calor, la baixa humitat de l'aire, la gran quantitat de combustible (herbes, branques, pinassa, arbustos, arbres) sec, la sequera.

Probablement aquest estiu no hi ha hagut, potser, més imprudències o ac-

La vall de Santa Maria, amb la roca de l'Arbarda Castellana, des dels Flautats.

Es pot observar tot l'alzinar mort per l'extrema sequera, menys el del fons del barranc. Foto: J. Nuet.

cions criminals que en anys anteriors, sinó que aquestes han reeixit a provocar un incendi en un percentatge superior a altres anys perquè els factors negatius de l'ambient ho afavorien.

Inversament, el risc disminueix quan els factors ambientals i per la mena i l'estat del combustible (biomassa), dificulten o disminueixen les possibilitats que una espurna prengui. Són elements que disminueixen el risc: la boira, el vent humit, la humitat ambiental alta, poc combustible (branques, pinassa, arbustos, arbres) verd i humit, el temps plujós.

QUÈ HEM PERDUT AMB ELS INCENDIS D'AQUEST ESTIU?

Les pèrdues pels incendis d'aquest estiu han estat quantioses. Hi ha pèrdues de tota mena, però no totes tenen el mateix valor. Analitzem-ho.

Les pèrdues irreparables

En primer lloc hem de lamentar onze morts. Aquesta és la pèrdua més gran, irreparable. Una vida perduda no es pot recuperar.

Les pèrdues socials

Les pèrdues socials són difícilment quantificables, però afecten les persones implicades en els incendis. Aquí cal incloure la frustració del pagès que ho ha perdut tot, les angúnies del qui vol refer els seus mitans de subsistència, dels qui han patit lluitant contra el foc sense mitjans, del qui vol continuar i haurà de lluitar de valent per aconseguir ajudes i pagar els crèdits, etc., dels qui han quedat ferits, intoxicats o traumatitzats pels incendis.

Les pèrdues ecològiques

El que anomenem pèrdues ecològiques són, en part, les més vistents. Un paisatge passa de ser verd i ombrívol a ser negre i assolellat. Perdem espècies vegetals i animals, sòl fèrtil i, sobretot, perdem un tot, l'ecosistema, que queda modificat profundament, i que fa que durant una bona colla d'anys les espècies que hi havia abans no puguin viure-hi amb normalitat.

A pesar de tot, hi ha una recuperació que, al cap dels anys i si no hi ha cap altra pertorbació seriosa, tornarà a aconseguir un ecosistema semblant al que hi havia abans de l'incendi. La descripció de la regeneració de la natura és un tema molt interessant, però que ultrapassa l'abast d'aquest article.

Les pèrdues econòmiques

Dins aquestes pèrdues, cal incloure-hi les pèrdues materials que es poden quantificar en diners: cases, granges, pallers, cotxes de bombers, camps, plantacions, fusta dels boscos, línies telefòniques i elèctriques, etc.

La recuperació d'aquestes instal·lacions comporta una despesa econòmica extraordinària que, per un cantó o altre, repercutirà en el contribuent.

QUINES MESURES CALDRIA PRENDRE DAVANT DELS INCENDIS FORESTALS?

Aquesta és una pregunta que es fan moltes persones. Hi ha moltes respos-

tes, però potser no n'hi ha cap de bona del tot. L'experiència ens diu que sempre hi haurà incendis; tanmateix, hem de mirar d'aconseguir que n'hi hagi tan pocs com sigui possible, que devastin el mínim territori i que produeixin el mínim dany possible.

Una actitud fonamental de tots

En aquesta qüestió dels incendis, com en moltes altres, cal una actitud responsable i activa per part de tothom. Cadascú des del seu lloc. Com en els factors dels incendis, les actituds i les actuacions de cadascú es poden neutralitzar o potenciar per a bé i per a mal. Això vol dir que, si tenim una actitud de despreocupació, una actitud de «funcionari», com si el país no fos nostre, no anirem endavant. Cal una actitud més implicada, com la dels pagesos que s'estimen la terra, com la dels voluntaris... Hem de pensar que, de totes dues actituds, n'hi ha en tots els estaments i organismes. Tanmateix, cal vetllar per a fer créixer les actituds bones i eliminar les dolentes.

Ordenar el territori, una tasca pendent

Cal afirmar, d'entrada, que l'ordenació del territori no és un objectiu que es pugui aconseguir en poc temps, sinó que ha de ser el fruit d'una política continuada d'adequació del país que es vagi concretant en cada una de les actuacions que es facin en el territori.

Pensem que hi ha tres grans nivells d'actuació en l'ordenació territorial.

Un primer nivell de legislació, marcant uns objectius i unes prioritats pensant en les necessitats de la societat i de les potencialitats dels sistemes naturals.

A partir de les directius legislatives vindria el segon nivell: el treball dels científics i dels tècnics que haurien de concretar l'actuació per a aconseguir els objectius marcats. Han d'elaborar alternatives de planificació i gestió amb els seus avantatges i inconvenients. Això voldria dir zonificar i definir els possibles usos del territori tant en l'àmbit comarcal com en el municipal.

En la qüestió forestal, que ara ens ocupa, caldria fer una definició dels boscos amb aprofitament forestal (bos-

cos de fusta, de llenya, de fruits, etc.) i dels boscos amb altre tipus d'aprofitament (reserves naturals, de lleure, de protecció de conques hidràuliques, d'estabilització dels vessants, etc.). Tanmateix, un bosc pot tenir alhora diferents menes d'aprofitament, que caldrà compaginar satisfactòriament. En els indrets forestals, caldrà veure quina mena de bosc volem o necessitem. Lògicament, no haurà de tenir el mateix tractament un vessant inclinat amb perill d'erosió, que cal que estigui recobert de vegetació amb una funció de protecció del sòl, o un terreny més planer amb bons sòls que es destini a la producció de fusta, o un indret florísticament ric que es reservi per a mantenir la diversitat biològica.

En un tercer nivell, hi hauria la gestió dels boscos, tant la gestió forestal extractiva, que és la feina dels tècnics forestals, com la gestió forestal dels altres usos (ecològics i socials), que també hauria de revertir en un benefici real del propietari i de qui el gestioni. Cal estudiar en profunditat la rendibilitat de les zones forestals a fi que puguin ser valorades suficientment. Caldria, però, una política que inclogués ajuts per a infraestructures (pistes, punts d'aigua), vigilància i control de circulació, reforma d'aspectes fiscals i suport per a una gestió correcta.

Tanmateix, aquest territori al qual s'aplicava l'esquema anterior està amenaçat seriosament per un enemic: el foc. Per això cal que en l'ordenació del territori es consideri la possibilitat de l'incendi i es prevegin les mesures perquè no es presenti o, si es presenta, en minimitzi, al màxim, les conseqüències: la prevenció.

La prevenció Dues estratègies

Pel que podem veure, sobre la reducció del nombre i l'extensió dels incendis hi hauria, teòricament, dues grans línies estratègiques, que es poden simplificar així: a partir de la reducció del combustible (biomassa) o en la reducció del nombre de punts de foc.

La primera línia raona que, com menys combustible hi hagi per a cremar a les nostres muntanyes, els incendis seran més escassos i de menor ex-

tensió. Per tant, propugnen la «neteja» dels boscos, és a dir, l'eliminació del sotabosc deixant el bosc amb el sòl pelat com si fos el d'una parcel·la d'una urbanització.

La segona línia considera que cal fer un esforç múltiple, amb la sensibilització i responsabilització de tothom perquè adopti la conducta correcta, la sanció dels qui no compleixen el que cal, adequació dels mitjans de detecció i d'extinció, limitació de trànsit pels indrets de risc elevat, l'ordenació del territori a fi que, conservant el que calgui, es pugui aturar amb celeritat un incendi.

Atès que l'origen del foc és en la seva major part humana, és, doncs, del tot il·lògic pensar que actuant, només, sobre el combustible (la biomassa) podrem resoldre el problema. El raonament lògic és que, si hi ha molts incendis, cal controlar i reduir el nombre d'incendiàries potencials (intencionals o no intencionals), conscienciant, vigil·lant i sancionant.

La «neteja» dels boscos, és a dir, l'eliminació del sotabosc, portaria a una gran degradació dels boscos, per l'erosió i la pèrdua de terra fèrtil i la dificultat de germinació de nous plançons; a més, a gran escala, fóra econòmicament inviable i d'una efectivitat molt dubtosa.

L'obertura de tallafocs també és complicada i costosa ecològicament i econòmicament. Tanmateix, amb una bona ordenació del territori, creant uns mosaics de terrenys forestals i agrícoles i amb una xarxa de vies de comunicació sòbria però ben dissenyada, es podrien aconseguir resultats millors.

Ordenar el territori per a defensar-nos del foc

Sovint es planifica i es gestiona el bosc a partir del que observem normalment, és a dir, sense comptar amb els incendis. Els incendis es presenten d'una manera sobtada i duren unes hores o uns pocs dies. Al cap d'un quant temps ens oblidem del foc i no es tenen presents els seus efectes devastadors. Cal fer un esforç de realisme i d'imaginació per a entendre el funcionament i les conseqüències del foc en un bosc ara verd i frondós. Els boscos han de ser ordenats amb vista a aconseguir que, en cas d'incendi, aquest pugui ser controlat i extingit amb facilitat.

El disseny de les pistes, per exemple, s'ha de fer pensant en l'extracció de fusta i llenya, però també per a facilitar un accés ràpid dels vehicles dels bombers fins a indrets estratègics amb vista a l'extinció del foc.

La manca d'ordenació territorial i del mínim sentit comú que ha presidit moltes actuacions urbanístiques en temps anteriors s'ha posat de manifest, desgraciadament, diverses vegades aquest estiu en l'incendi d'urbanitzacions situades dins de boscos d'elevat risc d'incendi. Era un desastre esperable, com ho va ser l'ensulsiada de les edificacions fetes a les zones inundables a causa de les riudes del setembre de 1962.

L'aprofitament del bosc

L'aprofitament del bosc és una de les maneres que pot col·laborar a minimitzar el risc d'incendi. Ja hem tractat d'aquest tema més amunt, però volem insistir en unes condicions que caldria recordar:

El bosc es pot aprofitar mantenint el mínim ecològic, és a dir, obtenir un benefici (forestal, de lleure, etc.) sense perdre la potencialitat com a bosc i el seu valor ecològic. En termes econòmics fóra disposar dels interessos d'un capital, mantenint el capital intacte. Per tant, es tracta de fer un aprofitament sostenible.

Un espai, forestal o no forestal, aprofitat, és un espai que té un mínim de manteniment, amb la qual cosa disposa d'un mínim d'infraestructura (pistes, punts d'aigua) per a poder afrontar una emergència.

Els espais reservats, de gran interès ecològic, també haurien de tenir una atenció i una cura, que potser serà només una vigilància, però no haurien d'estar de cap manera abandonats a la seva sort.

Preparació de persones

La preparació de les persones és fonamental. Hem d'evitar de creure que amb molts mitjans mecànics i tècnics podrem combatre millor el foc. Els mitjans són importants, però encara són més importants les persones que en faran ús. Sense un coneixement profund del lloc i del foc no és possible obtenir èxits en la lluita contra el foc. Tanmateix, caldria treballar sobre experièn-

cies concretes i anar recopilant informació amb vista a casos futurs. S'hauria d'evitar tant com fos possible una preparació massa teòrica.

Aquesta preparació hauria d'anar destinada a dos grans col·lectius: els bombers, forestals, etc., i als habitants de zones rurals i voluntaris.

Els bombers i forestals han de ser preparats a fons en el coneixement del foc i del territori. Un mal coneixement del territori pot portar conseqüències greus. En aquest sentit, caldria insistir en la responsabilitat que tenen com a professionals de l'extinció dels incendis.

Els habitants de les zones rurals i els voluntaris, se'ls ha de preparar a fons en el coneixement del foc, en el coneixement del territori, i, en molts casos, a saber moure's amb seguretat pels indrets forestals. Han de saber com defensar-se del foc i com atacar-lo.

Material d'extinció

El material d'extinció és un dels elements importants en la lluita contra el foc, però considerem que no és pas el més important. El més important són les persones que l'utilitzen. Cal tenir, però, el material adequat, en tipus i en quantitat, però caldria, a més, tenir controlat i fàcilment operatiu un material complementari (bótes, mànegues, bombes, etc.) que s'hauria de mobilitzar en casos que ho requerissin. Tot plegat amb uns plans simples, ja preestablerts, que fossin fàcilment activables i econòmicament reduïts de cost.

Adequació d'instal·lacions

Cal fer un esforç durant els mesos que no són d'estiu per a preparar les cases de pagès, granges, fàbriques, benzineres, pobles, urbanitzacions, etc., perquè puguin suportar un incendi sense danys sensibles. S'ha d'analitzar per quina causa s'han cremat moltes instal·lacions i aplicar obligatòriament les normes antifoc a totes les instal·lacions del país. Per exemple, en un mas no s'ha de cremar ni un tractor, ni el paller, ni res. Les instal·lacions i l'entorn immediat han d'estar preparats per a resistir sense danys sensibles un incendi.

S'hauria d'obligar els habitants de les urbanitzacions a tenir la pròpia ADF i un pla de lluita contra el foc, de manera que cada urbanització pugui

L'efecte del foc a la vall de Gualba. Podeu observar la zona calcinada i la zona afectada per la calor del foc, on els arbres tenen un color grogós.
Foto: J. Nuet.

defensar-se satisfactòriament del foc, si més no en cas d'emergència. El més important en les urbanitzacions és que han de modificar el seu entorn forestal, atès que es troben en una situació de risc massa elevat per als seus habitants i les instal·lacions. En aquest aspecte, els bombers haurien d'inspeccionar les urbanitzacions i indicar les mesures que haurien de prendre, i, eventualment, sancionar-les.

Semblantment, però a la inversa, caldrà preparar altres instal·lacions perquè no puguin iniciar incendis. Així, per exemple, s'haurien de clausurar

els abocadors, promovent una classificació prèvia de les deixalles i uns processos de reciclatge de materials, i tenir les línies elèctriques en bon estat de manera que no puguin produir guispes.

La vigilància

La vigilància és fonamental per a poder intervenir en el mínim temps des del començament d'un incendi. Cal fer

una vigilància contínua en el temps i en tot el territori. Partint de l'experiència, caldrà vigilar en punts especialment perillosos o aquells en què un incendi pugui afectar una àrea que sigui important que no es cremi.

La vigilància fixa, en les torres de vigia, ha de disposar de mitjans cartogràfics adequats per a poder identificar els indrets amb exactitud. La vigilància

El final del front de foc al vessant sud del turó de Morou. Com es pot veure, els faigs també es cremen. Foto: J. Nuet.

mòbil, en cotxes, ha de fer-se sobretot en els llocs especialment vulnerables. Per exemple, a Montserrat, cal vigilar la base de la muntanya. No té gaire sentit vigilar prop del Monestir, perquè l'experiència ens diu que els incendis sempre han començat a l'entorn de la muntanya i, quan arriben a la base, ja no es poden parar. En el cas de la vigilància dels llocs molt freqüentats, caldrà fer-la especialment a l'hora de dinar, que és quan es fan fogueres per a coure el menjar. Si els horaris de treball dels vigilants són els horaris d'oficina, reduïm molt la seva eficàcia.

L'extinció dels incendis

Aquesta fase és especialment complexa pel moviment logístic que comporta i pel coneixement exhaustiu del foc i del territori que és necessari, si es vol actuar amb el màxim d'eficàcia i d'èxit.

No farem aquí una relació extensa, ni de bon tros, de la intervenció dels equips d'extinció dels incendis. No és l'objectiu d'aquest article. Sí que apuntarem, però, alguns aspectes que caldria tenir presents.

És molt important, en els incendis, fer un atac ràpid i contundent, amb mitjans suficients. Com més ràpid i contundent, més possibilitats hi ha que l'incendi duri poc i cremi poca superfície. Això vol dir que cal una bona xarxa de vigilants i un bon desplegament d'efectius d'extinció.

És fonamental un bon coneixement del país i dels elements físics que concorren en un territori (terreny, circulació del vent, camins d'entrada i de sortida, etc.). És lògic que, en la direcció de l'extinció, hi participin els directius de les ADF, com a coneixedors experts que són dels llocs respectius. Les baralles pel comandament o per l'actuació que cal dur només afavoreixen l'extensió de l'incendi.

En la lluita contra els incendis, cal un esperit combatiu, si volem assenyadament combatiu, però al capdavant combatiu, car es tracta d'una lluita contra un enemic, el foc, que no dona facilitats. Tots hem vist que grups de voluntaris, amb molt poc material, però dirigits per persones coneixedores del lloc, han aturat focs importants i han salvat instal·lacions que s'haurien donat per

perdudes: el coneixement pràctic, la capacitat de comandament i l'esperit combatiu han estat les claus de l'èxit.

Per a aturar el foc cal utilitzar una gran varietat de mètodes. No creiem encertat descartar-ne cap, incloent-hi el tallafocs i el contrafoc, que caldrà aplicar on sigui factible i amb les tècniques adequades.

Correccions a fer

Pel que hem pogut veure en aquests incendis, cal corregir una sèrie de coses que no han anat bé.

En podrien fer una llista: manca o mala coordinació entre tots els que intervenen en el foc (bombers, agrupacions de defensa forestal (ADF), voluntaris, guàrdia civil, policia municipal, protecció civil); coneixement insuficient o deficient del terreny d'una part dels bombers; comandament insuficient o deficient dels voluntaris; aprofitament nul o insuficient dels coneixements dels habitants del lloc per a lluitar contra el foc, etc.

Corregir conductes i sancionar

Davant de l'elevat nombre d'incendis que hi ha, sempre ens podem preguntar qui els produeix. Ja sabem que provenen de molts punts, però hi ha un nombre elevat d'incendis que són provocats amb mòbils de tota mena: econòmics, polítics, ideològics, etc.

Davant d'això cal que els poders públics facin un esforç —tal com l'han de fer per a eliminar les altres causes d'inici del foc—, per a eliminar aquests elements terroristes. Les forces de seguretat tenen prou sistemes d'informació i efectius per a poder eradicar aquests elements.

Cal, a més, tenir un codi que podríem anomenar *Codi de comportament al bosc*, a l'estil d'altres codis, com el de circulació amb vehicle. Aquest codi ha de tipificar les conductes incíviques o perilloses i fixar-ne les sancions. Sense aquest codi, la vigilància i la repressió de les conductes antisocials queda molt diluïda, ja que no disposa d'una eina legal a la qual referir-se.

La responsabilitat de cadascú

No ens cansarem de repetir que hem de reflexionar i rectificar moltes actituds que s'han demostrat errònies.

Les autoritats tenen el deure de posar unes normes, que caldria que fossin concretes i simples, i fer-les complir. La deixadesa a vigilar, a les hores de dinar, les zones on van els arrossaires porta que augmenti el risc d'incendi a molts llocs i que molta gent no es prengui seriosament les prohibicions. Com que no em diuen res... També tenen el deure de fer funcionar amb eficàcia els plans de prevenció i els serveis d'extinció, que són finançats per tots els ciutadans, i de sancionar exemplarment les conductes incíviques o criminals, etc.

Els ciutadans tenim el deure d'assumir un mínim d'actituds cíviques, com és el comportament responsable al bosc i al camp en general. Del nostre comportament depèn el futur.

BIBLIOGRAFIA

O. DE BOLÒS, 1980. «Vers una política forestal catalana». *Serra d'Or*, 247: 57-67. Barcelona.

DIVERSOS AUTORS, 1976. «Los incendios forestales». *Cuadernos de Ecología Aplicada*, 1. Diputació de Barcelona.

DIVERSOS AUTORS, 1987. «Ecosistemes terrestres: La resposta als incendis i a d'altres perturbacions». *Quaderns d'Ecologia Aplicada*, 10. Diputació de Barcelona.

R. FOLCH (ed.), 1988. *Natura, ús o abús? Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans*. Mem. Inst. Cat. Hist. Nat., 9: 805 p. (2ª ed.). Ed. Barcino. Barcelona.

GENERALITAT DE CATALUNYA, 1986. *Incendis forestals. Causes, problemes, solucions*. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. 70 p. Manresa.

GENERALITAT DE CATALUNYA, 1992. *Mapa d'incendis forestals de Catalunya (1986-1990) 1:500 000*. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

J. M. PANAREDA I CLOPÉS i J. NUET I BADIA, 1986. «Què fem amb els boscos cremats?» *Serra d'Or*, 324: 11-18. Barcelona.

J. NUET I BADIA i J. M. PANAREDA I CLOPÉS, 1988. «Montserrat, un any després de l'incendi». *Serra d'Or*, 342: 43-49. Barcelona.

J. NUET I BADIA i J. M. PANAREDA I CLOPÉS, 1989. «Com es regeneren els boscos de Montserrat després de l'incendi de 1986». *Serra d'Or*, 350: 23-26. Barcelona.

L. TRABAUD, 1989. *Les feux de forêts, mécanismes, comportement et environnement*. Ed. France-Sélection, 278 p. Aubervilliers.

Cinquanta volums de la col·lecció «Llibre de motxilla»

Agustí Jolis

El dia 22 de juny de 1994, a l'acollidor Museu i Centre d'Estudis de l'Esport Melcior Colet, de la Secretaria de l'Esport, se celebrà la presentació dels números 49 i 50 de dita col·lecció. El primer, *Francesc Pujol i Algueró. Un excursionista en el seu temps*, obra de Francesc Roma i Casanovas, fou presentat per Carles Albesa, i el segon, *Monuments del Baix Llobregat*, obra de Montserrat Pagès i Paretas, per Jaume Codina, president del Centre d'Estudis del Baix Llobregat.

Després de les presentacions i dels comentaris dels autors, Carles Albesa i Riba, del Consell Assessor, anuncià que en aquesta reunió hi havia preparada per al final una important notícia.

Els sis components del Consell Assessor van fer una exposició dels afanyos per tirar endavant una col·lecció de llibres d'excursionisme, fets per excursionistes. En les pàgines del diari *Avui* foren exposades les primeres idees per la ploma de Jordi Mir i Parache i de Carles Albesa, la idea prengué forma i s'aconsegüí aglutinar un equip de sis membres, que són els que ara prenen la paraula.

Albesa i Mir explicaren la idea, gestació i posada en marxa, gràcies al suport de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, que es prengué amb interès l'edició d'aquesta col·lecció.

Els llibres s'han anat presentant de dos en dos, i cada presentació ha estat sempre un esdeveniment, gràcies al bon ambient que hi ha hagut. Es recor-

dà la memorable primera presentació dels volums 1 i 2 a la Llibreria Porter, del benemèrit bibliòfil que sempre ha celebrat recepcions d'amistat i actes culturals, ajudat dels seus fills i, en aquest cas, de Maria Porter, autora del volum número 2.

Des de llavors les presentacions s'han fet en centres excursionistes, centres culturals, municipals, Òmnium Cultural, caixes d'estalvis i també en el local que ens acollia.

El quadre dels 50 volums publicats és el següent:

—*El massís del Pedraforca*, 2ª edició, Agustí Jolis i M. Antònia Simó de Jolis.

—*Arqueologia per a excursionistes*, 3ª edició, Maria Porter i Moix.

—*El Montseny com a pretext*, 2ª edició, Carles Albesa.

—*Del bruc a l'extraplom*, 2ª edició, Joan-Enric Farreny i Sistac.

—*Indrets de Catalunya, I*, 3ª edició, Jordi Mir.

—*Els arbres del nostre paisatge*, 5ª edició, Robert Híjar i Pons.

—*La Vall del Bac*, 2ª edició, Anna Borbonet.

—*Qui va a la muntanya?*, 2ª edició, Víctor Gost i Josep Madorell.

—*Indrets de Catalunya, II*, 2ª edició, Jordi Mir.

—*Excursionisme i franquisme*, 2ª edició, Estanislau Torres.

—*Art romànic per a excursionistes*, 2ª edició, Maria Porter i Moix.

—*Paratges del País Valencià*, Tomàs Escuder i Palau.

—*Vegetació de Montserrat*, 2ª edició, Josep Nuet i Badia, Josep M. Parnareda i Clopés.

—*Al vent dels 4.000...* Isidre Rodrigo.

—*L'esquí dels grans espais*, Joan Garrigós.

—*Geologia pas a pas*, 3ª edició, Jaume Gallemí i Paulet.

—*De l'Alt Camp al Priorat*, Antoni M. Casas i Ferrer.

—*Històries de camí*, Francesc Gurri.

—*Fauna de les muntanyes*, 2ª edició, Vicenç Bro i Caton, Jordi Miralles i Ferrer, Joan Real i Ortí.

—*Amb les cames i amb el cor*, Josep Iglésies.

—*El Montsec, la muntanya de ponent*, Manuel Cortès i Ribelles.

—*Caminant per Mallorca*, Pere Llofriu Mora.

—*Per la vall del Segre*, Joan Tort i Donada.

—*Què és l'escalada?*, Isidre Rodrigo.

—*El firmament a l'estiu*, Jaume Sacas i Domènech.

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

—*El riu Anoia*, Ramon Morales.
—*Dates i dades excursionistes*, Carles Albesa.

—*Rapinyaires de Catalunya*, David Segarra.

—*Catalans als 8000...*, Alexandre Marcet.

—*Els camins irresolts*, Albert Jané.

—*El romànic de Collserola*, Francesc Móra i Presas.

—*Ensonyaments i escalades en solitari*, Antoni G. Picazo.

—*Senders catalans de gran recorregut*, 2ª edició, Òscar Ferrer i Ventura.

—*D'excursió amb la cambra fotogràfica*, Jaume Sacasas i Domènech.

—*Grans personatges de la muntanya*, Alexandre Marcet.

—*Trescant pel Montsant, Prades i la Mussara*, 2ª edició, Antoni M. Casas i Ferrer.

—*Que bonica és la muntanya*, Ricard Fernández i Molinet.

—*Homes i refugis*, Joan Masats i Climent.

—*Indrets i camins de la batalla de l'Ebre*, Estanislau Torres.

—*Des dels estanys de la Pera*, Pere Ribas i Falguera.

—*Excursions per la Maladeta*, Josep de Tera.

—*La màgia de la muntanya*, Joan Cervera i Batariu.

—*Pinzellades de l'Alt Penedès*, Gener Aymamí Domingo.

—*Del Segre a la Ribera Salada*, Joan Tort i Ventura Roca.

—*Amics i muntanyes*, Josep A. Pujante i Conesa.

—*Camins i llegendes*, David Aloy i M. Mercè Leonart.

—*Per la Catalunya Nord amb esquís: ascensions i travessies*, Oriol Guasch i Terré.

—*Olor de carbur, la passió per l'espeleologia*, Jordi G. Quera.

—*Francesc Pujol i Algueró, un excursionista en el seu temps*, Francesc Roma i Casanovas.

—*Monuments del Baix Llobregat*, Montserrat Pagès i Paretas.

Sobre aquesta relació es feren unes oportunes reflexions, per posar de manifest els temes i les característiques de les obres editades.

Parlà Òscar Ferrer i Pla desglossant els temes monogràfics i les petites guies d'indrets poc coneguts, dels

quals féu una relació per ordre de la seva publicació.

—*Guies o monografies d'una zona: 17 obres.*

El massís del Pedraforca / Indrets de Catalunya, I i II / La Vall del Bac / Paratges del País Valencià / De l'Alt Camp al Priorat / El Montsec, la muntanya de ponent / Caminant per Mallorca / Per la vall del Segre / El riu Anoia / Trescant pel Montsant, Prades i la Mussara / Excursions per la Maladeta / Pinzellades de l'Alt Penedès / Del Segre a la Ribera Salada / Camins i llegendes / Per la Catalunya Nord amb esquís: excursions i travessies / Monuments del Baix Llobregat.

—*Petits manuals sobre ciències afins a l'excursionisme: 10 obres.*

Arqueologia per a excursionistes / Art romànic per a excursionistes / El romànic de Collserola / Els arbres del nostre paisatge / Vegetació de Montserrat / Fauna de les muntanyes / Rapinyaires de Catalunya / Geologia pas a pas / El firmament a l'estiu / D'excursió amb la cambra fotogràfica.

—*Sobre especialitats excursionistes: 4 obres.*

L'esquí dels grans espais / Què és l'escalada / Senders catalans de gran recorregut / Olor de carbur, la passió per l'espeleologia.

Tan sols l'enunciat dels títols ja dona una visió de la seva importància pedagògica-excursionista.

A continuació prengué la paraula Isidre Rodrigo i Muntané, el qual observà que, entre el bloc de les obres, es poden diferenciar tres modalitats.

—*Narrativa: 10 obres.*

El Montseny com a pretext / Del bruc a l'extraplom / Excursionisme i franquisme / Al vent dels 4000 ... / Dates i dades excursionistes / Catalans als 8000 / Grans personatges de la muntanya / Indrets i camins de la batalla de l'Ebre / Des dels estanys de la Pera / Amics i muntanyes.

—*Imaginació:*

Amb les cames i amb el cor / Els camins irresolts / Ensonyaments i escalades en solitari / La màgia de la muntanya / Francesc Pujol i Algueró. Un excursionista en el seu temps

—*Humor:*

Qui va a la muntanya? / Històries de camí / Que bonica és la muntanya.

En Rodri ens féu una semblança de cada títol.

A continuació, Joan Cervera i Batariu féu evident que els cinquanta llibres no han tingut cinquanta autors, ja que en són sols quaranta-vuit. En aquesta suma i resta hi ha nou autors que han publicat dos llibres; per contra, n'hi ha cinc d'escrits conjuntament per dos autors, entre ells dos matrimonis, i àdhuc un llibre fruit de tres col·laboracions, per la qual cosa arribem a quaranta-vuit autors i, gràcies a la seva dedicació, al nombre certament màgic del mig centenar de llibres d'aquesta col·lecció.

Cal fer un record d'aquells autors que ja ens han deixat, com són Joan Enric Farreny, Víctor Gost, Josep Iglésies i Joan Masats. Per altra banda, s'ha tingut el goig de poder sumar un grup de dones de gran vàlua, que són Maria Antònia Simó, Maria Porter, Anna Borbonet, Maria Mercè Lleonart i Montserrat Pagès.

Ferm en la decisió fundacional, el Consell Assessor ha volgut tenir present totes les terres dels Països Catalans: Tomàs Escuder, pel País Valencià, Pere Llofriu, per les Illes, i Oriol Guasch, per la Catalunya Nord. En la classificació, subjectiva evidentment, s'ha volgut incloure un grup d'escaladors i alpinistes, com Joan Garrigós, Isidre Rodrigo, Alexandre Marcet, Antoni G. Picazo, Ricard Fernández i Molinet, Josep Antoni Pujante, Jordi G. Quera i Joan Cervera. Un bloc de més volum és el dels autors de fora de Barcelona, tals com Jordi Mir, Josep Madorell, Antoni Maria Casas, Manuel Cortès, Joan Tort, Jaume Sacasas, Ramon Morales, Pere Ribas, Gener Aymamí, Ventura Roca, David Aloy, Francesc Roma i Josep de Tera, i la resta de quinze autors barcelonins.

Per últim parlà Agustí Jolis i Feliart, el qual donà el mèrit de la col·lecció als autors dels llibres, mèrit que estengué als lectors i al suport de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Furgar en els textos excursionistes és apassionant, i a la vegada ens dona l'oportunitat de conèixer la nostra història i reviu les inquietuds humanes de cada moment. Per això la col·lecció ha estat atenta a comprendre l'ampli ventall de temes excursionistes, els quals, des dels seus inicis, han enaltit

Aspecte parcial de la sala d'actes del Museu i Centre d'Estudis de l'Esport Melcior Colet, de la Secretaria de l'Esport de la Generalitat de Catalunya, durant l'acte de presentació dels volums 49 i 50 de la col·lecció «Llibre de motxilla» de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

el sentiment de pàtria, cultura i esport, que ha nodrit el corpus publicista, format per butlletins, revistes, llibres i mapes.

Expressà que era per a ells un dia de satisfacció, perquè, com a Consell Assessor, havien viscut la realitat d'una obra, treballant com havien après dintre de les nostres entitats. Tal com ja havia apuntat Carles Albesa al començament, comunicà que l'actual Consell Assessor creia que havia arribat el moment del relleu, perquè els anys no passen en va i eren conscients de l'oportunitat del relleu. Manifestà també com va ser emotiu per a ells, quan les Publicacions de l'Abadia de Mont-

serrat, aollint la seva decisió, els demostrà la seva confiança demanant-los que cerquessin un nou equip per a continuar la tasca portada a cap, cosa que no havia estat difícil, perquè a redós de les nostres entitats, l'alenada de servei al país i a l'excursionisme és vivent.

A continuació presentà les persones que formen part del nou Consell Assessor:

Francesc Beato i Vicens, Òscar Ferrer i Ventura, Francesc Roma i Casanovas, Josep Antoni Pujante, Jaume de Ramon i Vidal, i Jordi Garcia i Quera.

Fa sols quatre dies (18 de juny), el pare Sebastià M. Bardolet va rebre al dinar conventual els membres dels dos equips assessors. Després, en una simpàtica reunió amb l'abat Bardolet, acompanyat pels monjos Maur M. Boix, Ramon Ribera, Josep Massot, director de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, i del seu gerent, Jordi Úbeda, es va conversar sobre el tema de les edicions. L'equip sortint féu ofrena a l'abat d'una piràmide de marbre, obra de l'orfebre Josep Sicart, on

figuren l'ofrena, els noms de l'equip assessor sortint i el logotip de l'ocell de la col·lecció.

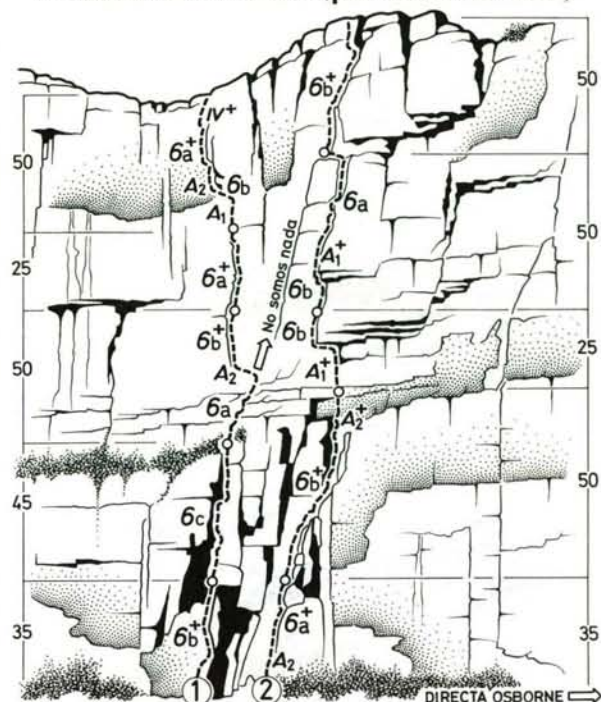
Al seu torn, l'abat regalà a cadascú un exemplar en gran format facsímil del «Llibre Vermell» de Montserrat, còdex guardat a la biblioteca i datat l'any 1399. A continuació hi hagué una detallada visita a la Biblioteca i al museu. Veure la gegantina obra religiosa, cultural i patriòtica de l'Abadia de Montserrat omplí de goig els assistents.

Al nou equip, els volem dir que creiem en ells, per la personalitat que han adquirit dintre de l'ambient excursionista.

En el capítol de gràcies, cal donar-les en primer lloc al pare Josep Massot, que tant ens ha ajudat en aquests anys, i a Jordi Úbeda i al seu equip d'edició, amb els quals hem tingut un contacte continuat.

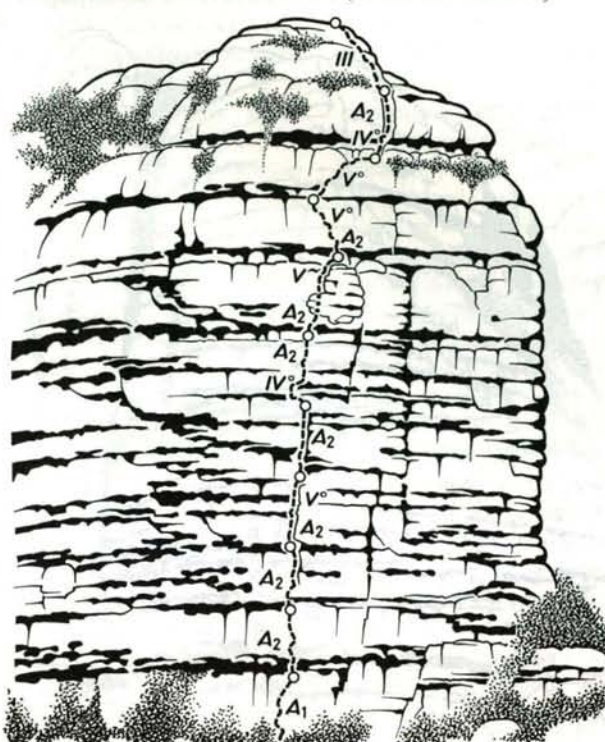
Josep Massot, per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Fidel Sust, director general de l'Esport de la Generalitat, clogueren aquest emotiu acte.

SERRA DE GUARA (paret de Cinfuens)

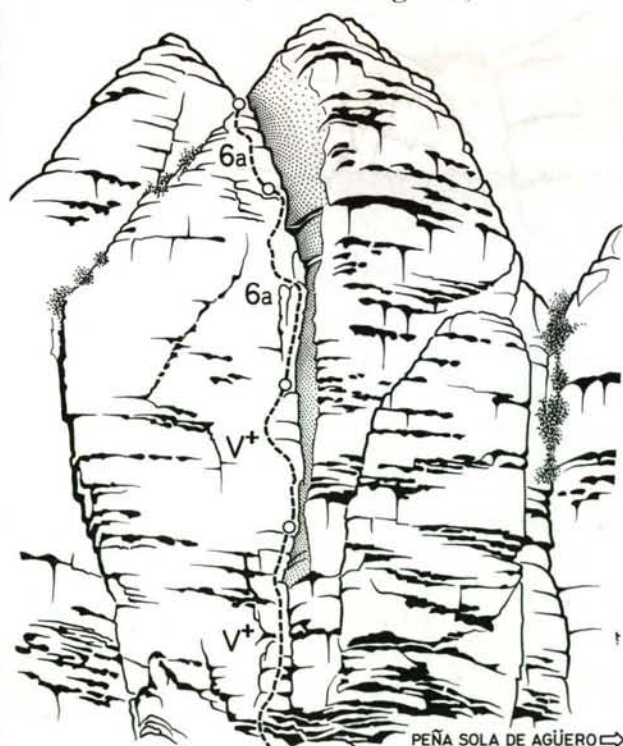
- ① Via «La Bas si j'Y suis» (205 m, ED/A₂), 1re asc.: 14-IV-94, per B. Dandonneau i Ch. Ravier.
- ② Via «Rien à Cirer» (200 m, ED/A⁺₂), 1re asc.: 3-IV-94, per Ch. Ravier i Ph. Barthez. Material: 10 pitons, ganxos, joc de tascons i *friends*.

SERRA DE GUARA (Peña de Amán)

Via «Imperio Salvaje» (460 m, ED/A2),
1ª asc.: novembre 1993, per Josema Jarrin (sol). Material: 4 pitons,
2 ganxos, tascons i *friends*.

OSCA (massís d'Agüero)

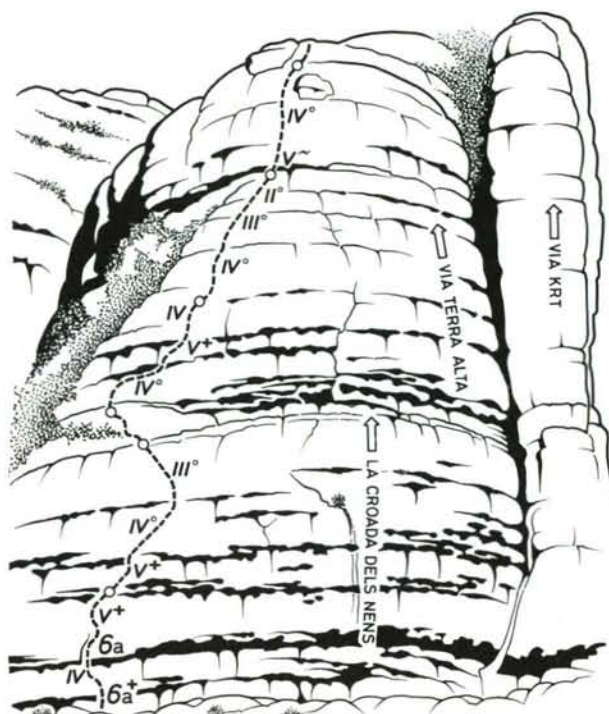
Via «Tramber chope les boules» (150 m, MD⁺), 1ª asc.: 23-II-94, per B. Moreau i Christian Ravier. Material: 3 pitons «v», joc de tascons i *friends*.

OSCA (massís de Peña Ruaba)

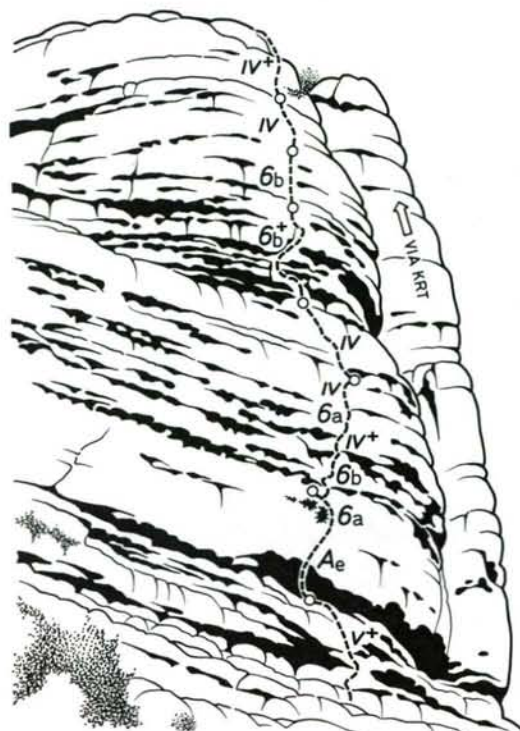
Via Parcerisas-Picazo-Fredi (310 m, MD⁺, A₁),
1ª asc.: 9-I-94, per Sergi Parcerisas, Antonio G. Picazo i Fredi
Parera. Material: 6 pitons variats i joc de *friends*.

PORTS DE BESEIT (Roca Grossa)

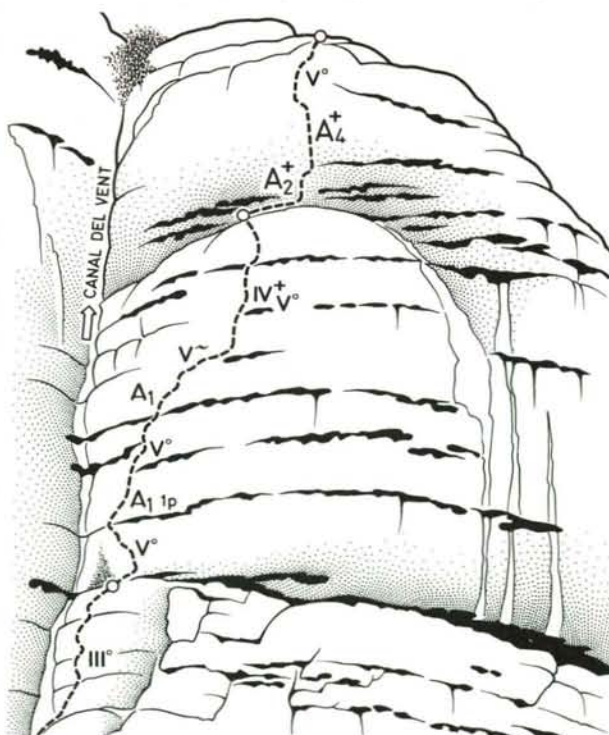
Via «Cuirassat Potemkin» (255 m, ED inf.),
1ª asc.: 9-IV-94, per Jordi Artigas i Ignasi Manzanars.
Material: 76 cintes (via equipada).

PORTS DE BESEIT (Roca Grossa)

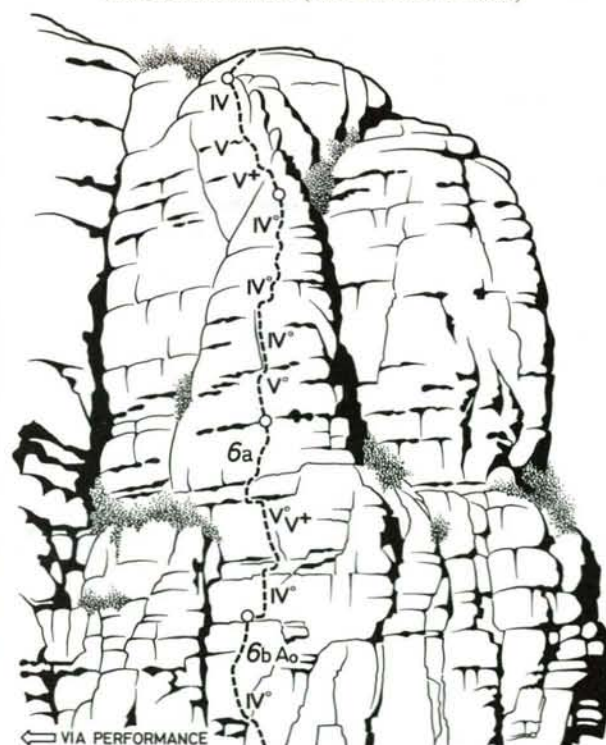
Via «La croada dels nens» (250 m, ED/A_e),
1ª asc.: 10-VII-94, per Jordi Artigas i Ignasi Manzanars.
Material: 15 cintes (via equipada).

PORTS DE BESEIT (Moles del Don)

Via «Perill d'extinció» (105 m, ED/A₄),
1ª asc.: 13-II-94, per Kike Ortuño i Roland Giné.
Material: 1 pitonisa, 1 «v», ganxos i 10 ploms.

COLLEGATS (Moles del Pessó)

Via Esperó «Ràdio Club» (160 m, MD⁺/A₀),
1ª asc.: 18-VI-94, per Remi Brescó (sol).
Material: 12 cintes (via equipada).

CRÒNICA DEL CENTRE

RECTIFICACIÓ I ACLARIMENT SOBRE EL NOM AUTÈNTIC DE CELS GOMIS I MESTRE

Hem rebut una amable carta del nostre consoci Cels Gomis i Serdañons, nét de l'il·lustre autor de la *Meteorologia popular*, en la qual ens indica que en el número 794 corresponent al mes d'agost passat (pàg. 141), en el peu d'una fotografia del seu avi, hi figurava el segon cognom equivocament, corresponent al seu i no pas al del seu avi, error del qual no és de cap manera responsable l'autor de l'article.

També ens indica que el segon cognom del seu avi figura a tot arreu equivocament, a causa d'una errada antiga que no ha estat mai rectificada. Per aclarir aquest aspecte reproduïm un fragment de la seva carta, que diu: «Potser en aquesta mateixa nota de rectificació [del peu de la fotografia de la revista del mes d'agost] es podria subsanar una altra errada apareguda en el Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, números 246 i 247 de juliol i agost de 1915,

aquesta vegada originada pel mateix cronista en Ramon N. Comas en la secció necrològica del 25 de juny de 1915, sobre en Cels Gomis i Mestres quan en realitat hauria de dir Cels Gomis i Mestre (sense la "s"). Segurament degut a aquest treball he vist publicat en moltes ocasions el nom del meu avi incorrecte. També figura incorrecte en el *Salvat Català* i a la *Gran Enciclopèdia Catalana*. No conec que hagi aparegut mai una rectificació sobre el nom del meu avi en el Butlletí del C.E.C.»

Amb molt de gust fem l'oportuna rectificació.

VISITA AL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL A LAUSANA

El passat dia 7 de maig acceptant una invitació del president del COI, el nostre consoci Joan Antoni Samaranch, per a visitar el Museu Olímpic de Lausana, una bona representació de la directiva del Centre es traslladà a aquella bella ciutat suïssa, situada a la vora del llac Lemán i seu del Comitè Olímpic Internacional.

Al matí del dia 7, Conrad Blanch, president del Centre, Josep Abril, vice-president,

Josep M. Sala, ex-president, acompanyats de les seves espeses, i Francesc Gurri, vice-president, Ramon García, tresorer, Andreu Rafa, president de la Comissió de Refugis, Hilari Sanz, relacions públiques, Josep Mª Gallach, de la Comissió de Publicacions, i Josep Jordi Queralto, de la Secció de Cinema, foren rebuts a la seu del Museu Olímpic i el visitaren detingudament, acompanyats de Pere Miró, director general d'Esports del COI, que els donà tota mena de detalls sobre el naixement, construcció, finançament i funcionament del museu, que impressiona gratament, tant pel seu contingut com pel seu caràcter didàctic, recolzat en abundants elements de l'electrònica més avançada. Acabada la visita foren rebuts per Joan Antoni Samaranch i, conjuntament amb una nodrida representació del Panathlon Club de Barcelona, que també visitaven el Museu, i entre els quals hi havia els nostres consoci i bons amics el matrimoni Agustí Jolis i Maria Antònia Simó, es traslladaren a la seu del COI situada en el parc de Vidy, on visitaren detingudament les dependències i, a continuació, en una de les sales tingué lloc una roda de premsa, amb tota mena de detalls sobre el que és

el COI i com funciona, per part del seu president, J. A. Samaranch. A continuació; a la cafeteria del mateix organisme, foren obsequiats amb un dinar, compartit amigablement per les dues representacions i J. A. Samaranch.

Acabat el dinar, i per desig exprés de J. A. Samaranch, tingué lloc una reunió de la directiva del Centre amb el president. Aquesta reunió, que durà més d'una hora, serví per a fer una exposició de les activitats actuals, projectes i problemes que són el caminar diari de la nostra entitat. Exposició seguida amb molt d'interès per J. A. Samaranch, que en més d'una ocasió demanà detalls concrets i oferí la seva ajuda en el que fos possible. Una reunió extremament cordial i que demostrà l'interès i l'estima que J. A. Samaranch té pel Centre, del qual amb orgull, digué, és soci des de l'any 1934. Una visita i una reunió de què guardaran molt bon record tots aquells que hi assistiren.

J. M. S. A.

PRESENTACIÓ D'UN NOU MAPA DEL MONTSENY

El passat dia 7 de juny hi va haver a la sala d'actes del Cen-

El president del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch, acompanyat del president i altres membres de la junta directiva del Centre Excursionista de Catalunya i altres persones, als jardins d'aquesta institució a Lausana. Foto: COI.

Un moment de la presentació del nou mapa del Montseny fet per la Diputació de Barcelona a la sala d'actes del Centre. Veiem a la presidència el president del Centre, Conrad Blanch, acompanyat del president de la Diputació, Manuel Royes, i Francesc Gurri, que presentà el mapa. Foto: J. Soler.

tre la presentació del nou mapa del Montseny que ha fet la Diputació de Barcelona. L'acte fou presidit per Conrad Blanch, president del Centre, acompanyat de Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona i alcalde de Terrassa.

Després d'unes paraules de salutació, Conrad Blanch cedí la paraula a Francesc Gurri, vice-president del Centre, que va presentar el mapa. Amb la seva característica fluïdesa espurnejada de bon humor, va parlar de la vinculació i la tasca excursionista centenària del Centre en el Montseny, i va reivindicar una actitud i una feina de protecció dels valors naturals del Montseny. Després va parlar Manuel Royes, president de la Diputació, que va glossar la feina i l'interès de la Diputació per fer conèixer i preservar el Montseny, com una muntanya de gran valor paisatgístic, històric i ecològic. Finalment va ser el torn de Jordi Soler, del Ser-

vei de Parcs Naturals de la Diputació, que va explicar el procés de realització i les característiques tècniques del mapa, del qual només vam poder veure una mostra per dificultats d'impressió de darrera hora. El mapa és a escala 1:25.000, imprès a 8 tintes, té, a més de les corbes de nivell, un ombrejat hipsomètric que li dona una notable sensació de relleu, porta, a més de carreteres, pobles, ferrocarrils, etc., pistes, camins, masos, fonts, un seguit d'altres elements menors i una gran quantitat de toponímia, fins a 8.000 topònims. Després d'aquesta intervenció, el president del Centre, Conrad Blanch, va cloure l'acte amb unes paraules d'agraïment i invitant els assistents a un refresc.

J. N. B.

LV SALÓ INTERNACIONAL DE FOTOGRAFIA DE MUNTANYA

Durant la segona quinzena de juny, el 55^è Saló Internacional de Fotografia de Muntanya del Centre Excursionista de Catalunya va exposar tres-centes fotografies de més de vint-i-cinc països del món al Centre Cívic Pati Llimona. Organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya des dels anys vint, es tracta de l'única mostra internacional de fotografies de muntanya organitzada a Espanya i l'única del món amb el suport

de la Federació Internacional d'Art Fotogràfic (FIAP).

Els tres-cents treballs que s'hi van exhibir eren una selecció del miler que van participar al concurs en les modalitats de blanc i negre i paper color (les diapositives van ser projectades a la Sala d'Actes del Centre). Malgrat la majoria espanyola i italiana de la convocatòria, destacà la participació d'autors de països de l'est, com Hongria, Romania, Slovàquia o Geòrgia, i asiàtics, com Tailàndia, Japó i Hong Kong.

La inauguració del dia 15 de juny al Pati Llimona va ser presidida per Josep Abril, vice-president del Centre Excursionista de Catalunya, i hi va assistir el regidor del districte de Ciutat Vella. La mostra va ser oberta al públic fins al juliol.

Sandra Martín Guillén

ESTADA BOTÀNICA A LA MOLINA

Durant els dies 2 i 3 del juliol passat tingué lloc al xalet del Centre, a la Molina, la cloenda del VIII curs del Grup d'Estudis Botànics Ramon Pujol i Alsina.

Com cada any, un bon nombre de socis, amics i simpatitzants, ens reunírem en aquestes jornades de cloenda del curs per recapitular sobre les diferents activitats portades a terme durant el curs 1993/94, presentar el projecte de programa per al nou, fer unes petites sortides a les rodalies, recol·lectar material per a l'herbari del Centre, fer inventari de les diferents plantes que anem trobant per a l'estudi de la flora de la Molina i, com a cloenda, fer el tradicional dinar de germanor.

A causa del temps xardorós, variàrem els itineraris previstos en les sortides i dirigírem les nostres recerques als boscos de l'avetar prop de Segremorta i Saltèguet, ja que l'ombra dels avets i avellaners ens defensaria de la calor i del sol rigorós.

Al llevant de taula del sopar del dissabte, tinguérem una sessió d'un magnífic àudio-visual

del nostre consoci Joaquim Isant, sobre «Excursions per la Vall de Chamonix», que fou molt ovacionat.

Després del dinar de germanor del diumenge, fou lliurat un record al nostre amic Josep Nuet, en forma d'una figureta de ceràmica molt graciosa, que vol representar-lo a ell, embrancat entre llibres, fitxes i plantes, juntament amb un plec de firmes d'adhesió dels presents i absents, amb la dedicatòria següent: «A Josep Nuet i Badia, per la seva pacient dedicació. Els aprenents de botànica. La Molina. Juliol de 1994». Hilari Sanz féu un emocionat acabament i amb la seva oratòria tan fluida ens encoratjà a tots en la feina en equip i ben feta, perquè el futur sigui ben esperançador i ens doni el goig d'haver treballat per un bon coneixement de la botànica del nostre país.

N. R. F.

UN RAL·LI A L'ALTURA DE L'ANETO

La zona dels pics de Corones i de Vallhiverna va ser durant el 9 i 10 de juliol l'escenari del 36^è Ral·li d'Alta Muntanya CEC. La prova, organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya, puntuava a la Copa Catalana de Ral·lis d'Alta Muntanya i a la II Copa FECC.

Segons la dificultat i el desnivell del circuit es van establir tres categories: bronze, argent i or. El recorregut de Corones, el primer dia, era el més dur del ral·li per a les categories d'argent i or, ja que havien d'ascendir a cims de més de tres mil metres i enfrontar-se a un desnivell d'entre 1.700 i 1.900 m. Diumenge, a Vallhiverna, el desnivell i l'altitud eren menors.

La sortida d'ambdós dies es va fer des del refugi de pescadors de la pista de Vallhiverna a les nou, el dissabte, i a dos quarts de sis, el diumenge. El temps màxim per a fer els recorreguts era de vuit hores per a totes les categories. Com és habitual als ral·lis d'alta mun-

tanya, les rutes no estaven marcades. Per aquest motiu, no s'admetia gent inexperta i era obligatori portar tot un seguit de material, com ara piolet, grampons, una llanterna o frontal i una flassada adiabàtica.

La zona escollida és prou coneguda per l'Aneto i la Maladeta; l'edició del ral·li CEC d'enguany es proposava donar a conèixer indrets poc freqüentats d'aquest bell massís. La participació va arribar als trenta equips, molt semblant a la de l'any passat.

Sandra Martín

NOCES D'OR SACERDOTALS DE MN. ZAYAS, A LA PICA D'ESTATS

El passat dia 6 d'agost, festa de la Transfiguració del Senyor, el nostre consoci Mn. Malaquies Zayas va celebrar el 50è aniversari de la seva ordenació sacerdotal al cim de la pica d'Estats (3.143 m). L'afecció per la muntanya de Mn. Zayas va fer que s'apleguessin al cim un bon nombre d'amics seus del Centre Excursionista de Catalunya, amb el president Conrad Blanch i l'ex-president Josep M. Sala al capdavant. També el van acompanyar Francesc Sanauja, president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, i Josep Sicart, organitzador de l'acte, juntament amb un gran estol d'amics d'altres institucions i entitats, que sobrepassaven els cent-cinquanta. A causa de l'antiga amistat amb la família Ferrusola-Lladós, també van voler-lo acompanyar en aquesta festa i van pujar al cim Jordi Pujol, president de la Generalitat, amb la seva esposa Marta Ferrusola i els seus germans.

L'eucaristia va ser concelebrada per Mn. Zayas amb altres dos sacerdots muntanyencs, Mn. Lluís Bonet i Mn. Albert Ruiz, que aquest any celebra el 25è aniversari de la seva ordenació.

En aquesta celebració de l'ordenació de Mn. Zayas es va

beneir i inaugurar la nova creu, obra de Josep Álvarez, que ha estat feta amb aportacions dels Minyons Escoltes, Guies de Sant Jordi, de l'Associació del Patrimoni de la Vall Ferrera i del Club Excursionista Pirenaic. La nova creu va ser col·locada amb l'ajuda d'un helicòpter dels bombers de la Generalitat el dia 24 de juny.

Des d'aquesta crònica felicitem Mn. Zayas per aquest aniversari i l'encoratgem a continuar fent excursions durant molts anys.

J. N. B.

CRÒNICA DEL MÓN EXCURSIONISTA

EXPOAVENTURA'94

Els dies 13, 14 i 15 de maig va tenir lloc al Poble Espanyol de Barcelona la fira Expoaventura'94, dedicada als esports d'aventura. El Centre Excursionista de Catalunya hi va tenir una participació destacada, amb un estand doble, una conferència i una zona activa (circuit d'aventura).

L'estand, decorat amb motius d'esquí i espeleològics, es va encarregar d'informar els interessats sobre les activitats que es realitzen al Centre. A més a més, es van poder veure vídeos sobre descens de barrancs, esquí en les seves diverses modalitats, i espeleologia. També es van vendre samarretes, pòsters i revistes.

La conferència «Espeleologia. L'aventura de l'exploració», a càrrec de Jordi G. Quera

va tenir lloc el divendres 13 de maig a dos quarts de set del vespre i el diumenge 15 de maig a dos quarts de dotze del matí. Es va explicar l'essència de l'espeleologia, que és l'exploració de cavitats desconegudes, tot amenitzat amb música de fons i una projecció de diapositives. La sessió va finalitzar amb la formulació de preguntes al conferenciant per part dels assistents.

A la zona activa, situada a l'exterior, es va instal·lar una zona de pràctiques exterior d'espeleologia per a gairebé totes les edats. Aquí els interessats es van poder iniciar en les tècniques d'ascens per elektron, ascens per corda, tirolina, pont de mico i ràpel. Durant els tres dies van passar per les cordes unes quatre-centes persones.

El Centre Excursionista de Catalunya també va col·laborar en les pràctiques d'escalada al rocòdrom que es va instal·lar.

V. Z. B.

VII DIADA DELS PAÏSOS DE PARLA CATALANA

El dia 24 de juny, festa de Sant Joan, se celebrà a la sala capitular del monestir de Santes Creus, la VII Diada dels Països de Parla Catalana.

L'acte estigué organitzat per la Fundació d'Història i Art Roger de Belfort, amb la col·laboració dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Tarragona.

Hi foren convidats els representants de les entitats culturals, els intel·lectuals i homes de lletres dels països de parla catalana. Entre les primeres es comptà amb el Centre Excursionista de Catalunya, representat pel seu comissionat de relacions exteriors, Hilari Sanz i Gonel.

Després d'unes paraules de salutació, el president de la Fundació organitzadora, Manuel Aragonés i Virgili, obrí l'acte. Prengué la paraula Pere Català i Roca per recordar la figura del patrici Eduard Toda, com a descobridor que fou de

la persistència del català a la població italiana de l'Alguer.

Tot seguit ho féu Josep Vallverdú per presentar el convidat principal a l'acte, l'escriptor i professor d'alguerès Antoni Arca, la ponència del qual versà sobre el tema central de la diada «El català a l'Alguer – Present i futur». En la seva ponència, ben documentada, rigorosa i en un català perfecte, oferí una visió real sense triomfalismes ni entusiasmes gratuïts de l'estat actual del català entre la població de l'Alguer i del seu futur incert, malgrat la persistència i pacient labor d'una minoria que s'esforça a mantenir viu l'alguerès, el català de l'Alguer.

El tema següent, «Unitat bàsica de la nostra llengua nacional», estigué a càrrec de Josep Miracle i Montserrat, deixeble i col·laborador de Pompeu Fabra i autor del *Diccionari nacional de la llengua catalana*. Sorprengué a tots els assistents l'energia, la seguretat i l'entusiasme de la seva intervenció, impensables en una persona que ha complert els noranta anys d'edat.

Tot seguit, el president de la Fundació Roger de Belfort pregà al representant del Centre Excursionista de Catalunya, Hilari Sanz i Gonel, que encetés el col·loqui. Aquest, en una breu i concisa intervenció, glossà la relació d'Eduard Toda amb el Centre i la influència que el tarannà i els principis fundacionals d'aquesta entitat tingueren en el futur de l'il·lustre patrici, marcat pel seu esperit de viatger investigador i sobretot pel respecte i gran amor vers el català, com ho demostraren, en aquest aspecte, les seves actuacions a l'Alguer. Posà en relleu l'íntima relació del Centre amb l'Alguer, establerta pels viatges col·lectius, que amb una periodicitat gairebé anual, organitza l'entitat per als seus socis. Destacà també, l'edició per part del Centre d'un llibret en homenatge a Eduard Toda pel centenari del seu naixement i els actes que se celebraren a l'Alguer amb aquest motiu.

Se succeïren tot un seguit d'interessants intervencions que anaren des del camp poètic fins al toponímic. Cal destacar les repetides mencions que en elogi del Centre Excursionista de Catalunya feren el president de la Fundació Roger de Belfort i el professor alguerès Antoni Arca, que foren degudament regraciades pel representant del Centre.

Acabat l'acte, la Fundació oferí un dinar de germanor als concurrents en un conegut restaurant, al final del qual hi hagué un recital de poesies i cançons de l'Alguer. La Cobla Principal de Tarragona cloqué la diada amb un recital de sardanes a la plaça de Jaume el Just, davant del monestir.

H. S. G.

NOTÍCIES DE MOUNTAIN WILDERNESS DE CATALUNYA

Mountain Wilderness de Catalunya continua fent campanyes i accions que sensibilitzin tothom i molt especialment l'alpinista excursionista, ja que —com és ben sabut— el camp de la seva activitat és bàsicament l'alta muntanya.

Aquestes campanyes consisten de xerrades a les escoles, estands informatius arreu de Catalunya i accions de camp, com podrien ser la neteja dels voltants d'un refugi o l'enderrocament d'edificacions abandonades, amb el posterior soterament de les runes i la reforestació dels indrets recuperats. A escala internacional, s'intercanvien experiències i projectes, tal com férem a l'Assemblea biennal de Biella (Itàlia), els dies 9 i 10 del mes d'abril d'enguany, on es va donar suport al Manifest per a la conservació del Mont Olimp (Grècia) i a la campanya a favor dels espais naturals de les Dolomites (Itàlia).

En aquests moments, Mountain Wilderness de Catalunya està enfeinada en l'organització

del Congrés Internacional sobre «Les altes muntanyes de la Mediterrània», que es durà a terme els dies 22 i 23 d'octubre venent a Tossa de Mar.

KEEP «KATHMANDU ENVIRONMENTAL EDUCATION PROJECT» (Projecte d'educació ambiental de Kàtmandu)

Els efectes negatius del turisme al Nepal, reconeguts avui amplament, han fet que diverses organitzacions s'hagin establert a Kàtmandu per combatre aquest problema, encoratjant una direcció pròpia i el control de la indústria per al benefici de les persones que habiten al Nepal, del medi ambient i dels visitants del país. Els efectes negatius dels turistes en un entorn fràgil com el de l'Himàlaia són molt grans; sovint els mateixos turistes desconeixen que en són els causants i no es fan càrrec del seu impacte.

El «Kathmandu Environmental Education Project» (KEEP) s'ha creat per a informar els turistes, particularment els trescadors. Junt amb l'Himalayan Rescue Association / Associació de Rescat de l'Himàlaia (HRA), que té com a objectiu d'educar els trescadors en els perills del mal de muntanya, KEEP ha instal·lat un centre d'informació per als viatgers, en el qual poden trobar informació actualitzada en tots els aspectes dels trescs al Nepal i sobre aspectes culturals i de medi ambient.

Als trescadors, se'ls donarà ajuda i consell sobre com poden fer un «tresc responsable» seguint uns consells molt simples, com els que han donat en l'ACAP («Annapurna Conservation Area Project», Projecte de Conservació de l'Àrea de l'Annapurna), en el seu codi de mínim impacte. Consells de com tractar amb els captaires, com establir preus justos per a comprar objectes de record i pagar serveis, i com buscar agències de tresc que tinguin bons professionals i que siguin responsables amb el medi am-

bient. KEEP farà una introducció als visitants a la seva cultura i a l'entorn del país, que és molt diferent del d'origen de cadascú. També es demana als visitants que respectin particularment els codis de comportament que han de ser cuidats per les futures generacions.

Els serveis del centre de visitants inclou: una biblioteca i sala de lectura, un aula de conferències d'informació, una petita cafeteria molt acollidora. Cartells d'informació que donen detalls de l'entorn nepalès, cultura i pràctiques responsables de tresc, juntament amb informació del temps, salut i seguretat des de l'HRA. També es venen productes biodegradables com sabons, productes de protecció solar i papereria, samarretes i barrets amb diferents logos d'aquestes organitzacions. KEEP distribueix missatges que són beneficiosos per a tothom i tots els visitants hi seran benvinguts.

KEEP col·labora molt de prop amb l'ACAP, el Woodlands Mountain Institute, IUCN i d'altres organitzacions ecològiques al Nepal. KEEP està relacionat a Gran Bretanya amb el TTY Mountain Trust, coordinant esforços per a la conservació en altres països. El centre d'informació del KEEP/HRA desitja servir de centre d'educació i d'investigació que pot facilitar l'intercanvi d'informació ambiental entre la indústria turística i els grups ecològics al Nepal i a l'estranger.

El KEEP està a: Tridevi Marg, Thamel, Kàtmandu, Nepal.

Si us interessa aquest tema, podeu llegir l'article «Eco-tresc» a la revista MUNTANYA número 783, 1992.

Francesc Herrera i Besoli

EXPEDICIONS I TRESCS: COM EVITAR I ELIMINAR LES DEIXALLES?

L'objectiu del programa de la UIAA «Evitar i eliminar les deixalles» és motivar i persua-

dir totes les parts que participen en un viatge en un massís perquè es comprometin en un esforç comú de preservar la netedat de les muntanyes. Aquest objectiu no es podrà aconseguir fins que no hi col·laborin tots els associats: instàncies oficials dels països visitats; *tour operators*, organitzadors i responsables d'expedicions; representants regionals dels països visitats, particularment agències; guies de muntanya, caps d'expedicions i de *randonnées*; fabricants i proveïdors d'equipaments i d'alimentació; i els mateixos viatgers.

La planificació dels viatges, expedicions, trescs o *randonnées* individuals haurà de respectar imperativament dos principis:

1) Reduir al mínim possible la quantitat de deixalles produïdes.

2) Eliminar les deixalles inevitables amb els mitjans acceptables per a l'entorn.

Per a ajudar a fer memòria als organitzadors, acompanyants i participants, la UIAA ha fet una llista de les regles de conducta que s'han de respectar.

A l'atenció dels organitzadors de trescs i expedicions, incloent-hi les agències:

Els participants esperen de les rutes que vosaltres els proposeu poder aprofitar les bel·leses dels llocs de muntanya, sense trajectes o parts d'etapa amb amuntegaments d'escombraries repugnants o sembrats de deixalles més o menys perilloses. És ben bé del vostre interès fer el màxim per preservar la bel·lesa de les muntanyes. Nosaltres voldríem ajudar-vos en la vostra preocupació de no deixar cap rastre del vostre pas en forma de deixalles o escombraries.

Eliminar les deixalles d'una manera acceptable consisteix a:

1. Enterrar les deixalles degradables.
2. Cremar les deixalles combustibles.
3. Emportar-se les deixalles problemàtiques fora de la regió visitada.

Planificació i mesures a prendre abans de sortir un tresc:

- Informació i exercicis per a tots els quadres: empleats d'oficina, guies, *sirdars*, cuiners i ajudants, i també camàlics.

- Designació dels responsables del programa (guia, *sirdar*, primer cuiner).

- Instruccions per als cuiners: cap aliment en pots metàl·lics; utilitzar sempre que es pugui fruits frescos, llegums i carn al llarg del trajecte.

- Exercicis per a l'equip de cuiners, per a la tria de les deixalles segons siguin degradables, combustibles o per a emportar-se (per exemple, bateries o piles, cartutxos, bidons de querosè, capses metàl·liques, contenidors de plàstic).

- Examen crític i selecció dels materials a dur.

- Transport d'aliments únicament en contenidors reutilitzables, fins i tot els de dimensions petites, que poden tornar-se a omplir, després d'un tresc, com els de cafè, quetxup, salsa o curri. Utilitzar contenidors degradables o combustibles (paper, jute, cistells).

- Organització per endavant del transport de les deixalles inevitables al retorn (camàlics per als contenidors, animals de càrrega).

Mesures a prendre durant el tresc o l'expedició:

- Ús de terrenys d'acampada i llocs de foc assignats; no fer mai foc en lloc obert i estalvi de llenya.

- Tria sistemàtica de les deixalles i eliminació o transport de retorn.

- Usar tendes-latrina i recobrir correctament l'emplaçament de la comuna després de desmuntar-les.

- Controlar que llocs d'acampada, emplaçaments de les tendes, camps base i d'altura siguin deixats completament nets. Els responsables estan encarregats de fer una revisió final cada dia.

A l'atenció dels guies de muntanya, caps d'expedició i de tresc:

Vosaltres teniu un paper clau en la realització del concepte de l'eliminació de les deixalles. La vostra experiència i els vostres suggeriments van inclosos en aquest concepte. Heu d'indicar, informar i donar un bon exemple. Heu d'observar els comportaments i influir-hi, durant les rutes, i prendre decisions, per exemple, en l'establiment dels llocs d'acampada. Heu de supervisar el transport de retorn de les deixalles problemàtiques.

A l'atenció dels qui fan ascensions, trescs i als turistes individuals:

Viatgeu alleugerits de pes!

No agafeu més que les coses necessàries personals. Procureu de prescindir, per un temps, d'alguns dels vostres objectes personals de la vida de cada dia. Anireu menys carregats i podreu gaudir millor de les coses desconegudes. I produïreu menys deixalles.

¿Teniu realment necessitat:

- d'un magnetòfon amb cassets i piles de recanvi?

- de la ràdio FM i piles de recanvi?

- d'un enorme equip de vídeo i de tantes pel·lícules i bateries?

- d'un estoig de cosmètics superabundants i de tants medicaments?

- d'un gran paquet de tovallolotes impregnades, empaquetades individualment, en una butxaqueta soldada?

Eviteu malgastar en l'empaquetat! Vetlleu atentament per no portar en el vostre equip i provisió només que materials compatibles amb l'entorn. Fulls d'alumini, capses de zinc, contenidors de plàstic i pots de vidre són deixalles que la natura no pot digerir. No s'ha de portar res, fora del que sigui fàcilment combustible i degradable.

Elimineu a casa vostra! Emporteu-vos a casa les deixalles problemàtiques, a les quals no podeu (o no voleu) renunciar, i

elimineu-les d'una manera compatible amb l'entorn. Les bateries i piles, fulls d'alumini, plàstics, medicaments, etc., són productes de la nostra civilització, que necessiten mitjans especials d'eliminació. No hi han de fer res, en els llocs de muntanya, encara que sigui amagats o entaforats.

itineraris de cotació 8c+, recordem, la màxima assolida mundialment fins ara. Només existeixen una dotzena d'itineraris encadenats d'aquesta dificultat.

La primera obertura i ascensió d'un itinerari d'aquesta dificultat al nostre país, la va efectuar l'alemany Alexander Huber a Siurana (serra de Prades) confirmant així la gran importància d'aquesta zona dins el concert internacional. El nom d'aquest itinerari inaugurat a casa nostra per l'alemany no podia ser més escaient: «La Rambla» (8c+/9a).

Més tard, durant el mes de juliol, dos joves escaladors s'apunten els primers 8c+ espanyols. Primer Bernabé Fernández amb «Mojabe» (Torcal de Antequera) i després el madrileny Daniel Andradá amb «Onda vital» (El Chorro).

Falta encara una ascensió catalana; esperem que no es faci esperar gaire.

Per altra banda, Ferran Latorre encadena el seu primer itinerari de cotació 8b. Es tracta de «Venjança gitana», situat al parc natural de Sant Llorenç de Munt.

CRÒNICA ALPINÍSTICA

a cura de Ferran Latorre

ALPINISME

HIMÀLAIA

K2, 8.611 m

Aquesta mítica muntanya ha estat escalada brillantment per un grup de forts alpinistes bascos. El 24 de juny, Juan Oiarzabal, Félix i Alberto Iñurategi, Kike de Pablos i Juan Tomás (aquest últim català i, per tant, primer català a assolir el K2) utilitzen l'itinerari de Tomo Cessen de l'any 1986, el qual, de fet, no va assolir el cim. Es tracta, doncs, de la primera ascensió integral d'aquest itinerari. Enhorabona al grup basc i, en concret, al nostre company Juan Tomás.

Més recentment ens hem assabentat d'una ascensió al K2 per part del grup de TVE *Al filo de lo imposible*; ascensió, malgrat tot, tràgica per la mort d'un dels components durant el descens.

ESCALADA ESPORTIVA

Campionat d'Espanya

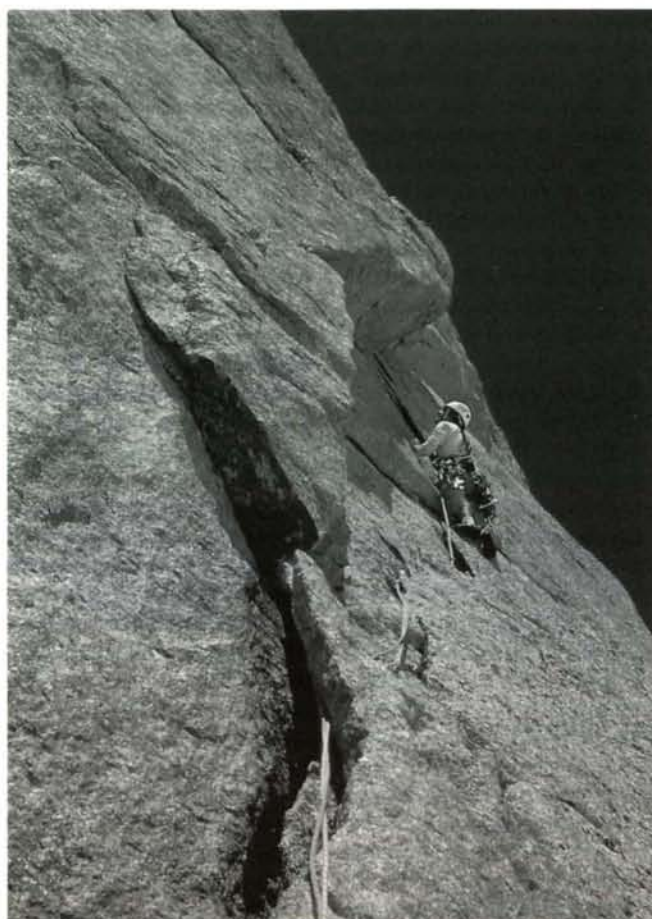
Amb les tres proves celebrades a Vitòria, la Corunya i Madrid ha finalitzat el curt calendari de la present edició del campionat d'Espanya d'escalada esportiva, amb les següents classificacions:

Categoria masculina: 1. Pedro Pons (València), 2. Patxi Arocena (País Basc), 3. David Carretero (País Basc).

Categoria femenina: 1. Yosuñe Bereciartu (País Basc), 2. Clara Pujadas (Catalunya), 3. Ester Bullido (Madrid), 8. Lisi Roig (Catalunya), 9. Mireia Martínez (Catalunya).

Encadenaments

L'estat espanyol té ja tres

Nanga Parbat, 8.126 m

Un grup aragonès aconseguix el cim durant el 24 de juny. Lorenzo Ortiz, Joaquín Castellón i José Ramón Agraz arriben al cim, però amb un tràgic balanç: durant el descens desapareix Toño López arrossegat per una allau.

Nanda Devi E, 7.434 m, Índia

L'expedició Sants a l'Himàlaia de la SAME de la UEC de Sants va fer cim el 27 de juny a les 11.30. Es tracta de la primera ascensió estatal a aquest cim i la setena mundial. Cal esmentar que es tracta de l'ascensió més ràpida fins ara, amb només 16 dies des de l'arribada al camp base fins al cim utilitzant dos campaments d'altura. El cap d'expedició, Ferran García, es congratula, a més a més, de la joventut de la cordada d'atac (24 anys).

AMÈRICA DEL NORD

Alaska: Mount Hunter

A l'esperó N els americans Scott Backes i M. F. Twilight obren l'itinerari «Deprivation» (2.200 m, ED+, 90°).

Canadà: Torre Asgard

Sens dubte, una de les activitats més interessants internacionalment ha estat la que han portat a terme un grup potent d'escaladors a la Torre N de l'Asgard (illes de Baffin). El català Jordi Tosas, junt amb Steve Quinlan (EUA), Paul Pritchard i Noel Craine (GB), va traçar la primera ruta de la cara W de la Torre Asgard. L'itinerari s'anomena «Hiperbora», té 850 m i unes dificultats de A4+ i 7a. Una ascensió

Escalant la via Gabarrou-Long (7a/A3), al Mont Blanc (a dalt).

Foto: J. L. Moreno.

A la travessia de l'Spigolo Giallo a la Cima Piccola di Lavaredo (a baix).

Foto: Araceli Segarra.

de gran dificultat tècnica i meteorològica. Enhorabona!

ALPS

Mont Blanc, 4807 m

Pilar central de Fréney. Ernest Bladé i Chantal Mauduit escalen l'interessant itinerari «Jöri-Bardile» (500 m, MD/A2) durant el dia 4 d'agost (bivac al cim de la Chandellette). Es tracta d'una primera ascensió nacional.

Integral de Peutère. Araceli Segarra i Albert Castellet realitzen aquesta llarga ascensió al Mont Blanc durant els dies 3, 4 i 5 d'agost. Cal dir que no han fet l'ascensió a l'Agulla Negra per la típica entrada de l'aresta sud, sinó per l'itinerari Rati-Vitali de la cara W.

Pilier Rouge de Brouillard. Josep Lluís Moreno i Ferran Latorre escalen l'itinerari Directíssima Gabarrou-Long (350 m, A3/7a) el dia 14 d'agost. Es tracta també d'una primera nacional.

Grans Jorasses, 4.208 m

Esperó Walker, via Cassin (1200 m, MD+). Diverses cordades de tot l'Estat recorren durant l'estiu aquest gran itinerari clàssic, entre les quals destaquem la dels consocis Araceli Segarra, Albert Castellet i Ernest Bladé durant el 27 de juliol (14 h).

Esperó Croz, via clàssica. Jaume Codina (Husa) i Cristóbal repeteixen aquest itinerari poc freqüentat.

Petit Dru

Pilar Bonatti (800 m, MD). Novament la cordada Segarra, Castellet i Bladé, aquest cop acompanyats per Chantal Mauduit escalen aquest pilar durant el dia 14 d'agost.

Cara N, itinerari clàssic. La jove cordada integrada per Joan Maria Vendrell i Oriol Garcia escalen aquest itinerari durant els dies 15 i 16 d'agost en condicions força difícils.

Les Droites, 4.001 m

Dues cordades repeteixen l'esperó N per l'entrada directa durant el mes de juliol. L'esca-

len J. Codina i Cristóbal, per una banda, i més tard, Joan Amils i Sergi Parcerisses.

DOLOMITES

Marmolada, cara S

Punta di Roca, via Messner (MD, 700 m). Araceli Segarra, Albert Castellet i Ernest Bladé escalen aquest itinerari el 19 d'agost.

Marmolada d'Ombretta, via Fortuna (ED+, 900 m). Josep Lluís Moreno i Ferran Latorre escalen els primers set-cents metres d'aquest difícil itinerari i es retiren a la segona vira.

Marmolada d'Ombretta, via Attraverso il Pesce (ED+, 900 m). Segona repetició estatal a aquest difícil itinerari a càrrec de J. Lluís Moreno i F. Latorre durant el dia 4 d'agost (13 h fins a la 2ª vira).

Civetta, cara NW, dièdre Aste. El dia 21 d'agost la cordada Segarra-Castellet-Bladé escalen l'itinerari Dièdre Aste (750 m).

Cima Piccola di Lavaredo

El 23 d'agost, la mateixa cordada escala l'itinerari Spigo-Ghiallo.

Torre Venezia

La mateixa cordada repeteix la via Tissi.

MONTSERRAT

Paret de l'Aeri

Mirall Impenetrable (MD/A5). J. Lluís Moreno i Ferran Latorre repeteixen (8ª ascensió) aquest difícil itinerari montserratí.

Via directa de l'Amistat. El dia 19 de juliol, J. Lluís Moreno i Ferran Latorre realitzen la 1ª ascensió a aquest nou itinerari. Vuit llargs dels quals els cinc primers pertanyen a Antonio Machín i els tres últims surten seguint una nova línia vertical per la part central de la paret. Equipament amb parabolts atesa la gran dificultat de tots els llargs (de 6c a 8a). L'itinerari fou escalat totalment en lliure, però amb un punt de repòs al llarg clau.

LLIBRES I MAPES

ITINERARIOS PARA BICICLETAS DE MONTAÑA POR CATALUNYA. LES GUILLERIES

Josep Permañé, Madrid, 1994, 109 pàgs. il·l.

En la seva col·lecció de guies per a bicicletes tot terreny, la revista *Desnivel* ha publicat ara un nou volum en el qual es recullen 20 rutes per les nostres Guilleries.

Són uns itineraris que transcorren per indrets força atractius, travessant paratges boscosos que tenen per punts de sortida els pobles de Sant Hilari de Sacalm, Espinelves, Osor i Arbúcies. En el llibre es fa la descripció de cada recorregut encapçalada per les seves característiques bàsiques (quilòmetres, desnivell, part ciclable i dificultat), seguit d'un gràfic amb el perfil d'altituds i distàncies, i un croquis o mapa on s'indiquen els indrets més destacats. És tot el que es necessita per a realitzar els recorreguts sense problemes. El trobareu a la biblioteca.

J. Bordons

RUTAS Y PASEOS POR LA SERRANÍA DE CUENCA

Alfonso Monge - Mª Victoria Bocos, Sua Edizioak, Bilbao, 1994, 71 pàgs., il·l.

El Patronat Provincial de Turisme de la Diputació de Conca, amb la col·laboració de l'Edito-

rial SUA, ha publicat aquesta guia per a recórrer els millors paratges naturals de la Serranía, que ofereixen un sorprenent atractiu, especialment les seves «ciutats encantades», les torcas i les anomenades *hoces* dels seus rius.

En el llibre, que trobareu a la biblioteca, s'hi descriuen 15 recorreguts per indrets de gran interès, com las Torcas de los Palancares, Lagunas de Cañada del Hoyo, Callejones de las Majadas, el naixement dels rius Cuervo i Xúquer, en els límits amb Terol; els congostos (*hoces*) de Tragavivos, Somera, Beteta i Solan de Cabras, la vall del riu Guadiela i altres. En cada cas, precedit per un croquis o gràfic il·lustratiu, es fa la descripció de l'itinerari i s'hi afegeix unes dades d'interès referents a vegetació, fauna, temps total, dificultat, desnivell i la cartografia més útil.

Són uns bonics recorreguts per aquesta accidentada regió, entre els quals no s'inclou la visita de la famosa Ciudad Encantada, potser per considerar-la un itinerari excessivament turístic, no excursionista, que a ningú no se li pot escapar.

J. Bordons

PATAGONIA

Clem Lindenmayer, traducció al castellà de Kike de Pablo, Sua Edizioak, Bilbao, 1994, 228 pàgs., il·l.

Aquest és el segon llibre sobre la Patagònia publicat per aquesta infatigable editorial basca. El primer, *Patagonia. Tierra de Fuego*, aparegut l'any 1990, fa temps que es va exhaurir i, per tal de satisfer l'interès dels afeccionats al tresc per aquelles terres tan llunyanes, presenten ara la traducció d'una edició australiana publicada per Lonely Planet Publications.

Es tracta d'una guia de tresc i excursions, d'un dens contingut i amb una informació completa sobre la regió, tant de la

part argentina com de la xilena, amb abundants dades de geografia, clima, història, flora, fauna, població i llengua, així com de la cartografia que es pot consultar, d'allotjaments i maneres de desplaçar-se. La gran extensió de la regió ha obligat a dividir-la en cinc grans capítols: La Araucanía, Districte de los Lagos, Patagonia Central, Patagonia Sur i Tierra de Fuego, que totalitzen 28 travessies de dos a vint dies de durada, tot recorrent parcs i reserves naturals. Cada itinerari va acompanyat d'un mapa parcial amb corbes de nivell on se situen els principals accidents geogràfics i els llocs de més interès dels recorreguts, i d'un bon repertori d'atractives fotografies en color fora de text.

J. Bordons

EXCURSIONS PEL PRIORAT

Jesús Ávila Granados, versió catalana de Sergi Ramis, Sua Edizioak, Bilbao, 1994, 102 pàgs., il·l.

Ens alegra l'aparició d'aquest llibre dedicat al Priorat, editat per Sua Edizioak en la seva excel·lent col·lecció «Rutas y Paseos».

L'autor és un viatger infatigable, resident a Catalunya des de l'any 1967, que ha publicat alguns llibres de divulgació i assaig i un altre sobre la Garrotxa. En el cas que ara ens ocupa proposa vint rutes per aquesta històrica comarca tarragonina, d'una orografia tan singular i que durant molts anys havia romàs en un profund aïllament. En aquests recorreguts es visiten els indrets més interessants i característics de la comarca, entre els quals destaquen les ermites properes a Ulldemolins, el congost de Fraguerau, l'Albarca i Roca Cobartera, la impressionant Siurana, la Bisbal de Falset, la Morera de Montsant, la cartoixa de Scala Dei, Bellmunt de Priorat i un llarg etcètera. A més, els recorreguts s'amenitzen amb abundants da-

des d'interès històric, artístic, geològic i botànic; amb referències de refugis, llocs d'acampada i fondes. Cada ruta va acompanyada d'un croquis o mapa i boniques fotografies en color.

A manera d'apèndix i en pàgines separades, s'inclou una cronologia dels fets més importants ocorreguts a la comarca, una llista de refugis, albergs i llocs d'acampada, fondes i hostals, tradicions, bibliografia, cartografia i la numeració de 200 camins registrats per la Diputació, dades totes elles que aporten un millor coneixement de la comarca.

J. Bordons

BIBLIOGRAFIA RECENT D'INTERÈS EXCURSIONISTA

El Pont de Suert i Vilaller a finals del segle XVIII. Edició a cura de Joan Casimiro i Julià Juna. Llibres de l'Índex. Barcelona, 1994. 120 pàgs.

Andar por la Virgen de la Vega y la Sierra de Gúdar. Ed. Penthalon. Col·lecció «El Búho Viajero». Madrid, 1993.

Excursionisme i escoltisme. Eduard Vallory – Jordi G. Quera. Col·lecció «Cavall Bernat/24». Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1994. 118 pàgs. il·l.

Els meus seixanta anys d'esquí. Narcís Casas. Arxiu Bibliogràfic Excursionista. Ed. Unió Excursionista de Catalunya. Barcelona, 1993. 71 pàgs. il·l.

B.T.T. por los Monegros oscenses. Alberto París. Ed. Prames, S.A. Saragossa, 1993. 120 pàgs. il·l.

Camós. Maurici Duran. Quaderns de la revista de Girona, núm. 47. Ed. Diputació de Girona / Caixa de Girona. Girona, 1993. 96 pàgs. il·l.

Travessia per l'Àfrica occidental. Ferran del Campo. Edicions El Brau. Figueres, 1994. 191 pàgs. il·l.

La navegació al riu Ebre. Francesc Carreras i Candi. Col·lecció «Lletres de l'Ebre». Ed.

Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Direcció General de Ports i Costes. Barcelona, 1993. 379 pàgs. il·l.

Els noms populars dels núvols i boires: Camp de Tarra-gona, el Priorat. Albert Manent. Ed. Centre Estudis Riudomencs «Arnau de Palomar». Riudoms, 1994. 65 pàgs.

Geografia general dels Països Catalans. El turisme, el comerç i les finances. Vol. V. Dirigida per Carles Carreras. Ed. Enciclopèdia Catalana S.A. Barcelona, 1994. 359 pàgs. il·l.

Francesc Pujol i Algueró, un excursionista en el seu temps. Francesc Roma. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció «Llibre de motxilla», vol. 49. Barcelona, 1994. 93 pàgs. il·l.

Monuments del Baix Llobregat. Montserrat Pagès. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció «Llibre de motxilla», vol. 50. Barcelona, 1994. 93 pàgs. il·l.

Lacs des Pyrénées. 100 itinéraires de randonnées. Vol. II. Éditions Milan. Tolosa, 1994. 176 pàgs. il·l.

Toponymie de Nohedes. Inventaire des noms de lieux et interpretation. Didier Payré. Ed. Association gestionnaire de la Reserve Naturelle de Nohedes. Noedes, 1992. 121 pàgs. il·l.

Memoires de Nohedes. Legendes et tradition orale. Didier Payré. Ed. Association gestionnaire de la Reserve Naturelle de Nohedes. Noedes, 1994. 213 pàgs. il·l.

Mig segle d'història d'un poble. (Ulldemolins 1900-1950). Montserrat Toldrà. «Quaderns d'Ulldemolins», núm. 8. Imprès a Arts Gràfiques Octavi, S.A. Falset. Ulldemolins, 1994. 77 pàgs. il·l.

Itinerari del torrent Salat. Dolors Rosich – Joan Valldaura. Ed. Centre Municipal de Cultura – Consell Comarcal de la Segarra. Col·lecció «Coneixement de l'entorn natural de la Segarra», 1. Cervera, 1992. 14 pàgs. il·l.

Males herbes dels conreus de cereals de la Segarra: Les

flors més comunes dels nostres camps. Ferran Riba. Ed. Centre Municipal de Cultura – Consell Comarcal de la Segarra. Col·lecció «Coneixement de l'entorn natural de la Segarra», 4. Cervera, 1993. 19 pàgs. il·l.

Plantes medicinals de la Segarra. Leonor Batlle. Ed. Centre Municipal de Cultura – Consell Comarcal de la Segarra. Col·lecció «Coneixement de l'entorn natural de la Segarra», 5. Cervera, 1993. 26 pàgs. il·l.

El carrascar de la Segarra: Els alzinars de la nostra comarca. Dolors Rosich. Ed. Centre Municipal de Cultura – Consell Comarcal de la Segarra. Col·lecció «Coneixement de l'entorn natural de la Segarra», 6. Cervera, 1993. il·l.

Guia històrica de Cervera: Dels orígens als nostres dies. Dirigida per Teresa Salat i Blanca Cuñé. Ed. Centre Municipal de Cultura. Cervera, 1993. 134 pàgs. il·l.

Els arbres de Cervera. Vol. I – Fulla caduca. Pilar Porredon – Santiago Serrano. Ed. Centre Municipal de Cultura – Consell Comarcal de la Segarra. Col·lecció «Coneixement de l'entorn natural de la Segarra», 2. Cervera, 1992. 19 pàgs. il·l.

Els arbres de Cervera. Vol. II – Fulla perenne. Pilar Porredon – Santiago Serrano. Ed. Centre Municipal de Cultura – Consell Comarcal de la Segarra. Col·lecció «Coneixement de l'entorn natural de la Segarra», 3. Cervera, 1992. 19 pàgs. il·l.

Montoliu de Segarra: Aproximació a la història d'aquest municipi. Josep M. Llobet. Ed. Diputació de Lleida. Col·lecció «Viles i ciutats», 21. Lleida, 1993. 361 pàgs. il·l.

Històries de Cervera, 6. Homes i fets, converses i anècdotes sobre campanes. Ed. Pagès. Col·lecció «Biblioteca de Cervera i la Segarra». Sèrie Nova, 15. Lleida, 1993. 120 pàgs. il·l.

L'ermita de Sant Roc de Sant Martí de Maldà, un monument a recuperar. Josep Mora – Miquel Torres. Dins «Urtx. Revista Cultural de l'Urgell», núm. 6. Ed. Museu Comarcal de l'Urgell – Arxiu His-

tòric Comarcal de Tàrraga. Tàrraga, 1994. Pàgs. 125 a 140. il·l.

Les construccions rurals a Puigverd d'Agramunt. Vicent Loscos. Dins «Urtx. Revista Cultural de l'Urgell», núm. 6. Ed. Museu Comarcal de l'Urgell – Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga. Tàrraga, 1994. Pàgs. 257 a 281. il·l.

Monografies del Montseny, 9. Diversos autors. Ed. Amics del Montseny – Cedel. Viladrau, 1994. 248 pàgs. il·l.

Olesa al segle XIX. Josep M. Cobos. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció «Vila d'Olesa», 4. Barcelona, 1994. 275 pàgs. il·l.

De l'eau et des hommes en terre catalane. Diversos autors. Ed. El Trabucaire. Perpinyà, 1992. 268 pàgs. il·l.

Camino de Santiago GR-65 GR-65.3 Navarra. Topoguía de Senderos de Gran Recorrido. Ed. Gobierno de Navarra, 1993. 53 pàgs. Mapes.

El Pirineo en bici (el Valle del Aragón). Luis Antonia Aznárez. Mira Editores, S.A. Saragossa, 1993. 133 pàgs. il·l.

Amb ulls oberts de noi. Records de Sant Feliu de Guíxols dels primers anys de segle. Eduard Bardas. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció «Biblioteca Serra d'Or». Barcelona, 1994. 208 pàgs.

Feines i eines del camp de la Segarra. Mateu Solé. Publicacions del Centre Municipal de Cultura de Cervera. Col·lecció «Quadern del Centre», 1. Cervera, 1994. 87 pàgs. il·l.

Calaix de sastre V. 1800-1801. Rafel d'Amat i de Cortada. Baró de Maldà. Selecció i edició a cura de Ramon Boixareu. «Biblioteca Torres Amat». Curial Edicions Catalanes. Barcelona, 1994. 281 pàgs.

La Patum de Berga. Josep Armengou. «La Guita». Ed. L'Albí S.L. – Columna Edicions, S.A. Barcelona, 1994. 152 pàgs. il·l.

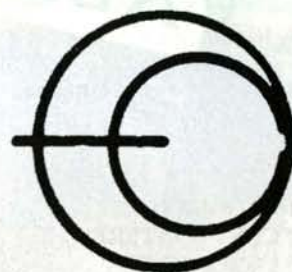
Crònica i calendari de dansa tradicional. Lluís Puig. Ed. Mèdol. Col·lecció «L'Agulla» 16. Tarragona, 1994. 156 pàgs. il·l.

**PRE TEMPORADA
D'ESQUÍ 94-95**

**GRANS DESCOMPTES EN MATERIAL D'ESQUÍ
DURANT TOT EL MES D'OCTUBRE**

T'ESPEREM A

CERCLESPOORT

Sant Lluís, 44-48 (Torrent de les Flors) - Telèfon 219 36 48 - 08024 Barcelona

**S
P
O
R
T
S

E
S
P
O
R
T
S

E
S
P
O
R
T
S**

el millor consell!

*especialistes
en material de
muntanya i trekking*

C / Canuda, 26 - T. 318 45 00 - BARCELONA

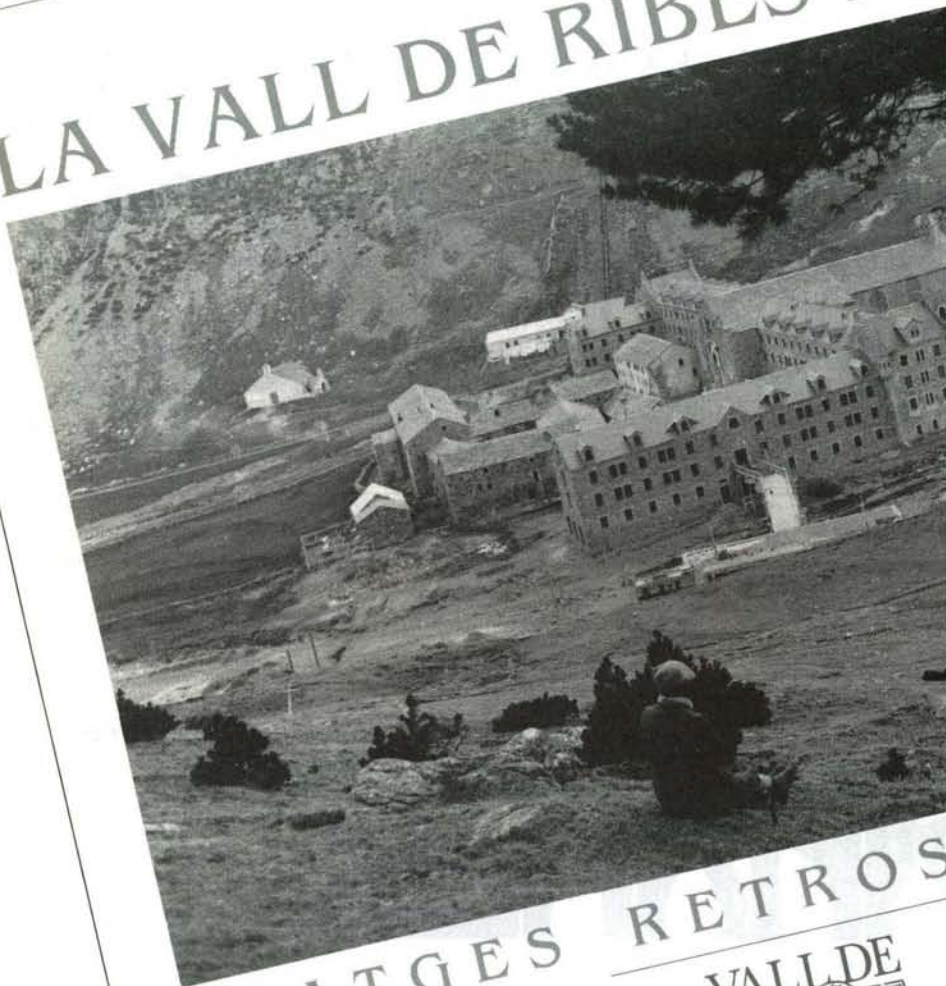
9

9

5

LA VALL DE RIBES I NÚRIA

IMATGES RETROSPECTIVES

- El Calendari d'enguany us ofereix un recull de tretz imatges retrospectives sobre la vall de Ribes i Núria, d'un gran valor documental, etnològic i paisatgístic, procedents del nostre Arxiu Fotogràfic.

- Format: 29 x 35 cm.
- Preu V.P.: 925 ptes.
- Preu especial soci: 740 ptes.
- Adquiriu-lo per a vosaltres i pels vostres amics.

El trobareu a l'Estatge Soc

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

COMISSIO DE PUBLICACIONS

Paradis, 10, pral - Telèfon (93) 315 23 11 - 08002 Barcelona

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

AIGÜESTORTES I SANT MAURICI

EL PARC NACIONAL I EL SEU ENTORN

Manel Broch i Francesc X. Gregori

- Aquesta guia d'esquí de muntanya de l'àrea del parc nacional d'Aigüestortes i de Sant Maurici us proposa una selecció d'itineraris per a recórrer aquest sector del Pirineu entre la Vall d'Aran, el Pallars i la Ribagorça.
- Els itineraris es divideixen en tres grans apartats: els accessos als refugis, que a l'hivern ja són una bona excursió, ascensions des dels refugis i l'Alta Ruta del Pallars, un itinerari de travessia de refugi en refugi d'una setmana de durada.
- En total són una cinquantena d'itineraris perquè pugueu gaudir de la muntanya hivernal en un marc excepcional del Pirineu.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN

c/. Nena Casas, 73-75 - 08017 Barcelona Tel./Fax: (93) 204 43 97

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

PUIGSACALM BELLMUNT

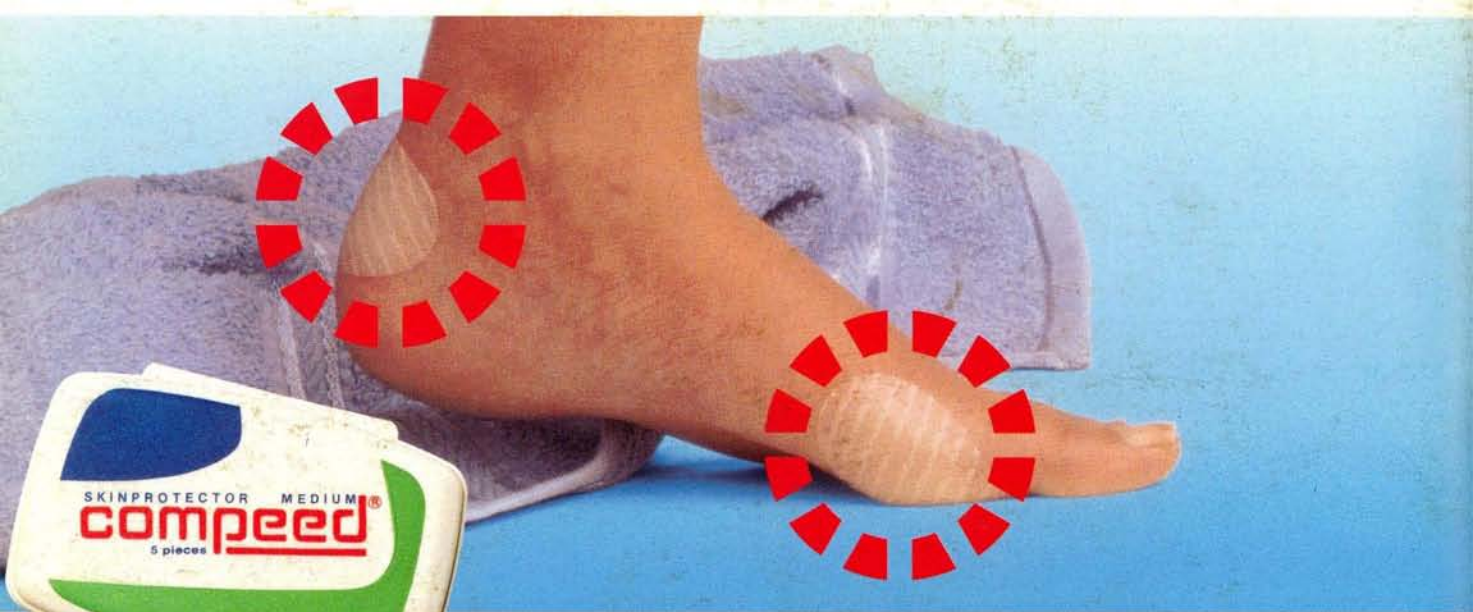
David Aloy i M. Mercè Lleonart

- Aquesta guia de les muntanyes del Puigsacalm, Bellmunt i Milany us ofereix un repertori de 41 itineraris per a recórrer aquesta regió del Pre-pirineu, amb tants al·licients paisatgístics i cromàtics.
- Els itineraris d'aquesta guia es divideixen en quatre grans apartats: Bellmunt i la serra de Curull, Puigsacalm, serres de Milany i de Santa Magdalena de Cambrils, i rodalies de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses.
- Es tracta d'una guia que us permetrà redescobrir bells i entranyables paisatges i gaudir de la llum i el color d'indrets inoblidables.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN

c/. Nena Casas, 73-75 - 08017 Barcelona - Tel./Fax: (93) 204 43 97

BUTLLOFES I FERIDES DE FRICCIÓ

Compeed: tractament i prevenció

Actua com una capa extra de la pell
Suau i elàstic

- Protegeix i calma el dolor
- Venda en farmàcies

Compeed és un producte de Coloplast, S.A. Dinamarca

Laboratoris
DIAFARM, S
Sabadell (Barcelona)

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

CANIGÓ TRES ESTELES - COSTABONA

Ramon Ribera-Mariné

- Aquesta guia del Canigó, Tres Esteles i Costabona, conté 28 itineraris per a recórrer l'extrem est del Pirineu oriental, amb tants al·licients muntanyencs i paisatgístics, entre els quals hi ha la pica del Canigó, una muntanya emblemàtica per als catalans del nord i del sud del Pirineu.
- A més, aquesta guia us ofereix una sèrie de 26 variants dels itineraris, de manera que podreu configurar una infinitat de recorreguts d'acord amb els gustos i les possibilitats de cadascú.
- Es tracta d'una guia que us permetrà descobrir aquestes muntanyes pirinenques tan boniques i alhora tan carregades d'història i de significació.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN

c/ Nena Casas, 73-75 · 08017 Barcelona · Tel./Fax: (93) 204 43 97

